

Suomen Lammasyhdistyksen jäsenjulkaisu

www.lammasyhdistys.fi



3/2017

Lamm & vuohi

Nopeakasvuinen suffolk tuotostulosten kärjessä



Jatkoon vai ei?
Näin karsit
uuhia oikein
perustein

Vuohien
siemennys
alkuun tuonti-
spermalla

Lihan laatu
koostuu
monesta
tekijästä

Tuotos-
seurannan
tulokset
valmistuneet

VILLAT MEILLE - LANGAT TEILLE

Vuosikymmenten kokemuksella

Olemme jo lähes 70 vuoden ajan ottaneet vastaan suomalaista villaa ja valmistaneet siitä laadukasta huovutusvillaa, hahtuvaa, hahtuvalankaa sekä karsta- ja kampalankaa.

Tuo villat meille omaeräkehrukseen (väh.20kg), saat omat tuotteet meiltä sovitulla tavalla.



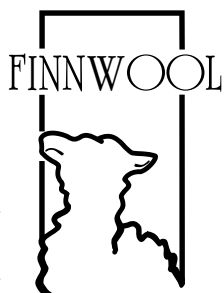
Ostamme villaa, olethan yhteydessä etukäteen villan vastaanottoon:

Päivi Häkkinen puh. 050 543 6533

Tutustu tuotteisiin myös verkkokaupassamme!

www.pirtinkehraamo.fi/verkkokauppa

 **Pirtin
Kehräämö**



**Pirtin
Kehräämö**

KEHRÄÄMÖ ja Tehtaanmyymälä
Kehräämöntie 2, 51520 Hirola
Puh. 010-617 3030
www.pirtinkehraamo.fi

**Suomalaisesta
villasta
valmistetut
tuotteet.**





Kuva: Herdi Jaarinen

Jalostus on valintaa

Eläinjalostus on eläinjoukon geneettisen keskiarvon parantamista halutuissa ominaisuuksissa sukupolvesta toiseen. Perimä määrää raja-arvot eläinten tuotoksille ja ominaisuuksille. Ympäristötekijät – kuten ruokinta ja muu hoito – puolestaan vaikuttavat siihen, miten eläin pystyy saavuttamaan geneettiset maksiminsa. Pelkästään hoidon ja ruokinnan optimointi ei pitkällä tähtäimellä riitä tulosten parantamiseen, mikäli geneettinen potentiaali pysyy ennallaan.

Koska geneettistä edistymistä voi tapahtua ainoastaan sukupolven vaihtuessa, on seuraavan sukupolven vanhempien valinnan onnistuminen oleellisen tärkeää. Valintaa voi tehdä monin perustein, mutta geneettisen edistymisen saavuttamiseksi vanhemmiksi olisi pystyttävä valitsemaan periyttämiskyvyltään parhaat eläimet. Jalostusindeksit, joiden perusteella paremmuusjärjestykseen laitettuja eläimiä pääsee tässä lehdessä katselemaan, on kehitetty auttamaan niiden löytämistä. Kannattaa muistaa, että jokainen, joka tekee lammaskattraassaan siitosvalintaa, tekee myös päätöksiä seuraavan sukupolven perinnöllisestä kapasiteetista.

Hyviä keinäpoutia toivoen,

Marjo Simpanen

SISÄLLYS 3/2017

VAKIOPALSTAT

- 4 Pääkirjoitus
- 5 Edunvalvonta
- 6 Tuoretta satoa
- 41 Aidan toiselta puolen
- 46 Laitumelta lautaselle

VUOHIPALSTA

- 44 HH Embryo Oy aloittaa vuohien siemennykset
- 45 Vuohta kenialaisittain

ARTIKKELIT

- 10 Suffolk-rodun esittely
- 14 Lampurit laitumien laitamilla
- 18 Tuotosseurannan tulokset
- 25 Miten jalostusindeksejä tulkitaan
- 32 Hyvä lammaskuva syntyy maltilla
- 33 Valmistautuminen englantilaiseen lammasnäyttelyyn
- 36 Tuotantouuhien valinta
- 38 Lampaanlihan laatutekijät
- 40 Teurasruhojen laatuluokitus
- 42 Savon Lammaskerhot

*Ota talteen
tuotosseuranta-
tiedot
s. 18-30*



14
Tomas Olssonin mukaan multa-paakun tulisi olla murenevaa, kuohkeaa ja tuoksua hyvälle.



Kuva: Otto Summanen

33

Näyttelyyn valmistautumista brittiläisittäin



Tilaushinta: 79 €/vuosikerta 2017 (5 numeroa), sis. SLY:n jäsenyyden
Kannattajajäsenyyss 300 €/vuosi

Lehden tilaukset ja jäsenasiat
marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi

Paino: T-Print Ky, Hyvinkää
ISSN 0785-7276

Päätoimittaja
Marjo Simpanen
puh. 044 973 7000
marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi

Toimitussihteeri
Terhi Torikka
Puh. 040 485 1589
terhi.torikka@gmail.com

Toimituksen osoite
Terhi Torikka, Kuutostie 470
59130 Koitsanlahti

Toimituskunta
Jarmo Latvanen
Petri Leinonen
Otto Makkonen
Sarita Mikkonen
Eila Pennanen
Marjo Simpanen
Maija Suutarinen
Terhi Torikka
Kirsi Vertainen

Ilmoitusmyynti
Eila Pennanen
puh. 044 236 9902
ilmoitukset@lammasyhdistys.fi

Kansikuva
Anttila Polled
Hereford

Seuraava lehti
6.10.2017
Aineistot
23.8.2017
mennessä



Anttilan tila on kasvattanut suffolkkeja vuodesta 2011



Suoramyyntin helppous

Tilamyymlässämme on tämän tästä käynyt aloittelevia lampureita tutustumiskäynnillä. Kysyessäni heidän suunnitelmiaan karitsanlihan myymisestä, on tyypillinen vastaus ”suoramyynti”. Tämä vastaus on herättänyt mielessäni kysymyksiä. Pidetäänkö suoramyyntiä erityisen helppona tapana myydä tuote? Kuvitteleeko lampuri asiakkaiden suorastaan ryntäävän tilalle ostamaan kaiken sen, minkä lampuri ehtii tuottamaan? Ajoittain jopa tuotteen laatukriteeri kuulostaa jäävän toissijaiseksi. Facebook-keskustelua seurattessani aloin viimeistään huolestumaan. Ikävintä on ollut kuulla kannanottoja, että suoramyyntissä voi myydä kaiken sen, mikä ei teurastamoille kelpaa. Onko meillä varaa myydä omilla kasvoillamme tuotetta, joka ei ole kelvannut teurastamon laatukriteereihin? Missä on lampurin etiikka?

Talven aikana, eri puolilla Suomea, olen kysellyt miten suoramyyntissä kauppa käy. Vastauksissa on näkynyt sekä huolestuttavia että kannustavia merkkejä. Joissain teurastamoissa on huomattu, että sovitut ja rahtiteurastuksia on peruttu suoramyyntin vähentyneen kysynnän vuoksi. Myös joihinkin Reko-lähiruokarenkaisiin on kertynyt siinä määrin runsaasti karitsanlihan toimittajia, että lopulta kaikilla on myynti vähentynyt. Ikävintä oli kuulla, että kilpailullinen halpuuttaminen on iskenyt jo karitsanlihan myyntiin. Toivon tämän olevan vain huhu. Toisaalta osalla toimijoista tuotteet ovat menneet kaupaksi hyvin, aiempaan tapaan tai myyntin on arveltu jopa kasvaneen. Johtopäätösten tekeminen näin kuulopuheiden perusteella, ilman kattavia tilastoja, on vaarallista. Tilanne vaikuttaa kuitenkin siltä, että on syytä laittaa ajatuksia liikkeelle. Meidän, jotka myymme tuotteitamme suoramyyntillä, on hyvä pohtia omia tapojamme toimia. Kerran pettynyt asiakas ei tule uudestaan ostoksille. Kokemus vaikuttaa myös muihin suoramyyntitiloihin ja mielikuvaan, onko suomalainen karitsa/lammas hyvää vai ei!

Suoramyyntillä on tällä hetkellä hyvä maine. Omilla kasvoilla ja nimellä myyty tuote mielletään turvalliseksi. Brändit ovat päivän sana ja tuottajat näkyvät kaupassakin myydyissä tuotteissa. Itse uskon, että kaiken myyntin takana pitää olla laatu ja vain laatu voi jalostua brändiksi.

Miten siis mittaamme laatua omissa tuotteissamme?

Teuraskaritsan painosta ja rasvasta keskusteltaessa väitelyt rodusta, luonnonlaitumista tai sisä- ja ulkokasvatuksesta jakavat mielipiteitä. Teuraan paino kertoo meille jotakin. Isossa ruhossa voi olla paljon rasvaa ja taas pienemmässä ruhossa enemmän lihaa. Silti ruhopaino kertoo meille, onko eläimen ruokinta ja hoito onnistunut vai ei. Jos teuraskaritsan ruhopaino on 8–11 kiloa juuri vähän alle vuoden vanhana, niin jokin asia laadunvarmistuksessa on mennyt pieleen. Kannattaako näin pieniä myydä suoramyyntissä eteenpäin vain siksi, että ne saadaan tilalta pois ja rahat taskuun?

Suoramyyntissä me myymme tuotteen lisäksi mielikuvaa ja siitä tulee tuotteen lisäarvo, jonka voi mitata rahassa. Mielikuvat ovat vahvoja vaikuttajia ostopäätöksiä tehtäessä. Suoramyyntissä mielikuva hyvin kasvaneista ja rakkaudella huolehdituista eläimistä on ostajille tärkeää. Tämän mielikuvan voi romuttaa, kun asiakas toteaa kotonaan laatikon sisältävän enemmän luuta kuin lihaa.

Tuottoisa suoramyynti vaatii panostusta. Mikään tuote ei itsekseen lähde eteenpäin. Pienet lihamäärät voi helposti myydä tutuille ja sukulaisille, mutta suurempien määrien myyminen vuodesta toiseen vaatii jo työtä. Kannattava suoramyynti vaatii taitoa. Jos suoramyyntiin ei käytä aikaa ja kehittää osaamistaan, niin todennäköisesti tulokset jäävät laihoiksi sekä tuotto pieneksi.

Hoidetaan suoramyynti ja eläimet täydellä sydämellä, niin samalla rakennamme lammastaloutta kannattavaksi. Hyviä suoramyyntikokemuksia kesän grillikauteen.

Jarmo Latvanen

Suomen lammasyhdistyksen hallituksen jäsen
Puheenjohtaja, Finnsheep ry



Kuva: P. Latvanen

SUOMEN LAMMASYHDISTYS R.Y. HALLITUS 2017

Petri Leinonen, puheenjohtaja, Tornio, petri.leinonen@elomestari.fi

Jarmo Latvanen, Akaa, jarmo.latvanen@pp.inet.fi, Varajäsen: Katja Sikka, Rymättylä, katja.sikka@pp.inet.fi

Kaarin Knuuttila, Kouvola, knuuttila@muhiemenlahtivaja.fi, Varajäsen: Maaret Berg-Tynkkynen, Parikkala, suurtupa@gmail.com

Christer Ollqvist, Vöyri, christer.ollqvist@agrolink.fi, Varajäsen: Sirpa Tyrväinen, Kangasniemi, koivuniementila@gmail.com

Annaelina Kotilainen, Lapinlahti, elliskotilainen@gmail.com, Varajäsen: Simo Havia, Savonlinna, simo.havia@jarvenpaantila.fi

Timo Heikkilä, Pattijoki, heikkila.timo@kotinet.com, Varajäsen: Hannu Iso-Junno, Pulkila, hannuisojunno@gmail.com

Anne Jurva, Tervola, janne.jurva@pp1.inet.fi, Varajäsen: Jaana Keränen, Pello, keranen.jaana@hotmail.com

Yhdistys rekisteröity 27.12.1988.



Otto Makkonen, MTK:n valtuuskunnan jäsen

Yhteistyöllä kohti parempaa huomista

Lammastalous on ollut jo pitemmän aikaa positiivisessa kierreessä. Kulutus on kasvanut ja muutunut enemmän ympärivuotiseksi. Tuotanto on lisääntynyt ja ala on ammattimaistunut. Lisäksi sektorille on tullut uusia yrittämisen muotoja kuten eläin- ja luontoavusteinen hoivatoiminta Green Care. Tämän lisäksi lammastalous on ollut mediassa esillä hyvässä valossa. Nämä ovat todella hienoja asioita, mutta ne pitäisi pystyä realisoimaan kannattavaksi lammastaloudeksi.

Tässä meillä on varmasti haastetta tulevaisuuteen. Pienenä sektorina olemme erittäin riippuvaisia yhteistyöstä. Alueellisia, valtakunnallisia, ja jopa eri maitten välisiä yhteistyökuvioita kannattaa kehittää aktiivisesti. Jokainen meistä varmasti löytää tason, jolla pystyy tuomaan lisäarvoa yhteiseen ponnisteluun kannattavuuden parantamiseksi. Kannattavuus on kuitenkin tärkein edellytys sille, että

toiminta pystyy jatkumaan. Ilman tätä myös lammastalouteen investoiminen on vaarassa kuihtua.

Viljelijöiden keski-ikä on EU:n matalin ja tulevaisuuden odotukset korkealla, joten lähtökohdat ovat loistavat. Se, miten tuotteesta saatava hinta saadaan sille kuuluvalla tasolla, on varmasti haastava, mutta samalla myös palkitseva prosessi. Tähän on varmasti useita eri vaihtoehtoja, joita tulee kehittää paikallisesti ja valtakunnallisesti yhteistyön kautta. Lisäksi on tärkeä hakea toimivia ratkaisuja kotimaasta ja ulkomailta. Ratkaisuja, joista voidaan oppia uutta ja pyrkiä hyödyntämään ne myös tulevaisuuden hankkeissa.

Toivon lampureiden ja paikallisten lammaskerhojen lähtevän aktiivisesti etsimään ratkaisuja näihin matalan kannattavuuden tuomiin haasteisiin. Vuorovaikutuksessa edunvalvonnan ja muiden alalla toimivien yhteistyökumppaneiden kanssa voimme haastaa itsemme löytämään myös uu-



Kuva: Jaana Makkonen

”Toivon lampureiden ja paikallisten lammaskerhojen lähtevän aktiivisesti etsimään ratkaisuja näihin matalan kannattavuuden tuomiin haasteisiin.”

denlaisia ratkaisumalleja ongelmiin. Yhteistyöllä on rakennettu tässä yhteiskunnassa valtavasti asioita, jotka ovat itsestäänselvyys meille kaikille nykyään. Mikään ei ole vähentänyt yhteistyön voimaa, joten varmasti tulevaisuudessakin saamme aikaan hienoja asioita, kun ponnistelemme yhdessä niiden eteen.

Aurinkoista ja lämmintä kesää!

HALLITUKSEN MÄREPALAT » ajankohtaisia puheenaiheita

✓ **WebLammas**

Lammasyhdistys on mukana WebLampaan uudistamistyöryhmissä. Lampureille on järjestetty kaksi työpajaa, joissa on keskusteltu nykyisen ohjelman hyvistä ja huonoista puolista sekä listattu toiveita uutta versiota varten.

✓ **Terveysterveys**

Lampailta puuttuu virallinen terveydenhuollon seurantajärjestelmä, mikä aiheuttaa ongelmia lampureille mm. siten, että reseptilääkkeiden pito tilalla hätätapauksia varten on kiellettyä. Asiaan olisi saatava muutos. On pohdittu, voitaisiinko seurantajärjestelmää toteuttaa esim. uuden WebLampaan yhteyteen.

✓ **Luonnonlaidunliha**

WWF on vuosina 2012-2013 yhdessä Suomen Lammasyhdistyksen ja Pihvikarjaliiton kanssa muodostanut kriteerit luonnonlaidunlihalle, jolle nyt olisi tarkoitus hakea sertifiointia. Tarkoitus on koota ryhmä tuottajista, jotka lähtevät hakemaan rahoitusta sertifiointia ja auditointia varten.

✓ **Laamat laumanvartijoina**

Lammasyhdistys antoi neljälle Oulun ammattikorkeakoulun luonnonvara-alan opiskelijalle Toimintaympäristö ja kehittäminen -kurssin ryhmätyönä tehtävän lammastalouden kehittämishankkeen aiheeksi selvittää, miten laamaeläinten käyttöä lammaslauman vartijana on toteutettu. Haaveena olisi joskus saada hanke- tai projektirahoitusta asian käytännön kokeiluun.

✓ **Syksyn Lammaspäivät**

Syksyn Lammaspäivät pidetään Vaasassa 15.–17.11. 2017 Lammasyhdistys vastaa siellä jälleen Lampuri-illallisesta sekä pitää sääntömääräisen syyskokouksen. Valmistelut on jo aloitettu.

✓ **Union of the sheep breeders in Europe**

Eurooppalaisten lammasyhdistysten unionin perustamiskokous pidettiin 13.5.2017 Bulgariassa kansallisen lammasfestivaalin yhteydessä. Suomen Lammasyhdistyksestä ei valitettavasti kukaan pystynyt menemään paikan päälle, mutta aiesopimus unioniin liittymisestä toimitettiin kokoukselle.

Lammas & vuohi

LAMMAS & VUOHI -LEHDEN TOIMITUSKUNTA UUDISTUI

Lammas- & vuohi-lehden toimituskunta on aiemmin muodostettu suoraan Suomen Lammasyhdistyksen hallituksen jäsenistä. Asiaan haluttiin muutosta, sillä kaikki hallituksen jäsenet eivät välttämättä tunne suurta paloa lehden tekoon, ja toisaalta mukaan lehden suunnitteluun haluttiin saada innostuneita ihmisiä lammassektorin eri osamisaloilta. Toimituskuntaan kuuluvat nyt toimitussihteeri *Terhi Torikan* ja päätoimittaja *Marjo Simpanen* lisäksi SLY:n hallituksen puheenjohtaja *Petri Leinonen*, *Jarmo Latvanen*, *Sarita Mikkonen*, *Maija Suutarinen*, *Kirsi Vertainen*, *Otto Makkonen* sekä *Eila Pennanen*, joka hoitaa edelleen myös ilmoitusmyyntiä.



EU:N TUOTANTOSIDONNAISTEN PALKKIOIDEN LOPULLISET TASOT VAHVISTETTU VUODELLE 2016

Hallitus vahvisti 24.5. vuoden 2016 EU:n tuotantosidonnaisten palkkioiden lopulliset yksikkötasot. Aiemmin vahvistettuja yksikkötasoja alennettiin jonkin verran AB-alueella ja ulkosaaristossa sonnien ja härkien, ulkosaaristossa emolehmien, AB-alueella teurashiehojen sekä koko maassa teuraskaritsoiden ja -kuttujen osalta, koska palkkiokelpoisten eläinten määrä oli arvioitua suurempi. Muiden eläinryhmien eläinmäärät olivat arvioitua alemmat, joten lopullisia yksikkötasoja oli mahdollista hieman korottaa.

UUHIPALKKIO	milj. €	€/eläin, ha
Uuhet Manner-Suomi AB-tukialue	1,00	53,40
Uuhet Manner-Ahvenanmaa	0,30	86,70
Uuhet ulkosaaristo AB-tukialue	0,20	113,00
KUTTUPALKKIO AB-tukialue	0,20	285,00
TEURASKARITSA- JA KILIPALKKIO koko maa	1,10	33,80
Kaikki lampaat ja vuohet yhteensä	2,80	

Vuoden 2017 indeksilaskenta-aikataulu:

Uudet BLUP-indeksit lasketaan aina parittomien viikkojen perjantaina. Saman viikon keskiviikkoon mennessä Web-Lampaaseen tallennetut tuotosseurantatiedot ehtivät mukaan indeksilaskentaan.

EU:N TUOTANTOSIDONNAISTEN PALKKIOIDEN EHDOT JA MÄÄRÄT VAHVISTETTIIN VUODELLE 2017

Hallitus vahvisti 7.4. EU:n tuotantosidonnaisten palkkioiden ehdot, enimmäismäärät ja yksikkötukitasot vuodelle 2017. Tuotantosidonnaisia palkkioita voidaan maksaa yhteensä 102,6 miljoonaa euroa. Tukimäärän kohdentumisesta on sovittu yhteistyössä tuottajien kanssa vuonna 2014. Lammas ja vuohipalkkioiden ehtoja on muutettu jonkin verran viime vuodesta.

Teuraskilin paino- ja ikäraja laskivat

Tukikelpoisen teuraskilin vähimmäispaino on laskettu 15 kilosta 10 kiloon. Lisäksi teuraskilin yläikärajaa on laskettu 18 kuukaudesta 12 kuukauteen. Tavoitteena on lisätä lihantuotantoon ohjattavien kilien määrää ja samalla alentaa teurastuksesta aiheutuvia kustannuksia. Kuttujen poikimavaatimuksesta on luovuttu EU:n kuttupalkkiossa, koska teuraskilien ja kuttujen ikävaatimusten päällekkäisyyttä ei jatkossa enää ole.

Aloitusvuonna joustoa karitsointiehdossa

Jatkossa lampaanlihan tuotannon aloittavan tilan uuhien ei tarvitse aloitusvuonna täyttää karitsointiehtoa. Muutoksen jälkeen EU:n uuhipalkkio myönnetään uuhien pidon aloitusvuonna suoraan uuhimäärän perusteella. Tällä muutoksella yhdenmukaistetaan AB-alueen uuhipalkkio vastaamaan C-alueella maksettavaa kansallista pohjoista uuhitukea.

Viime vuoden tapaan tukea maksetaan lampaan- ja vuohenlihantuotannolle 2,8 miljoonaa euroa. Kaikkien nautaeläinten, lampaiden ja vuohien palkkiokelpoisuus perustuu eläinrekisterien tietoihin. Tästä syystä eläinten rekisteröinnin ja merkinnän sääntöjä esimerkiksi ilmoitusajoista on noudatettava huolellisesti.

Teuraseläinten, uuhien ja kuttujen osalta palkkio maksetaan yhdessä erässä arviolta touko-kesäkuussa 2018. Alla olevan taulukon yksikkötasoja tarkennetaan vielä ennen maksuja, kun palkkiokelpoisten eläinten lopulliset määrät ovat tiedossa.

UUHIPALKKIO	milj. €	€/eläin, ha
Uuhet Manner-Suomi AB-tukialue	1,00	50
Uuhet Manner-Ahvenanmaa	0,30	80
Uuhet ulkosaaristo AB-tukialue	0,20	120
KUTTUPALKKIO AB-tukialue	0,20	250
TEURASKARITSA- JA -KILIPALKKIO koko maa	1,10	35
Kaikki lampaat ja vuohet yhteensä	2,80	



50-VUOTIAS VARSINAIS-SUOMEN LAMMASKERHO JUHLI RISTEILYLLÄ

Varsinais-Suomen Lammaskerho järjesti 50-vuotisen taipaleensa kunniaksi juhlaristeilyn helatorstaina 25.5. Mukana oli lampureita myös Satakunnan Lammaskerhosta. Risteilyn aluksi Varsinais-Suomen Lammaskerhon puheenjohtaja *Anni Jalonen* piti puheen, jonka jälkeen Suomen Lammasyhdistyksen uusi toiminnanjohtaja *Marjo Simpanen* esittäytyi ja kertoi yhdistyksen toiminnasta. Samalla keskusteltiin vilkkaasti Lammasyhdistyksen tehtävästä lampureiden edunvalvojana. Tämän jälkeen ProAgrian lammassuunnitelmaa *Kaie Ahlskog* piti esitelmän kivennäisistä ja vitamiineista lampaiden ruokinnassa. ”Lammastalous nyt ja tulevaisuudessa” -ideariihessä lampurit jaettiin ryhmiin, joissa muisteltiin onnistuneita asiakastapahtumia sekä pohdittiin, millaista tukea ja toimintaa omalta lammaskerholta toivottaisiin. Lopuksi ryhmien ajatukset purettiin yhdessä. Reissuun mahtui myös lammaskerhon kokous.

PIENI LIEVENNYS REKISTERI-ILMOITUSTEN MYÖHÄSTYMISTEN SEURAAMUKSIIN – ajoissa ilmoittaminen yhä tärkeää

Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin täydentävien ehtojen valvonnassa otetaan EU:ssa käyttöön uusi käytäntö, jossa inhimillisen erehdyksen takia myöhästyneistä ilmoituksista ei aina aiheudu seuraamuksia.

Virheelliset tai myöhässä tehdyt eläinrekisteri-ilmoitukset aiheuttavat valvonnan seurauksena leikkauksia maksettaviin tukiin sekä täydentävien ehtojen että eläinpalkkion ehtojen kautta. Nyt käyttöön otettava käytäntö tuo lievennystä täydentävien ehtojen seuraamuksiin, jos viivästymisen syynä on inhimillinen erehdys. Virheellisistä rekisteritiedoista täydentävien ehtojen mukainen seuraamus aiheutuu kuitenkin myös jatkossa. Myöskään eläinpalkkion ehtoja tämä komission ohjeistama helpotus ei valitettavasti koske.

MAASEUTUVIRASTO, ELINTARVIKETURVALISUUSVIRASTO JA MITPA YHDISTYVÄT

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 15.2.2017 hankkeen, jolla valmistellaan maatalous- ja elintarvikehallinnosta vastaavien virastojen yhdistämistä. Hankkeessa yhdistettäviä virastoja ovat Elintarvikeeturvallisuusvirasto Evira, Maaseutuvirasto Mavi sekä osa Maanmittauslaitoksen tietotekniikkapalvelukeskus Mitpasta.

Hankkeen toimikausi on 16.2.2017–31.12.2018 ja hankejohtajana maa- ja metsätalousministeriössä toimii *Kirsi Heinonen*. Muodostettava lähes 1 000 hengen virasto aloittaa toimintansa 1.1.2019.

HALLITUS ESITTÄÄ LISÄMÄÄRÄRAHAA MELAN VÄLITÄ VIILJELIJÄSTÄ -PROJEKTILLE

Hallitus osoitti vuoden vaihteen kriisipaketissa Melalle määrärahan maatalousyrittäjien jaksamisen tukemiseen. Hallitus esittää lisäbudjetissa tarpeelliseksi ja tulokselliseksi osoittautuneelle projektille lisärahoitusta miljoona euroa.

Projektin avulla Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela on auttanut vaikeuksiin joutuneita maatalousyrittäjiä sekä välittömin jaksamista edistävin tukitoimin että pitkävaikutteisien ennaltaehkäisevien toimin. Konkreettinen apu on ollut ostopalvelusitoumus, joka on tarkoitettu asiantuntija-avun hankkimiseen henkisen jaksamisen tukemiseksi tai tilan hoitoon liittyvien taloudellisten ja juridisten ongelmien selvittämiseksi. Projektin tiimoilta projekti- ja hanketyöntekijät ovat tavanneet satoja haasteissa kamppailevia yrittäjiä. Jo yli 300 maatalousyrittäjää on saanut apua ostopalvelusitoumuksen avulla. Osissa maata palvelusitoumuksiin alun perin varattu osuus määrärahasta on jo lähes käytetty.

Lisämäärärahan avulla projektia voidaan jatkaa täydellä teholla 2017–2018. ”On helpottavaa, että maatalousyrittäjien ahdinko on tunnustettu ja tilannetta halutaan lievittää yhdessä kaikin keinoin”, toteaa toimitusjohtaja *Päivi Huotari* Melasta.

Lisätietoja projektista: projektinvetäjä *Pirjo Ristola*, Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela, Välitä viljelijästä -projekti, p. 029 435 2274 ja Melan nettisivut.



TYÖTEHOSEURAN OHJELMIIN LISÄÄ SISÄLTÖÄ JA UUTTA LASKENTAA

TTS:n kehittämistä ja ylläpitämistä maatalouden atk-ohjelmista on julkaistu uudet versiot. Ohjelmien keskeisimmät uudistukset ovat TTS-Koneessa koneiden nykyarvon laskenta ja TTS-Managerissa työn tuottavuuden laskenta.

PIENMÄREHTIJÖIDEN TUOTANTO OSANA GLOBAALIA RUOKAHUOLTOA

Kansainvälinen lammaseläinlääkäreiden kongressi (ISCV2017) Englannin Harrogatessa 22.5.–26.5.2017 oli menestys ja osallistujia oli paikalla yli 700. Kongressissa oli esillä myös vuohiasioita.

Kestävä ja tehokas tuotanto

Päivien teemana oli kestävä ja tehokas pienmärehitijöiden tuotanto osana globaalia ruokahuoltoa. Aihetta lähestyttiin muun muassa kertomalla pienten märehitijöiden merkityksestä Aasian ja Afrikan heikoimmassa asemassa olevien ihmisten toimeentulolle.

Tehokas ja kestävä tuotanto on myös vastuullista. Tämä tuotiin esiin monessa puheenvuorossa, joissa käsiteltiin muun muassa antibiootti- ja loislääkeresistenssin hälyttävää lisääntymistä.

Uusin tieto painottui katraan sairausongelmien ehkäisyyn huolellisella tiedon keruulla ja analysoinnilla. Ennaltaehkäisyyn pitää olla systemaattista ja pitkäjänteistä.

Eläinten vastustuskykyä pyritään entistä useammin vahvistamaan rokotuksin. Tällaisia on kehitetty muun muassa toxoplasman- ja orf-taudin ehkäisyyn ja jopa Haemonchus contortus -tartuntojen ehkäisyyn.

Matkani rahoitukseen osallistuivat Lihasan Vihtori Peltosen Säätiö ja Lammasmaailma Oy, joille lämmin kiitos. Kongressin yhteydessä kerättiin kuvakoosteeseen kuvia maailmalta. Valituksia tulivat Perämeren maisemanhoitajat. Kiitos kuvista Janne Jokela, Taisto Jylhä ja Timo Heikkilä.

Johanna Rautiainen

MAIDON JA LIHAN ALKUPERÄMERKINNÄT KULUTTAJAPAKKAUKSIIN

Maatalous- ja ympäristöministeri *Kimmo Tiilikainen* allekirjoitti 5.4. asetuksen liha- ja maitotuotteiden alkuperämerkinnöistä. Säädos tuo kuluttajille lisätietoa ruuan alkuperästä valintojen tueksi ja se astuu voimaan 1.6.2017.

Asetuksen mukaan kuluttajapakkausten tuoteselosteissa on ilmoitettava tuotteesta käytetyn lihan ja maidon alkuperämaa. Elintarvikkeen ja sen ainesosien suomalaisesta alkuperästä kertova Hyvää Suomesta -merkki poistaa kuitenkin velvoitteen lisätä erillinen alkuperämerkintä pakkauksen tuoteselosteeseen.

Siirtymäsäännös muotoiltiin siten, että ennen 1.6.2017 pakatut ja markkinoille tulleet tuotteet voidaan myydä loppuun, eikä niitä tarvitse poistaa kaupoista pakkausmerkintöjen vuoksi. Lisäksi ennen asetuksen antamista hankittuja pakkauksia saa käyttää elokuun loppuun asti ja näin pakatut elintarvikkeet saadaan myydä loppuun. Asetuksen mukaisia merkintöjä edellytetään siis vasta syyskuusta 2017 alkaen pakatuilta, myyntiin tulevilta tuotteilta.

Hyvää Suomesta -merkkiä saa käyttää lopputuotteessa, joka on valmistettu ja pakattu Suomessa ja jonka raaka-aineesta vähintään 75 prosenttia on suomalaista. Lihaa sisältävän elintarvikkeen lihan ja maitoa sisältävän elintarvikkeen maidon täytyy kuitenkin olla 100-prosenttisesti suomalaista. Sama koskee myös muna ja kalaa. Hyvää Suomesta -merkki on vapaaehtoinen ja sen käyttöä hallinnoi Ruokatieto Yhdistys ry.

Tuotteissa, joissa raaka-aineiden alkuperämaa vaihtelee, ilmoitetaan jatkossa elintarvikkeen ainesosana käytetyn lihan alkuperämaa merkinnöillä, joista käy ilmi, onko liha kasvatettu ja teurastettu EU-maassa vai EU:n ulkopuolella yksilöimättä alkuperämaata tarkemmin. Maidon sekä maitotuotteiden ainesosana käytetyn maidon alkuperämaa ilmoitetaan vastaavalla tavalla, mikäli maito on kerätty useasta eri maasta. Näin karstataan tarvetta uudistaa pakkauksia raaka-aineen alkuperämaan vaihdellessa.



SUOMENLAMPAAN PÄSSILINJOJEN UHANALAISUUTTA KARTOITETTU

Finnsheep ry on yhdessä Lihasan ja ProAgrian kanssa kartoittanut suomenlampaan pässilinjojen käyttöä ja uhanalaisuutta. Kartoituksen tuloksena tehtiin ns. pässiliikennevalot. Jokainen pässilinja on merkitty liikennevalojen värein sen perusteella, kuinka monella tilalla linja on käytössä. Linja on merkitty vihreällä, jos se on käytössä yli 10 tilalla. Keltaisella merkitty linja on käytössä 6–10 tilalla, ja punainen linja maksimissaan 5 tilalla. Uhanalaisten, eli keltaisella tai punaisella merkittyjen linjojen pässien omistajia pyydetään ottamaan yhteyttä ProAgrian lammassuvelojoon.

Liikennevalot löytyvät: <http://www.finnsheep.fi/passilijat.html>



SUOMENLAMPAAN VILLASTA TEKEILLÄ JUHLAVUODEN KIRJA

Suomenlampaan villa saa arvoistaan huomiota Moreeni-kustantamon Suomi100-juhlakirjana.

BÄÄ! Neulo & virkkaa suomenlampaan villasta -teoksen noin 40 modernilla ja selkeällä ohjeella sekä idealla voi neuloa, virkata ja huovuttaa kotiin ja ylle, koko perheelle, lupaa kirjaa työstävä *Sanna Vatanen*.

”Tavoite on osaltaan edistää tietoisuutta suomenlampaan villan hienoista ominaisuuksista sekä lisätä sitä kautta villan käyttöä”, Vatanen kertoo. Hän toivoo kirjasta myös ulkomaan käännöksiä, joita on tehty hänen aiemmista teoksistaan.

BÄÄ!-kirjasta löytyvät ainakin korin, myssyn, paidan, tossujen sekä huivin ohjeet. Lisäksi se sisältää tietoa suomenlampaan villan ominaisuuksista ja käytösmahdollisuuksista.

Vatanen haluaa nostaa esiin erityispiirteitä, kuten erinomaista huopumista ja lanoliinin ihoystävällisyyttä sekä villan ekologista pientuotantoa.

”Kun kotimaisen villan suosiminen auttaa myös ehkäisemään uhanalaisten lammaskantojemme, kainuunharmaan ja ahvenanmaanlampaan, katoamista, miksi käyttää enää muuta kuin omaa laadukasta ja lämmintä lähivillaamme”, Vatanen toteaa.

Sanna Vatanen on taiteilija, muotoilija ja mehiläistarhaaja, jolle työn keskeinen teema on ekologisuus. Hänet tunnetaan neulekirjoista, neule- ja virkkausohjeista sekä näyttely- ja työpajaprojekteista, joissa aihetta raapaistaan pintaa syvemmältä. BÄÄ! -kirjan kuvaa palkittu valokuvaaja *Sami Repo*.

Lokakuussa ilmestyvän kirjan tekemistä voi seurata kahdesti kuukaudessa ilmestyvän blogin kautta www.kadentaidot.fi

Terhi Torikka



Kuva: Sami Repo

Sanna Vatanen ihastui suomenlampaan villaan edellisen Ekolangasta!-kirjansa yhteydessä.

KEINOSIEMENNYS TOI TAAS TULOSTA

TILA
KERTOO

Suosaaren texel-jalostuslampolassa siemennettiin syksyllä 13 uutta hollantilaisella texel-spermalla. Tuloksena oli kuusi poikinnutta uutta. Lisäksi yhden uuhien karitsat isyysmääritetään, koska on epävarmaa saivatko ne alkunsa siemennyksestä vai omasta päästistä. Siemennyksillä tilalle saatiin 4 uutta, kauan kaivattua isälinjaa.

Syntyneet karitsat ovat elinvoimaisia, lihaksikkaita ja terverakenteisia. Siemennyksen kustannukset kaikkineen oli yhden hyvän ostopässin hinnan verran, ja saimme siemennyksistä 4 uutta pässiä ja 4 uutta uutta, eli erittäin kannattavaa, kertoo lampuri *Sarita Mikkonen*. ”Huomasimme, että kun siemennyksiin valitaan huippu-uuhet, niin tulos on sen mukainen, karitsoiden ulkoasu muuttui kerrasta aimo harppauksen eteenpäin.”

Myös Syrjälän ja *Paula Kiisken* tiloilla siemennyskaritsoita syntyi jälleen useita eri linjoja. *Christer Ollqvist* siemensi uuhiaan ensimmäistä kertaa ja onnistumisia tuli myös heidän tilallaan.

Minulta saa kysellä kokemuksia siemennyksistä, vastailen mielelläni, kertoo Mikkonen.

Sarita Mikkonen 040 565 3581

sarkka75otmail.com, www.suosaarentila.fi

Sarita Mikkonen



Kuva: Sarita Mikkonen

PÄSSIASEMALLE DORSET-PÄSSI JIM

Talvella 2017 HH Embryon pässiasemalle saapui uutta verta Virosta, kun dorset-pässi Jim muutti Lopelle.

Asemalle etsitään jatkuvasti uusia suomenlammaspässejä, joten niitä kannattaa tarjota, vinkkaa markkinointipäällikkö *Mikko Ranta-Huitti*.

Hollantilaista texel-siementä on saatavilla pakasteena, ja syksyllä taas tuoreena. Myös texeliin etsitään jatkuvasti ulkomailta uutta tuontisiementä.

Tilasiemennyskurssit ovat nyt mahdollisia halukkaille. ”Ota yhteyttä jos kiinnostaa, tehdään töitä, jotta saadaan pässiasema säilymään”, Ranta-Huitti sanoo.

Yhteystiedot pässiasemalle: HH Embryo Oy,
Mikko Ranta-Huitti, 040 581 9616

Sarita Mikkonen



Sympaattinen ja nopeakas

Suffolk-rotu on syntynyt briteissä Southdown-pässien ja Norrfolk Horned-uuhien risteytyksen seurauksena, ja se tunnettiin jo 1800-luvun alussa. Hedelmällisyys, kestävyys ja aktiivisuus periytyivät ylä- ja alueille norrfolkeilta ja lihaksikkuus alanko-alueiden southdowneilta.

Teksti **Hannele Moisander**, kuvat **Anttila Polled Hereford**

Suffolk tunnettiin alkujaan nimellä "blackface" (mustanaama). Virallisesti rotu hyväksyttiin ja nimettiin suffolkiksi vuonna 1859.

Useiden tieteellisten tutkimustenkin avulla todistetun lyömättömän kasvukykynsä johdosta suffolk on säilyttänyt asemansa teuraskaritojen tuotannossa kaikissa suurissa lammastuotantomaisissa, joidenkin lähteiden mukaan se on yleisin terminaalirotu kautta maailman.

Rotu on tunnettu nopeasta alkukasvustaan, hyvästä rakenteesta ja maastokelpoisuudestaan. Etenkin karitsat ovat ketteriä kiipeilijöitä. Hyväjalkaisia ja hedelmällisiä suffolk-pässejä suositetaan esimerkiksi Australiassa, missä pässien on kestävä hellettä ja kyettävä astumaan isojakin laumojia. Suffolk-pässit ovat hedelmällisiä, aikaisin sukukypsiä ja pitkäikäisiä.

Suffolk-risteytysuuhia pidetään ihanteellisina emoina niiden hyvän maidontuotantokyvyn, poikima-ominaisuuksien ja erinomaisen jalkarakenteen johdosta. Niillä on vahvat emo-vaistot ja ne ovat hyviä laiduntajia. Puhdasrotuisten uuhien keski-

sikiäväisyys on 1,7 karitsaa/uuhi.

Karitsat ovat syntyessään pitkärunkoisia, kapeahartiaisia ja pienipäisiä, mikä edesauttaa helppoja poikimisia. Keskimäärin 4-6-kiloisina syntyvät karitsat aloittavat kasvunsa välittömästi. Ensimmäisen 6 viikon aikana päiväkasvut ovat jopa yli 500 grammaa. Parhaat yksilöt saavuttavatkin teuraspainon jo ennen neljän kuukauden ikää. Suffolk-karitsoiden on erinomainen vaste syötettyyn väkirehuun, mistä johtuen ne soveltuvat hyvin myös intensiiviseen tuotantoon.

Soveltuu moneen ilmastoon

Suffolkin kerrotaan sopeutuvan kaikenlaisiin tuotanto-olosuhteisiin, hyväjalkaisina ja tiivisvillaisina ne menestyvät kosteassa ja kylmässäkin ilmastossa. Villa on keskiaheneo ja tiivistä, myös vatsan tulee olla villan peittämä. Suffolk ei kaihda lunta eikä sadetta.

Liha on hienosyistä, ja maailmalla sitä kehutaan vähärasvaiseksi ja syöntilaadultaan erinomaiseksi. Liian pitkällä kasvatusajalla on kuitenkin olemassa riski rasvoittumiseen, joten karitsat tulisi laittaa teuraaksi riittävän nuorina. Lihaksikkuudeltaan

suffolk ei EUOP-luokituksessa vedä vertoja texelille. Ruhot ovat pitkiä ja reisilihas kiinnittyy alas. Suffolkit luokituvat yleisimmin U- ja R-luokkiin. Lihaksikkuus ja kasvuominaisuudet periytyvät hyvin myös risteytyksille.

Rodun kotimaassa Englannissa rotu menetti asemiaan texelille 1990-luvulla kun liiallisen show-linjalaisen pässien suosimisen seurauksena karitojen syntymäpainot kasvoivat ja vastasyntyneiden virkeys heikkeni. Kun nämä ongelmat tiedostettiin ja jalostuksen painopisteitä siirrettiin, on rodun suosio lähtenyt jälleen huimaan nousuun. Alkioita ja spermaa on viime vuosina tuotu britteihin myös Uudesta-Seelannista missä rodun jalostus on suuntautunut koko ajan helppoihin poikimisiin ja elinvoimaisuuteen. Uusiseelantilainen rotutyyppi on hieman kevyempi rakenteeltaan kuin perinteinen britti-tyyppi.

Suffolkin nopea alkukasvu on valti erityisesti maissa joissa teurashintamääräytyy markkinoiden mukaan ja kevään ensimmäisistä teuraskypsistä karitsoista saadaan paras hinta.



vuinen suffolk

*The Suffolk Sheep
Handsome and hardy, happily hornless,
Prolific in twins, rarely born less,
Face and four legs as black as the devil,
The breast, back and loins all wide and level,
Well covered in meat, of muscle, no lack,
Legs of mutton well filled, tail level with back.*

Tuntematon runoilija, julkaistu 1897

Suffolk-pässikaritsoiden keskimääräiset kasvutulokset Englannissa

56 pv paino	32,6 kg
147 pv paino	70,5 kg
Lihasset ultra 147 pv	35 mm
Pintarasvan paksuus 147 pv	4,31 mm

Rotumääritelmä

Pää	Sarveton, mustan kiiltävän lyhyen villan peittämä. Pieni määrä valkoista villaa otsalla sallittu mutta ei suotavaa. Korvat keskipitkät, mustat. Silmät kirkkaat ja täyteläiset. Uuhilla kuono kapeahko, etenkin pässit sivuprofiililtaan kyömynenäisiä.
Niska	Keskipitkä, hyvin kiinnittynyt. Pässeillä vahvempi.
Hartiat	Leveähköt, sulavat ja kaareutuvat.
Rinta	Syvä ja leveä
Selkä ja kupeet	Pitkät, tasaiset, lihasten täyttämät.
Jalat	Suorat, etupolvista ja kintereistä alaspäin mustan kiiltävän karvan peittämät. Reidet syvät ja lihasten täyttämät.
Vatsa	Villan peittämä
Villa	Vaalea, keskilyhyt, tiheä, ei taipumusta huopumiseen. 25–33 mic.
Koko	Uuhet 80–100kg, pässit 100–130kg



”Suffolk on säilyttänyt asemansa teuraskaritsojen tuotannossa kaikissa suurissa lammastuotantomaissa, joidenkin lähteiden mukaan se on yleisin terminaalirotu kautta maailman.”

Suffolkit Anttilan tilalla

Toimme syksyllä 2011 Tanskasta suffolkeja, 15 uuhikaritsaa ja kolme pässiä. Tilallamme oli ollut lähinnä villantuotantoon jalostettuja suomenlampaita yli 30 vuotta. Jonkinlaista kokemusta lammastaloudesta meillä siis jo oli, mutta liharotuisista tietotaitomme olivat varsin vajaat. Aluksi pelkäsimme ehkä liikaakin isoja syntymäpainoja. Tiineet uuhi-karitsat ruokittiin hyvin varovaisesti, lähinnä pelkällä kuivalla heinällä. Syntyneet karitsat olivatkin sitten verraten pieniä. Uuhet kuitenkin selvästi kärsivät heikosta ruokinnasta ja niiden koko jäi pieneksi. Nytemmin olemme poittaneet kaikki uuhet ensimmäistä kertaa vasta 2-vuotiaina. Tiineysaikana uuhet saavat vapaasti hyvää säilörehua, mutta eivät viljaa. Poikimisen jälkeenkin viljalisä on ollut pieni, noin 400 grammaa per uuhi. Tänä vuonna puhtaita suffolkeja poiki tilalla viitisenkymmentä. Poikimiset ovat sujuneet hyvin, karitsat ovat syntyessään vahvoja. Asentovirheitä, lähinnä kroolaten tai ilman etujalkoja ulos yrittäviä on ollut, mutta tilanteista on selvitty. Yhdellä etujalalla suffolk-karitsat tulevat lähes poikkeuksetta helposti ulos ilmankin vetoapua. Pyrimme kuitenkin olemaan poikimatilanteissa läsnä.

Omistautuva emo

Uuhien hyvät emo-ominaisuudet yllättivät positiivisesti. Suffolkuuhi on tarkka ja huolehtivainen karitsoistaan, utareet ovat hyvärakenteiset ja uuhet silminnähden nauttivat imettämisestä. Viiden vuoden aikana olemme poistaneet yhden uuhien huonojen emominaisuuksien johdosta, sekään ei hylkinyt toista karitsoistaan, vaan kumpaakin tasapuolisesti vuorotellen... Kesällä 2015 jouduin lopettamaan kolmikuisen pässikaritsan silmätulehduksen vuoksi. Sen emä huusi vuorokauden laiturilla sen perään, eikä sinä aikana laskenut toista karitsaansa utareelle lainkaan. Tällaista käytöstä en ole aikaisemmin lampaissamme huomannut, maitobaarille ei ollut asiaa kun toinen karitsoista oli hukassa. Luonteissa uuhillamme on suuria eroja, osa emälinjoista on erittäin luottavaisia, osa pidättyväisempiä. Yhden uuhien poistimme arkuuden vuoksi.

Tehokas laiduntaja

Eniten hämmästystä rodussa on tuottanut sen pohjaton syöntikyky. Tämä on varmaan merkittävä tekijä karitsojen hyvässä kasvussa, mutta lisää myös uuhien ylläpitokuluja. Uuhet laiduntavat levittäytyen koko laidunalalle ja syövät heinäsiirikka-lauman tavoin kaiken mikä eteen tulee. Sadekehi, helle tai pimeys ei hiljennä syöntitahtia. Viime kesänä uuhet ja uuhikaritsat puhdistivat myös luonnonlaitumia. Sisäruokintakaudella sekä uuhilla että karitsoilla on ollut vapaasti säilörehua. Karitsat ovat saaneet lisäruokana ohraa ja aikaisemmin myös rypsirouhetta karitsabaareista. Ajatuksena on ollut luomuun siirtymisen myötä korvata rypsirouhe härkäpavulla, mutta ainakin tänä vuonna se jäi huonon maittavuuden johdosta pois käytöstä. Ensimmäisinä vuosina lisäruokimme karitsat myös laiturille neljän kuukauden ikään asti.

Sukukypsäksi nuorena

Sopivaa vierotusikää olemme vielä haarukoimassa. Emolehmiä puolella toimivana meistä on tuntunut uuhien haaskaukselta vierottaa

Teksti **Hannele Moisander**, kuva **Anttila Polled Hereford**

karitsat kovin nuorena. Tihennettyyn karitsointiin emme kuitenkaan halua siirtyä, meille sopii että poikima-aika on yhtä aikaa lampaila ja emolehmillä. Alkuun vierotimme pässikaritsat vasta 4 kk punnitusten jälkeen ja uuhikaritsat vasta hieman ennen astutuskauden alkua. Muutamien teiniraskauksien ja vahinkoastumisten myötä olemme kuitenkin oppineet aikaistamaan vierotusta. Hyvin kasvaneet suffolk-uuhikaritsat voivat todellakin tiinehtyä neljän kuukauden ikäisinä, ja pikkupässit astua alle viiden kuukauden iässä! Viime vuonna vierotimme pässikaritsat jo 10-viikkoisina. Seurauksena oli selkeää kasvujen hiipumista. Pässikaritsat eivät mielestämme oppineet laiduntamaan tehokkaasti aikuisen mallin puuttuessa. Lisäksi ilmeisesti aikaisen vieroituksen seurauksena tänä keväänä neljällä viime vuonna pässikaritsoja tehneellä löytyi poikimisen jälkeen vedintukos.

Haasteina hyönteisärsytys ja pitkät hännät

Aluksi hoidimme vanhasta tottumuksesta sorkkia, sillä seurauksella että sorkkien leikkuun jälkeen osa uuhista aina ontui. Nyt emme ole kolmeen vuoteen leikanneet sorkkia lainkaan. Sorkat eivät kasva pituutta kuten suomenlampaila, reunat kyllä kääntyvät pohjan alle, ja osalla uuhista 'läntääntyvät' mutta varsinaisia ongelmia ei ole ollut.

Uuhien villa on niin tiheää että sade ja lumi ei niitä kastele, ne viihtyvät ulkona pahimmilla lumimyrskyilläkin. Hyönteisärsytyksen aiheuttamia iho-ongelmia kasvojen alueella on ollut enemmän kuin suomenlampailamme, osa uuhista hinkkaa naamansa auki hyönteisistä häiriintyneinä. Uutena on tullut myös ongelma selälleen kellahtaneista uuhista, muutaman olemme menettäneetkin. Rotu on pitkähäntäinen, mikä tuo omat haasteensa. Häntien pituuksissa on suuria eroja rodun sisälläkin, ja Hollannissa hännänpituus onkin jo yksi tarkkailussa mitattava piirre.

Kalsium ja seleeni tärkeitä

Ensimmäisinä vuosina ongelmana oli myös nopeakasvuisten karitsojen längeksi vääntyneet jalat, mutta siirtyminen runsaammin kalsiumia sisältävään kivennäiseen näyttäisi korjanneen tilannetta. Seleeni-lisä on erityisen tärkeä nopeakasvuille suffolk-karitsoille. Riittävästä seleenin saannista on huolehdittava jo uuhien tiineysaikana. Hollantilaisten kasvattajien mukaan rotu tarvitsee ehdottomasti kuparia, vaikka se Englannissa luetaankin kupari-myrkytykseen taipuvaiseksi texelin ja charolaisen tavoin. On muistettava että Englannissa on paikoin kuparia todella runsaasti maaperässä, toisin kun meillä.

Soveltuu myös risteytysmoksi

Vaikka maailmalla suffolk tunnetaan nimenomaan terminaalirotuna on meille tilakohtaisesti tärkeintä hyvien emo-ominaisuuksien vaaliminen sekä tietysti rodun erityisominaisuus, nopea alkukasvu. Emme pyri lihakkuudessa huippulukemiin, vaan sopusuhtaisiin, hyvärakenteisiin ja pitkärunkoisiin eläimiin jotka syntyvät helposti ja kasvavat nopeasti. Itse näkisinkin suffolkin suomessa terminaali-pässi käytön lisäksi nimenomaan risteytysuuhituotannossa emopuolella.



Suomenlampaan jalostuslampola Frugårdin Kartano

Myynnissä
elokuussa 2016 ja maaliskuussa 2017 syntyneitä uuhia
ja pässejä linjoista 15 ja 7.



Tiedustelut: frugard@wippies.com

FINNSHEEP- villaseminaari 11.10.2017

Lihasulan Säätiö, ProAgria Etelä-Suomi ja Finnsheep ry
järjestävät Suomenlampaan villaseminaarin ja
Fleece-kilpailun

Paikka: Ilkon kurssikeskus
Osoite: Ilkontie 8, 36220 Kangasala

Ohjelma klo 10-16
Fleecekilpailu 2017
Villan laatukriteerit suomenlampaalla,
Lampurin villa-arvostelutyökalun esittely
Villatutkimustietoa
"Älä paina villaisella" -paneelikeskustelu. Mukana
keskustelussa mm. lampuri, teollinen villantuottaja,
tekstiilisuunnittelija, insinööri.

Majoittumismahdollisuus kurssikeskuksessa.
Osallistuminen 35 € (+alv 24%) sisältäen semi-
naarin materiaalit ja tarjoilut.

Lisätietoja: Kaie Ahlskog, p. 0400 731811
kaie.ahlskog@proagria.fi tai Finnsheep ry fb-sivut



Geneettisen monimuotoisuuden
säilyttämiseen erikoistunut
**SUOMENLAMPAAN
JALOSTUSLAMPOLA**

Myynnissä kaikenikäisiä uuhia
ja pässejä, erittäin harvinaisia
sukulinjoja, mm. 8., 57., 62., 67.

Perkontie 59, Eurajoki
Puh. 0400 594 006



Mäkitalon Tila



YHDESSÄ ENEMMÄN TEURASVÄLITYS KAUTTAMME MEILTÄ MYÖS LAATUREHUJA



POHJANMAAN LAMMASOSUUSKUNTA

TEURAAT: Timo Heikkilä puh. 050 9131 845

REHUT: Raimo Näsi puh. 0400 266 646

pohjanmaan.lammassosuuskunta@netikka.fi

PÄSSI- JA UHIKARITSOITA

myös vanhempia pässejä
TEXEL-jalostuslampolasta
Loimaalta



PRELLUN TILA

Puh. 040 709 3008

046 568 7693

paula.kiiski@gmail.com

Valkoisen suomenlampaan jalostuslampola, luomutila



Ylä-Härkösen lammastila
Virrat, puh. 040 667 9151

RAKENNEARVOSTELTUJA JA ULTRATTUJA
SUFFOLK-PÄSSEJÄ SIITOKSEEN



ANTTILA SUFFOLK

Juha ja Hannele Moisander
040 846 0524



SUOSAAREN TEXEL Jalostuslampola

www.suosaarentila.fi

040 565 3581

sarkka75@hotmail.com



Lampurit laitumien laitamilla

ProAgria Etelä-Savon Katras-hanke järjesti karitsoiden laidunkasvatuksen teemapäivät Rantasalmella 17.–18.5.2017. Ruotsalainen lampuri Tomas Olsson oli paikalla kertomassa tilansa nurmistrategiasta.

Teksti ja kuvat **Kirsi Vertainen**

Tomas Olsson viljelee yhdessä vaimonsa kanssa Norrby Gård -nimistä tilaa Tukholman alapuolella, Mälaren-järven rannalla. Tilan tuhat uuhia ovat pääosin teuraskaritsaa tuottavia finullin ja dorsetin risteytyksiä.

Terminaalirotuina käytetään texeliä ja

suffolkia. Uuhijoukkoon mahtuu myös sata puhdasta finnull-uuhia ja sata dorset-uuhia, joita käytetään puhdasjalostukseen. Tilan pääasiallinen tuote on pitkään ollut tukholmalaistravintoloihin myytävä maitokaritsa. Sitä tuottavat neljäsataa risteytysuuhia, jotka karitsoivat tammikuussa. Karitsat

lähtevät teuraaksi suoraan emoja alta maaliskuuhun aikana saavutettuaan 14–15 kilon teuraspainon. Karitsoiden kasvatus tapahtuu sisällä lampolassa.

”Jos kasvusto on hyvä, sitä ei muokata vain siitä syystä, että se on tietyn ikäinen”

Oikealla Tomas Olsson ja vasemmalla tulkkina toiminut Niilo Grotenfelt Juvan Wehmaan kartanosta.

Viime vuosina maitolampaan rinnalle on noussut laitumella kasvatettava teuraskaritsa. Nämä karitsat syntyvät huhtikuussa ja kasvavat ulkona viljellyillä laidunnurmilla. Teurastukset ajoittuvat elokuulta marraskuulle sadan karitsan viikkovauhdilla, ruhopainotavoitteen ollessa 21 kilossa. Näillä erikoistuneilla menetelmillä pyritään vastaamaan markkinoiden kysyntään ja saamaan tuotantoa ympärivuotiseksi. Laitumella kasvatetun ”grassfedonly”-karitsan kysyntä on kovassa kasvussa.

Tomas Olssonin kustannustehokkaassa laidunnusstrategiassa on kolme osa-aluetta:

Kustannusjahti

Jokainen ruokintapäivä sisällä maksaa rahaa. Laidunruoho maksaa 50–60 äyriä (5–6 snt euroissa) kuiva-ainekiloa kohti, kun taas säilörehu maksaa kolmesta neljään (30–40 snt euroissa) kruunua kuiva-ainekiloa kohti. Keskeinen kysymys onkin, kuinka hyödyntää laitumia mahdollisimman kustannustehokkaasti ja siten, että lihakiloja tulee mahdollisimman paljon hehtaaria kohden?

Tomas Olsson alkoi etsiä vastauk-

sia kysymyksiin kymmenen vuotta sitten perehtyen erityisesti englantilaisten ja uusiseelantilaisten käytäntöihin. Molemmissa maissa karitsanlihantuotanto nojaa vahvasti laidunnukseen, ”grassmanagementtiin”. Laidunnusmenetelmiä ei voi suoralta kädeltä siirtää pohjoismaiseen karitsanlihan kasvatukseen, sillä Englannissa laitumen tuotto jakaantuu tasaisemmin vuoden ympäri. Meillä taas pitkän, pimeän ja kylmän talven vastapainona on lyhyt, valoisa ja intensiivinen kasvukausi, jonka aiheuttaman kasvuhuipun hallinta vaatii ihan omanlaistaan ”managementtia”.

Aiemmin tilan uuhet karitsoivat maaliskuussa ja ne laskettiin ulos viisi- tai kuusiviikkoisten karitsoiden kanssa huhtikuussa. Tuloksena oli ruokinnan muutoksen aiheuttama maitotuotoksen väheneminen ja karitsoiden kasvun pysähtyminen. Nyt karitsointi tapahtuu huhtikuussa, noin kolme viikkoa aiempaa myöhemmin ja uuhet menevät ulos viikon tai kahden viikon ikäisten karitsoiden kanssa. Karitsat menevät silti samaan aikaan teuraaksi kuin ennenkin. Uuhet ovat jo tottuneet laidunruohoon siinä vaiheessa, kun suurimman maidon-

tuotannon kausi alkaa. Siten tilalla on säästetty kolme viikkoa kallista sisäruokinta-aikaa.

Olssonin mukaan täytyy huomioida, että jos tila mainostaa ”grassfedonly”-karitsaa, täytyy sen todella olla laitumella kasvatettu. Jos se on ensimmäiset viikkonsa syönyt väkirehuja, se on jotakin muuta, kuin pelkällä laitumella kasvatettu.

Madot ovat lampurin parhaita ystäviä

Jos lampuri on luullut, että paimenkoira on ihmisen paras ystävä, hän on väärässä. Lampurin paras ystävä onkin mato, joka auttaa pitämään maan hyvässä kasvukunnossa, sillä kaikki lähtee siitä, että maa on viljavaa ja elävää. Kasvukuntoa, viljavuutta ja rakennetta seurataan viljavuustutkimuksilla ja lapioanalyysillä ja toimenpiteet tehdään niiden mukaan. Lannoitus tehdään keväällä mahdollisimman aikaisin, mutta vain tarvittaessa. Typpilannoituksen määrä on 30 kiloa hehtaarille. Kuivalanta ajetaan nurmille ensimmäisen säilörehusadon jälkeen.

Keväisin laitumilla tehdään tarkkäänä

Tomas Olsson kasvattaa kevät- ja syyskaritsaa. Norrby Gårdintilalla on 200 hehtaaria peltoa, 100 hehtaaria metsää ja 100 hehtaaria luonnonhoitokohteita.



kastuskierros ja mikäli kunnostusta tarvitaan, kasvustossa olevia aukkoja täydennetään täydennyskylvöillä ja nurmia ilmastoidaan siihen tarkoitettulla koneella. Veden ja ilman on päästävä läpi, sillä laidunnus tiivistää pintakerrosta.

Nurmistrategiaan kuuluu laitumien syöttö järkevästi. Lampaat laskeetaan laitumille, kun kasvuston korkeus on kahdeksasta kymmeneen senttimetriä. Tällöin laitumella on noin 2 500 kiloa kuiva-ainetta hehtaaria kohden. Eläimet siirretään toiselle lohkolle, kun kasvuston korkeus on enää neljästä viiteen senttimetriä, jolloin laitumelle jää 1 500 kiloa kuiva-ainetta. Erotukseksi saadaan laitumien tuotto eli 1 000 kiloa kuiva-ainetta hehtaaria kohti. Yksi uuhi syö vuorokaudessa noin kolme kiloa kuiva-ainetta.

Nurmien kasvua hallitaan eläinmäärällä. Kasvun ollessa nopeaa, painetta lisätään laittamalla enemmän uuhia karitsoineen hehtaaria kohti. Ylikasvaneille laitumille tehdään puhdistusniitto. Jos laitumia on niukasti, karitsoiden vieroitusajan kanssa ei kannata viivyttellä, sillä muutoin karitsat joutuvat kilpailemaan ravinnosta uuhien kanssa. Vieroitusta on tehtävä vasta sitten, kun karitsat ovat tarpeeksi suuria ja oppineet emoiltaan käyttämään laidunta hyödyksi. Välttääkseen vieroitusajan stressiä ja notkahdusta kasvuissa, viisas lampuri jättää vieroitettut karitsat yhtenä ryhmänä tululle lohkolle ja jakaa karitsat sukupuolen mukaan vasta sitten, kun vieroituksen aiheuttama stressi on ohitettu. Kerralla ei saa tulla liian montaa muutosta karitsan elämään.

Parhaatkaan laitumet eivät saa karitsoita kasvamaan, jos loistorjunta ei ole kunnossa. Norrby Gårdissa tämä on huomioitu siten, että tilalla on oma välineistö papananäytteiden munien laskemista varten. Säännölliset tarkastukset tehdään joka kolmas viikko. Näin he pystyvät reagoimaan loisongelmaan heti, kun tarvetta ilmenee.

Lajikevalikoima

Norrby Gårdin viljelykierto on keskimäärin neljästä viiteen vuotta, mutta se voi vaihdella, ollen mitä tahansa kahden ja kahdenkymmenen välillä. Jos kasvusto on hyvä, sitä ei muo-

kata vain siitä syystä, että se on tietynikäinen.

Laidunnurmiseoksessa kannattaa käyttää rohkeasti uudempia lajikkeita, kuten heinäratamoa, sikuria ja rehurapsia. Oikeiden kasvien valinnalla voidaan hallita laidunkauden pituutta. Esimerkiksi ruokonadalla laidunnuksen voi aloittaa aiemmin, mutta se kannattaa kylvää puhtaana pienelle alueelle, eikä seoksiin, sillä kasvi ei ole maittava enää korsiintumisen jälkeen. Vieroitetuille karitsoille Olsson käyttää pikalaidunseoksessa italianraiheinää ja rehurapsia. Tällä seoksella taataan karitsoille hyvät kasvat ja taasiset teurastoimitukset.

Heinäratamo-raiheinäseoksella saadaan puolestaan pidennettyä laidunkautta syksypuolella. Heinäratamo säilyttää ravintoarvonsa vielä, kun heinäkasvit alkavat olla jo loppusuoralla. Tämä sopii erinomaisesti karitsoiden loppukasvatukseen.

Luvut nurmistrategian takana

Tomas Olssonin neuvot ja menetelmät eivät perustu pelkästään ”mutu”-tuntumaan, sillä hänellä on esittää vakuuttavia lukuja edellä esitellyn nurmistrategian tueksi. Vuonna 2012 Tomas Olssonin tilalla laidunsi 550 uuhia ja 950 karitsaa 65 hehtaarin aluetta eläintiheyden ollessa 8,5 uuhia hehtaaria kohti. Laitumet tuottivat 21 kilon keskiruhopainolla 282 kiloa karitsanlihaa hehtaaria kohden. Vuonna 2016 tilalla laidunsi 590 uuhia ja 1 100 karitsaa 51 hehtaarella eläintiheyden ollessa 11,6 uuhia hehtaaria kohden. Laitumet tuottivat 21 kilon keskiruhopainolla 427 kiloa karitsanlihaa hehtaaria kohden. Lopputulos on aika selkeä: näiden toimenpiteiden eli uloslaskemisen ajankohdan muutoksella, sopivilla lajikkeilla ja maan kasvukunnosta huolehtimisella laitumet tuottavat nyt enemmän lihakiloja hehtaaria kohti.



Katras-hanke jalkautui tiloille

Rantasalmella käyntikohteeksi oli valittu kaksi lammastilaa, Putkisalon kartano ja Mäenkoikkalanlammastila. Putkisalo tuottaa 250 uuhien voimin sekä risteytyskaritsaa että puhdasrotuisia dorset-lampaita ja tila on rodun jalostuslampola. Mäenkoikkalan tila on noin 50 suomenlammasuuhien lammastila ja samallaruskean suomenlampaan jalostuslampola. *Annmari Lintunen* Mäenkoikkalasta ja *Susanna Nuutinen* Putkisalosta pitivät laidunpäiviä hyödyllisinä. Omia nurmia oppi katsomaan uudella tavalla, kun niihin pureuduttiin ammattilaisen ohjauksessa lohko lohkolta.

Molemmille tiloille jäi kytemään kiinnostus kokeilla uusia lajikkeita. Susanna Nuutinen lisäsi myös, että vaikka heidän tilallaan työnjako on selvä, Susannalle kuuluvat lampaat ja isännälle viljelypuoli, hänkin aikoo jatkossa kiinnittää nurmiin enemmän huomiota. Tärkeä oppi oli sekin, ettei syksyllä ylisytetä ensimmäisen vuoden nurmia. Vahva laidunnus syksyllä on pois kevään kasvusta tai pahimmassa tapauksessa tyrehtyttää joidenkin lajikkeiden kasvun kokonaan.

**Lammasta lautaselle,
karitsaa kaikkiin
keittiöihin**

Ostamme sekä
teemme rahtityötä.



Tilateurastamo Kouvola

www.muhniemenlahtivaja.fi
puh. 040 578 6317



**LAADUKKAAT LAMMAS- JA
AITAUSTARVIKKEET**

Farmarin verkkokauppa

Satulamäentie 135, 77600 Suonenjoki
kimmo.torronen@kotilammas.fi
Puh. 040 822 6817



Retronik-lammaskalusteet

- pyöröpaalihäkit
- käsittelyaidat
- hoito-/karitsaportit
- eläinportit
- laidunkatokset
- uimuri juomakupit + suojakaaret
- rännityslaitteet ja stopparit
- 2-tiejakajat
- ruokintakourut muovi ja metalli



*Uutuutena karitsointikarsinat!
Kätevät kasata*

Retronik Ky

Raija 040 7022 162, Reino 050 521 0082
Katso esittelyvideo www.retronik.com
rareko105@gmail.com

**Ostamme kaikenikäisiä lampaita ja vuohia
teuraaksi ympäri vuoden.**

Teurastus, lihanleikkuu
ja tyhjiöpakkaus
myös rahtityönä



Lallin Lammas Oy
Mikolanlenkki 80, 27730 TUISKULA
Puh. 0400 884 335
lallin.lammas@lallinlammas.inet.fi



OSTETAAN

karitsaa / lammasta ympäri Suomen

Hyvään hintaan!

Luomuhyväksyntä

puh. 010 229 1021, Orimattila
www.vainionteurastamo.fi



Laadukkaita
Oxford Down -karitsoita
& jalostuspässejä
Oxford Down
-jalostuslampolasta.

www.woolenberg.com
hannele@woolenberg.com
+358 50 588 5399

 Sheep farm Woolenberg Oxford Down
 #sheepfarmwoolenberg
 @Woolenberg

Woolenberg
Lammastila Kouvola

REHU-ÄSSÄ OY

- **LAMMASKIVENNÄISIÄ**
myös luomutuotantoon
hyväksytyt.
- **NUOLUKIVET**
myös luomutuotantoon
hyväksytyt.

POHJANMAAN REHU-ÄSSÄ OY

PUH: 06 344 4433

FAX: 06 344 4432

email: rehuassa@rehuassa.fi

**SUOMENLAMPAAN ja
KAINUUNHARMAKSEN**
jalostuslampola, Pelson vankila



MYYNNISSÄ

3/16 syntyneitä EUROP-
arvosteltuja uuhi- ja pässi-
karitsoita. Orf-vapaa, MV1.
Puh. 050 576 7729

Ota talteen
tuotosseuranta-
tiedot
s. 19-30

Kainuunharma nousi tuotosseurannassa eloonjääneiden karitsoiden määrässä kärkipaikalle 1,76 karitsalla.

KIINNOSTAVATKO HITTILISTAPÄSSIT?

Jalostusarvon ennusteilla eli BLUP-indekseillä maan parhaiksi rankatut pässit ja uuhet on listattu näillä sivuilla. Kiinnostavatko niiden suvut? Haluaisitko ostaa hittilistapässin tai sen pojan? Huippupässejä voi testiparittaa tilan uuhille WebLampaan Sukutaulu-näytöllä. Ohjelma näyttää sukusiitosasteiden lisäksi pässin tuotostiedot sekä sähköisen sukupuun.

Lisää huippupässejä ja -uuhia on tarjolla verkossa. Hittilistojen laajat versiot julkaistaan ProAgian sivuilla www.proagria.fi/lammastuotosseuranta. Linkki tuloksiin löytyy myös Suomen Lammasyhdistyksen sivuilta Jalostus-osiosta lammasyhdistys.fi/jalostus. Uuhien ja pässien listoja ristiinlukemalla voi onnistua räätälöimään itselleen unelmayhdistelmän seuraavaksi isäpässiksi.

Kiinnostaako lampaiden tuotosseuranta tai tulostesi parantaminen? Ota yhteyttä ProAgrian lammasasiantuntijoihin www.proagria.fi/lammasasiantuntijat.

Lampaiden tuotosseuranta on tärkeää koko toimialan kehitykselle

Teksti **Milla Alanco**

ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Erityisasiantuntija Lammas- ja vuohitilat

Uuhimäärä jatkaa nousuaan

ProAgrian tuotosseuranta asiakkaiden määrä pysyi vuonna 2016 edellisen vuoden tasolla. Tuotosseurantaan kuuluu noin kolmannes suomalaisista uuhista. Keskimäärin tuotosseurantaan kuuluvilla tiloilla on 59,97 uuhia.

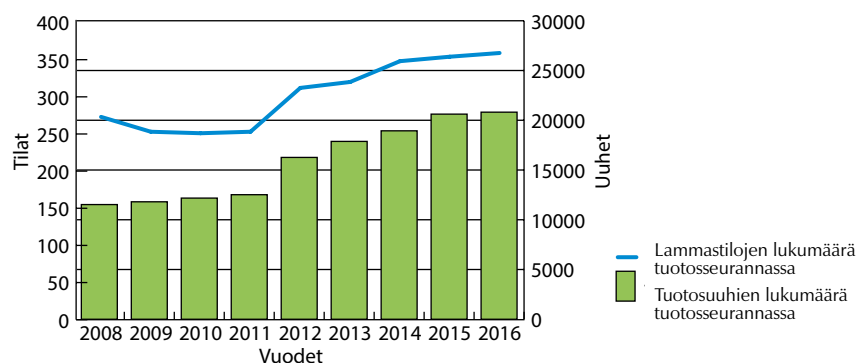
Tilarakenne on edelleen monipuolinen. Kokonaismäärä nousi muutamalla kappaleella. Isojen tilojen määrä on noussut viime vuosina, mikä kertoo tuotannon ammattimaistumisesta. Yhä useampi yritys on sellainen, jossa vähintään toinen omistajista saa palkkatuloja lammastaloudesta. Pienempiä tiloja on kuitenkin edelleen paljon. Monipuolinen lammas tarjoaa mahdollisuuden keskittyä myös muihin tuotteisiin lihan ohella.

Tiloilla on paljon uuhia, joiden jälkeläisiä ei punnita, tai tietoja ei kirjata tuotosrekisteriin. Punnitukset ovat tärkein mittari lammastilalla. Punnitustuloksien perusteella voidaan seurata muun muassa karitsoiden kasvutavoitteiden toteutumista ja säätää ruokintaa. Syksyllä punnittavat aikuispainot kertovat rotukohtaisesti jalostuselin-

Taulukko 1. Tilojen luokittelu uuhimäärän mukaan

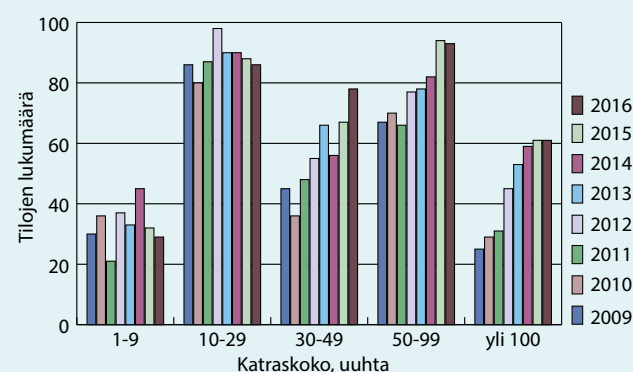
Uuhimäärä	Vuosi							
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1–9	30	36	21	37	33	45	32	29
10–29	86	80	87	98	90	90	88	86
30–49	45	36	48	55	66	56	67	78
50–99	67	70	66	77	78	82	94	93
yli 100	25	29	31	45	53	59	61	61
Yhteensä	253	251	253	312	320	332	342	347

Uuhien ja lammastilojen lukumäärä tuotosseurannassa

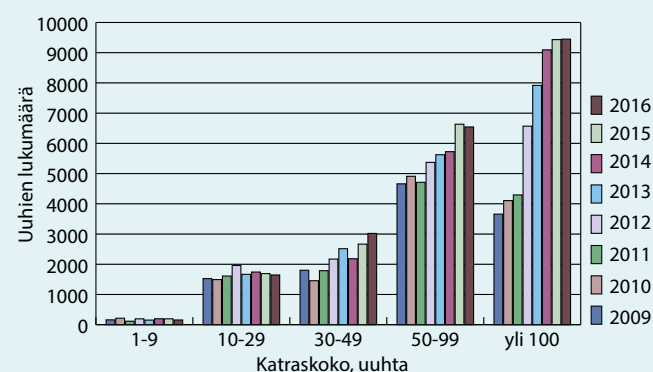


ten koosta, niiden perusteella voidaan seurata jalostustrendejä. Jokaisella tilalla tulisikin olla käytössään vaaka.

Tilojen lukumäärä katraskoon mukaan



Uuhien lukumäärä yhteensä



Taulukko 2. ProAgria Keskusten yhteenveto vuodelta 2016

ProAgria Keskus	Uuhia tuotosseu- rannassa, kpl	Kar. uuhia, kpl	Karit- sointi, lkm	Synt. kar., kpl	Eloon kar., kpl	6 vk paino, kg	Tuotos/ uuh, kg	Tuotos/ kerta, kg
Vanhemmat uuhet								
Etelä-Suomi	4 251	3 088	3 129	2,34	2,15	15,20	31,16	30,75
Nylands Svenska Lbs.	102	37	37	2,84	2,84	13,75	39,70	34,63
Länsi-Suomi	2 025	1 812	1 853	2,17	1,96	15,66	33,04	32,57
Finska Hushållningssällskapet	112	106	106	2,69	2,46	15,92	41,54	41,54
Etelä-Savo	1 284	954	958	2,43	2,25	16,33	34,43	34,41
Pohjois-Savo	668	641	656	2,37	2,12	16,51	34,57	33,11
Pohjois-Karjala	538	549	565	2,20	2,02	15,64	30,47	29,41
Keski-Suomi	1 527	1 414	1 519	2,39	2,19	14,65	28,84	28,17
Etelä-Pohjanmaa	1 957	1 329	1 332	2,27	2,02	17,41	32,43	32,43
Österbottens Svenska Lbs.	1 526	1 301	1 315	2,17	1,98	17,51	33,41	33,38
Keski-Pohjanmaa	1 160	942	996	2,36	2,01	13,91	37,27	30,87
Oulu	1 694	1 509	1 513	2,10	1,85	13,41	28,64	28,60
Kainuu	358	341	355	2,48	1,94	14,76	28,19	27,30
Lappi	1 385	1 353	1 369	2,31	1,94	15,64	30,51	30,49
KOKO MAA	18 618	15 407	15 734	2,29	2,05	14,71	35,76	31,07
1-vuotiaat uuhet								
Etelä-Suomi	554	467	468	1,63	1,52	14,23	20,77	20,73
Nylands Svenska Lbs.	12	12	12	2,00	2,00	12,89	25,69	25,69
Länsi-Suomi	180	185	189	1,52	1,36	15,45	23,12	23,12
Finska Hushållningssällskapet	32	32	32	1,56	1,28	12,87	25,22	25,22
Etelä-Savo	163	150	150	1,72	1,57	16,58	23,63	23,53
Pohjois-Savo	77	78	78	1,69	1,63	18,03	28,85	28,85
Pohjois-Karjala	67	67	67	1,60	1,58	12,64	23,46	22,71
Keski-Suomi	171	165	165	2,04	1,95	13,32	24,63	24,24
Etelä-Pohjanmaa	252	221	221	1,61	1,43	14,54	23,48	23,67
Österbottens Svenska Lbs.	192	185	185	1,90	1,68	15,49	25,34	25,34
Keski-Pohjanmaa	159	119	119	1,78	1,44	14,73	28,49	24,65
Oulu	127	89	89	1,78	1,49	12,72	18,87	19,02
Kainuu	76	53	54	1,71	1,67	12,81	22,29	21,43
Lappi	100	84	84	1,75	1,31	12,73	20,15	20,15
KOKO MAA	2188	1933	1939	1,71	1,54	13,83	25,49	22,59

Etelä-Suomessa yhä eniten uuhia

Uuhimäärä jatkoi nousuaan Etelä-Suomen alueella, joten alue piti kärkipaikkansa vanhempien uuhien määrässä. Lähes kaikilla alueilla uuhimäärä nousi. Suurimpia nousut olivat Etelä-Pohjanmaan, Etelä-Suomen ja Keski-Suomen alueilla. Karitsoineiden uuhien määrä pysyi korkeimpana Etelä-Suomessa. Karitsoineiden uuhien määrä nousi eniten Keski-Suomessa ja väheni eniten Länsi-Suomen alueella.

Parhaat vuonuekoot ruotsinkielisillä alueilla

Koko suomen luvuissa uuhikohtainen karitsatuotos laski hieman. Korkein tuotos 2,84 oli Nylands. Svenska Lbs. Alueella, missä myös eloon

jääneitä karitsoita oli 2,84 uuhia kohden. Toisena karitsalukumäärässä oli Finska Hushållningss. 2,69 karitsan tuotoksella, eloonjääneitä 2,46 karitsaa uuhia kohden.

Karitsapainot laskivat hieman

Pohjanmaa (Österbottens Sve.) nousi karitsapainoissa ykkössijalle 6 viikon painoissa 17,51 kilon tuloksellaan. Etelä-Pohjanmaa pysytteli toisena 17,41 kilolla Pohjois-Savon ollessa kolmas 16,51 kilolla. Nuorten uuhien tuloksissa Pohjois-Savo säilytti kärkipaikkansa 18,3 kilon tuloksellaan. Kokomaan karitsatuotos laski hieman 36,50 kilosta 35,74 kiloon.

Karitsatuotos kuvaa uuhien vuoden aikana syntyneiden karitsoiden ikäkorjattujen kuuden viikon painojen summaa. Tuotokset ilmoitetaan kertaa kohden ja myös kerran vuodessa karitsoivan uuhien tuotos voi nousta todella korkeaksi. Tihennettyä karitsointia käytetään jonkin verran, mutta se ei ole kovin yleistä. Finska Hush. säilytti viimevuoden ykköstilansa huimalla tuloksella 41,54 kg/tuotosuuh. Nuorissa uuhissa Pohjois-Savo nousi ykköseksi 28,85 kg/uuhin tuloksellaan. Keski-Pohjanmaa oli toinen tuloksella 28,49 kg/uuhin.

”Tuotosuuhien väheneminen saattaa johtua teurashintojen laskusta sekä maisemanhoidon lisääntymisestä.”

Taulukko 3. Tuotospässien rotujakautuma tuotosseurannassa vuosina 2007–2016

Rotu	Pässejä, kpl									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Suomenlammas	487	550	538	575	350	303	364	376	382	370
Kainuunharma	0	0	0	0	73	73	106	110	89	75
Texel	107	98	83	97	71	57	78	103	108	98
Oxford down	28	24	31	32	35	29	43	47	43	42
Rygja	15	14	11	14	12	13	20	17	15	20
Dorset	8	10	9	8	15	15	14	19	17	15
Ahvenanmaan lammas	12	9	8	10	18	15	17	12	9	11
Ruotsalainen turkislamm	2	5	3	4	1	1	3	2	1	5
Suffolk						1	4	3	3	5
Itäfriisiläinen maitolamm										1
Dorper										3
Muu/eristeiset risteytykset	12	9	6	13	9	3	11	13	15	12
Yhteensä	671	719	689	753	584	510	660	702	682	657

Pässien määrä väheni hieman

Siitokseen käytettyjen pässien määrä jatkoi vähenemistään. Ainoastaan rygja-pässien lukumäärä kasvoi saavutta-

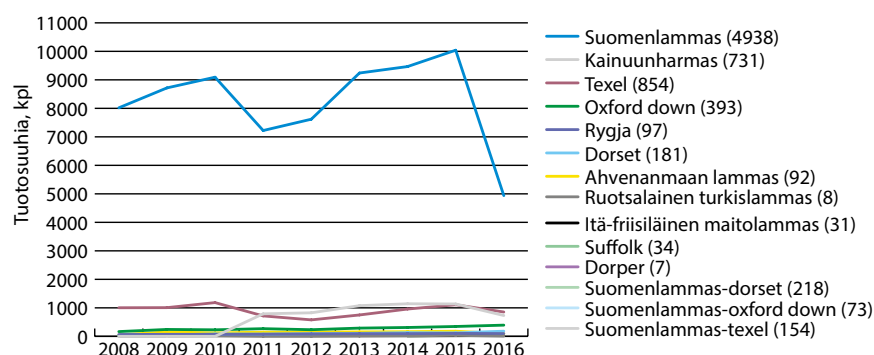
en vuoden 2013 tason. Myös uusimpien rotujen pässimäärät lisääntyivät, mikä on välttämätöntä, mikäli rodut

aiotaan pitää puhtaana. Pässeistä osa on risteytystuotantoa varten. Tämä näkyy hyvin karitsataulukossa sivulla 24.

Tuotosuuhien määrä väheni selvästi

Tuotosuuhien määrä väheni eniten suomenlampasissa. Kuitenkin suomenlammasrotu säilytti kärkipaikkansa 58 prosentilla tuotosuuhista. Uutena rotuna mukaan tuli Dorper. Uusien rotujen käyttö risteytyksissä lisääntyy, vaikka puhtaana niitä ei ole vielä kovinkaan paljon. Pienissä rotupopulaatioissa jalostuksen tekeminen ei ole helppoa. Siemennys on lisääntynyt jonkin verran, mikä onkin hyvä keino saada uutta eläinainesta ja ylläpitää harvinaisempia rotuja sekä sukulinjoja. Texel piti kakkospaikkansa, vaikka niiden määrä väheni edellisestä vuodesta. Tuotosuuhien

Tuotosuuhien rotujakauma 2008–2016



vähenneminen saattaa johtua teurashintojen laskusta sekä maisemanhoidon lisääntymisestä.

Vaikka karitsoiden punnitukset tunnustivat työläiltä kannattaisi niitä tehdä koska ”mitä mittaat voit myös parantaa”.



Jalostuslampaiden ja vuohien suositushinnat

Suomalaiset alkuperäisrodut

4–12 kk ikäiset uuhikaritsat, alkaen 260 €

4–12 kk ikäiset pässikaritsat, alkaen 380 €

Vähintään 1-vuotiaat uuhet, minimihinta 330 €

Vähintään 1-vuotiaat pässit, minimihinta 450 €

Tuontirodut

4–12 kk ikäiset uuhikaritsat, alkaen 310 €

4–12 kk ikäiset pässikaritsat, alkaen 500 €

Vähintään 1-vuotiaat uuhet, minimihinta 380 €

Vähintään 1-vuotiaat pässit, minimihinta 550 €

Hinnasto on tarkoitettu tuotosseurantatilojen lampaille, joille on tehty tuotosseurannan viralliset punnitukset, UÄ-mittaukset ja eläväEUROP-arvostelu. Lisäksi eläin on rakennearvosteltu. Hinta sisältää lammassuonon allekirjoituksellaan vahvistaman Sukutodistuksen. Välityspalkkio 10 %.

Lisähintasuositus 1.10. alkaen on 12 €/kk.

Jalostusvuohet

2–3 kk ikäiset kuttukilit, alkaen 90 €

4–8 kk ikäiset kuttukilit, alkaen 150 €

Astutetut kuttukilit, alkaen 200 €

Alle 5 kk ikäiset pukkikilit 120 €

Yli 5 kk ikäiset pukkikilit 170 €

Lypsykutut, tuotoksesta riippuen, alkaen 250 €

Vanhemmat pukat, alkaen 300 €

Tinkimaidon hinta (kotoa myytyinä), alkaen 1,5 €/l.

Astutusmaksut

Suositus astutusmaksuksi 10 €/uuhai tai kuttu ja lisäksi hoitomaksu 1 €/päivä uuhesta tai kutusta, joka jätetään vieraalle tilalle astutettavaksi.

Hintoihin lisätään alv.

Suomenlammas edelleen suosituin – uusia rotuja mukaan tuloksiin

Puhdasrotuisten tuotosseuranta-uuhien määrässä lisäystä tuli eniten oxford down rotuun, jossa määrä kasvoi 50:llä. Eniten vähennystä tuli texel-rotuun, jossa lukumäärä pieneni 54:llä uuhella. Suomenlammas säilytti odotetusti kärkisijan sekä karitsoineiden uuhien, että tuotosuuhien määrässä. Suomenlampaan sikiävyys on edelleen korkein 2,44 karitsaa uuhetta kohden. Karitsatuotoksessa korkeimmalle pääsi yllättäen ruotsalainen turkislammasta tuloksella 36,52 kg/ uuhi. Turkislampaiden määrä on lisääntynyt viime vuosina, jonka vuoksi rotu otettiin uutena mukaan tulosten julkaisuun.

Kuuden viikon painoissa nousua oli texelillä ja suffolkilla, muilla roduilla painot laskivat hieman. Aikuispainojen kärjessä pysyi oxford down, painon noustessa vielä viimevuotisesta kolmella kilolla 89,02 kiloon. Aikuisten texeluuhien paino laski peräti 10 kg viimevuotisesta. Punnituksella pyritään seuraamaan aikuisten uuhien koon kehitystä. Tavoitteet määritellään rotukohtaisissa jalostusohjesäännöissä. Rotukohtaisia

Taulukko 4. Uuhien rotukeskiarvot

Rotu	Karitsoin. Uuhia, kpl	Tuotos-uuhia, kpl	Synt. kar.	Eloon kar.	Karitsatuotos, kg/ uuhi	6 vk paino, kg	Aikuis-paino, kg
Vanhemmat uuhet							
Ahvenanmaan lammas	183	83	2,09	1,99	21,66	10,53	62,06
Dorset	162	144	1,88	1,81	32,51	18,39	74,58
Ruotsalainen turkislammasta	35	8	1,83	1,83	36,52	19,71	73,00
Itä-friisiläinen maitolammasta	26	25	2,23	1,81	33,71	18,43	80,25
Kainuunharmasta	1104	608	2,33	2,11	29,19	13,27	65,05
Rygja	108	92	1,52	1,44	24,61	17,4	–
Suomenlammas	10 396	3 930	2,44	2,15	32,51	14,42	72,32
Texel	1090	588	1,62	1,51	29,04	19,11	74,96
Suffolk	37	32	1,73	1,68	32,6	21,06	88,29
Oxford down	361	357	1,78	1,64	29,48	18,19	89,02
1-vuotiaat uuhet							
Ahvenanmaan lammas	17	5	1,41	1,35	15,37	11,82	29,95
Dorset	32	32	1,41	1,31	25,14	19,08	58,02
Kainuunharmasta	114	63	1,82	1,76	21,46	12,96	39,58
Suomenlammas	1 264	581	1,89	1,68	23,42	13,36	42,43
Texel	286	131	1,12	1,04	18,85	17,14	49,71
Oxford down	19	11	1,11	1,05	19,22	17,09	47,64

kantakirjaohjesääntöjä on uudistettu. Uudistetut säännöt löytyvät ProAgrian nettisivuilta.

Nuorissa uuhissa suomenlammas pysyi kärjessä syntyneiden karitsoiden määrässä tuloksella 1,89 karitsaa uuhetta kohden. Kuitenkin kainuunhar-

mas nousi eloonjääneiden karitsoiden määrässä kärkipaikalle 1,76 karitsalla. Parhaasta karitsatuotoksesta nuorissa uuhissa vastasi viimevuotiseen tapaan dorset, jonka karitsatuotos jatkoi nousua 25,14 kiloon uuhetta kohden.

Teurastulokset ovat arvokasta tietoa

Nettopainokasvu on tärkeä mittari, koska se kuvaa kuinka monta grammaa lihaa karitsat ovat päivässä tuottaneet. Nettopainokasvu laski kasvatusajan pysyessä lähes ennallaan 251

päivässä. Lyhyemmällä kasvatusajalla saadaan yleensä säästää ruokinta-, rakennus- ja hoitokustannuksiin, mikä parantaa kannattavuutta. Teurasprosentti, joka lasketaan elopainosta suh-

teassa ruhopainoon, pysyi samalla tasolla kuin aikaisemmin. Liharoduilla teurasprosentti on yleensä korkeampi kuin alkuperäisroduilla.

Teurasluokissa vallitsevin lihak-

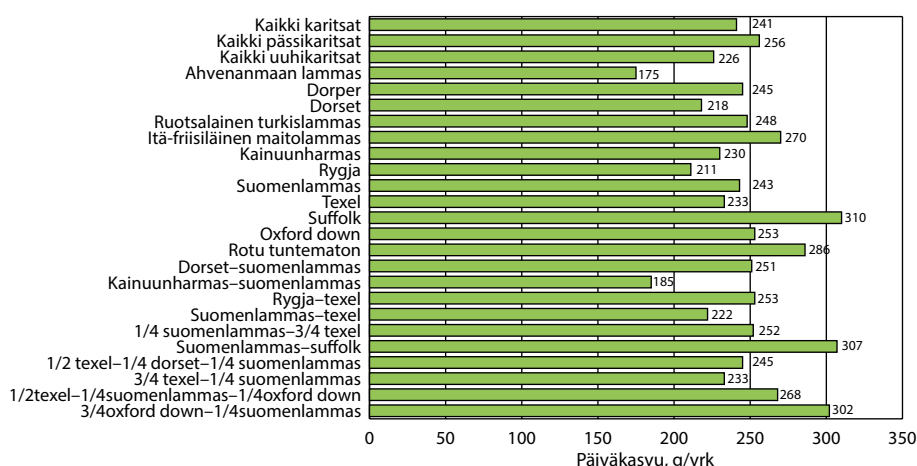
Taulukko 5. Teurastulokset

	Vuosi									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Karitsoita, kpl	5 283	4 454	5 767	6 061	3 227	4 122	4 598	5 255	6 915	6 063
Teuraspaino, kg	18,4	18	18,7	18,8	19	19,7	20,1	20,4	20,4	20,3
Teuras%	41	41	42	42	41	42	42	42	42	42
Kasvu aika, pv	206	217	215	228	251	243	246	254	252	251
Nettopäiväkasvu, g	83	82	84	80	86	85	87	86	87	84
Teurasluokat (%)										
E	1	0	1	3	3	1	2	2	1	1
U	3	4	3	3	3	5	3	4	5	4
R	17	22	17	17	19	20	22	18	17	16
O	72	66	74	74	71	71	68	71	69	70
P	7	7	6	3	4	2	6	6	8	8
Rasvaluokat (%)										
1	8	8	6	7	7	5	6	4	5	5
2	55	56	58	58	55	59	51	58	26	51
3	28	29	29	28	34	30	35	30	33	33
4	5	5	6	5	4	5	8	7	5	8
5	0	1	0	1	0	1	1	2	0	2

kuusluokka on edelleen O, jota tulee 70 prosentille ruhoista. Tallennettujen teurastulosten määrä on noin 16 prosenttia, koska tulokset eivät siirry suoraan teurastamolta ProAgrian lammastietokantaan. Neuvottelut tietojen saamisesta suoraan on käynnistetty. Rasvaisuudessa 2 luokan saaneita on selkeästi eniten, 51 prosenttia. Rasvaisten ruhojen (luokat 4 ja 5) määrä on noussut hieman edellisvuodesta vähärasvaisen (luokat 1) pysyessä edellisen vuoden tasolla.

Rodusta riippuen tavoitteena pidetään yleensä alkuperäisroduilla O2 luokkaa ja liharoduilla E-R 2 luokkia. Teurasruhon painotavoite, jota ohjaa teuraskaritsanlaatu-palkkio, on yleensä yli 18 kiloa. Tuontiroduilla tavoite voi olla korkeampikin. Teurastamot pyrkivät ohjaamaan hinnoittelulla teuraiden laatua. Virallisia teurasluokituksia valvoo Eviran toimeksiantona Foodwest. Tulokset ovat arvokasta tietoa ruokinnan ja eläinjalostuksen onnistumisesta.

Keskimääräiset päiväkasvut roduittain



Suffolk säilytti kärkipaikkansa – risteytysten suosio kasvaa

Kaikkien karitsoiden keskimääräinen päiväkasvu pysyi lähellä viimevuotista, pientä nousua oli havaittavissa varsinkin uuhikaritsailla. Suffolk piti kärkipaikkansa päiväkasvuissa 310 gramman päiväkasvulla, vaikka tulos laski viimevuotisesta 64 grammaa. Suomenlammas-suffolk -risteytysten kasvu nousi 307g/pvä tuloksella lähelle puhdasta suffolkkia. Kolman-

nelle sijalle pääsi kolmiroturisteytys texel-oxford down-suomenlammas 302 gramman päiväkasvulla. Päiväkasvutavoitteet ovat tilakohtaisia ja niihin voidaan vaikuttaa muun muassa rotuvalinnoilla ja ruokinnalla. Muita kasvun seurannan mittareita ovat elävän eläimen lihaksen ultiimimittaukset ja arvostelu sekä teurastulokset.

”Neljän kuukauden paino (120 pv) mittaa karitsoiden kasvukykyä ja ruokinnan onnistumista.”

Punnitukset erittäin tärkeä mittari

Tallennettujen syntymäpainojen määrä lisääntyi hieman viime vuodesta. Myöhemmin punnittujen karitsoiden tulosten määrä kuitenkin väheni. Punnitukset ovat tärkein mittari niin jalostuksessa kuin ruokinnan seurannassa, joten niitä toivoisi tehtävän paljon enemmän. Kuitenkin näistä tuloksista pystytään saamaan rotukohtaisesti luotettavaa tietoa. Tilastoihin on julkaistu ne, joiden määrä on riittävä, ja jotka ovat vakiintuneet suomalaiseen lammastuotantoon. Kolmen päivän paino kuvaa hyvin uuden ruokinnan onnistumista tiineyden lopulla. Karitsan sopiva koko antaa hyvät edellytykset karitsointien onnistumiseen ja myös karitsan alkukasvatukseen. Kuuden viikon painolla (42 pv) mitataan uuden maidontuotantoa ja karitsan alkukasvatuksen onnistumista. Neljän kuukauden paino (120 pv) mittaa karitsoiden kasvukykyä ja ruokinnan onnistumista. Parhaat karitsat lähtevät teuraaksi tämän punnituksen jälkeen tilakohtaisista tavoitteista ja rotuvalinnoista riippuen. Yleensä jalostuseläinvalinnat tehdään myös 4 kuukauden punnituksen yhteydessä 90–150 päivän iässä. Punnitusvälillä tehty painot korjataan laskennallisesti (ohjelman kaavalla) vertailukelpoisiksi tuloksiksi.

Itäfriisiläinen nousi ykköseksi 3 päivän painoissa 6,09 karitsapainolla. Korkeimmasta painosta vastasi kuitenkin oxford down. Kuuden viikon painoissa suffolk nousi dorsetin ohi kärkeen 20,25 kilon painolla. Myös korkeimmissa luokissa (parhaat 25 % ja parhaat 10 %) painotulokset siirtyivät suffolkille. Neljän kuukauden painossa suffolk säilytti kärkipaikan kaikissa luokissa tuloksilla 44,14–51,82–54,08, vaikka tulokset hieman laskivat edellisestä vuodesta.

Karitsapainojen ja kasvun parhaat -taulukko seuraavalla sivulla 24.

Taulukko 6. Karitsapainojen ja kasvun parhaat (neljänneket ja 10 %)

Rotu	Kpl	Keskiarvo	Paras 25 % (alaraja)	Paras 10 % (alaraja)
3 päivän paino				
Kaikki karitsat	28 391	3,91	5,39	6,14
Kaikki pässikaritsat	13 842	4,02	5,55	6,30
Kaikki uuhikaritsat	14 549	3,81	5,23	5,95
Ahvenanmaan lammas	208	3,09	3,90	4,33
Dorset	184	5,31	6,71	7,31
Ruotsalainen turkislammas	17	5,15	5,86	6,35
Itä-friisiläinen maitolammas	19	6,09	6,94	7,25
Kainuunharmas	2 297	3,65	4,69	5,16
Rygja	135	5,01	6,16	6,64
Suomenlammas	18 860	3,62	4,76	5,32
Texel	2 087	5,22	6,64	7,23
Suffolk	61	5,48	6,91	7,36
Oxford down	597	5,34	6,91	7,51
Risteytys	145	4,62	5,95	6,49
Kuuden viikon paino				
Kaikki karitsat	17 098	14,59	19,66	21,97
Kaikki pässikaritsat	8 346	15,15	19,69	22,75
Kaikki uuhikaritsat	8 752	14,06	18,01	20,97
Ahvenanmaan lammas	151	10,43	13,19	14,13
Dorset	183	17,56	21,91	23,69
Ruotsalainen turkislammas	13	19,12	21,65	22,44
Itä-friisiläinen maitolammas	19	18,10	21,29	23,93
Kainuunharmas	1638	12,79	16,69	18,39
Rygja	116	16,97	19,95	20,90
Suomenlammas	10 574	13,82	18,12	19,98
Texel	1 348	17,70	23,47	26,02
Suffolk	49	20,25	24,13	26,12
Oxford down	582	17,51	22,70	24,60
Risteytys	119	16,32	21,39	22,98
Neljän kuukauden paino				
Kaikki karitsat	16 914	33,13	42,80	46,79
Kaikki pässikaritsat	8 353	34,82	44,93	48,94
Kaikki uuhikaritsat	8 561	31,47	39,98	43,20
Ahvenanmaan lammas	141	23,85	31,42	35,47
Dorset	181	34,57	42,37	46,55
Ruotsalainen turkislammas	14	38,11	42,50	44,20
Itä-friisiläinen maitolammas	19	39,16	46,00	51,50
Kainuunharmas	1538	30,64	39,59	43,19
Rygja	128	32,90	39,39	41,69
Suomenlammas	10 438	32,49	41,86	45,63
Texel	1 291	35,78	44,94	48,79
Suffolk	56	44,14	51,82	54,08
Oxford down	563	37,16	48,41	52,89
Risteytys	115	36,68	46,09	49,27
Kasvu				
Kaikki karitsat	14 260	241	329	366
Kaikki pässikaritsat	7 006	256	350	387
Kaikki uuhikaritsat	7 254	226	302	331
Ahvenanmaan lammas	118	175	255	300
Dorper	7	245	293	307
Dorset	181	218	288	324
Ruotsalainen turkislammas	13	248	296	311
Itä-friisiläinen maitolammas	19	270	326	353
Kainuunharmas	1 344	230	324	361
Rygja	111	211	276	298
Suomenlammas	8 621	243	330	365
Texel	1 224	233	324	361
Suffolk	48	310	379	403
Oxford down	558	253	355	398
Rotu tuntematon	85	286	356	387
Dorset-suomenlammas	181	251	325	352
Kainuunharmas-suomenlammas	30	185	267	314
Rygja-texel	17	253	310	351
Suomenlammas-texel	151	222	303	338
1/4 suomenlammas-3/4 texel	7	252	291	315
Suomenlammas-suffolk	30	307	460	551
1/2 texel-1/4 dorset-1/4 suomenlammas	443	245	313	345
3/4 texel-1/4 suomenlammas	161	233	303	331
1/2texel-1/4suomenlammas-1/4oxford down	38	268	347	391
3/4oxford down-1/4suomenlammas	30	302	348	374

Miten jalostusindeksejä tulkitaan?

Jalostusindeksit pyrkivät kuvaamaan mahdollisimman luotettavasti eläimen periyttämiskykyä eri ominaisuuksissa. Eli toisin sanoen sitä geneettistä potentiaalia, jonka eläin siirtää jälkeläisilleen.

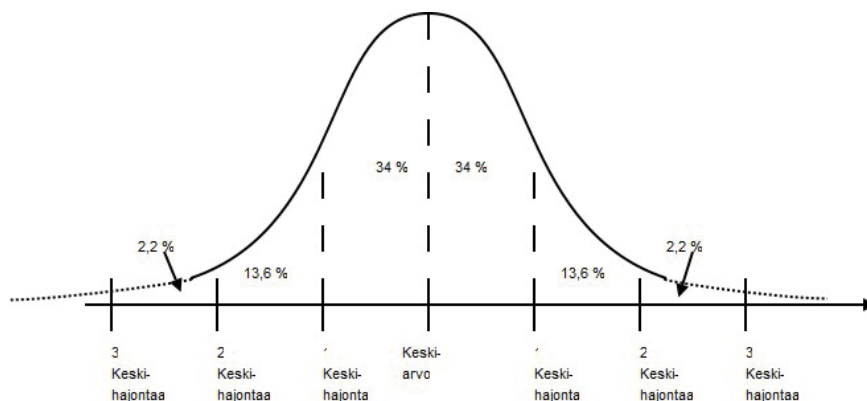
Marjo Simpanen

Jalostusindeksien laskennassa käytetään kaikki saatavilla oleva tieto niin eläimen omista kuin sen sukulaistenkin tuloksista. Matemaattisten mallien avulla tuloksista pyritään poistamaan ympäristötekijöiden, kuten ruokinnan ja hoidon, sekä muun muassa sukupuolen ja emän iän vaikutukset mahdollisimman kattavasti. Indeksit lasketaan aina kullekin rodulle erikseen, eli rodun vaikutusta tulokseen tarvitsee korjata vain risteytyseläinten kohdalla. Luotettavin tieto eläimen periyttämiskyvystä saadaan silloin, kun eläimellä on runsaasti omia jälkeläisiä, joiden tulokset eri ominaisuuksista ovat tiedossa.

Lampaiden jalostusindeksit on standardoitu siten, että luku 100 vastaa populaation keskiarvoa kyseisessä ominaisuudessa. Eläimet, joiden indeksi on yli sadan, ovat kyseisessä ominaisuudessa keskimääräistä parempia periyttäjiä, ja vastaavasti alle sadan oleva indeksi kertoo eläimen periyttävän keskiarvoa huonompia jälkeläisiä. 10 indeksipistettä vastaa yhtä hajonnanyksikköä. Normaali-jakaumaa noudattaen 34 prosentilla populaation eläimistä indeksi on 100:n ja 110:n tai 90:n ja 100:n välillä. 13,6 prosentilla eläimistä indeksi on 110:n ja 120:n tai 80:n ja 90:n välillä ja 2,2 prosentilla 120:n ja 130:n tai 70:n ja 80:n välillä. Vain 0,2 prosentilla eläimistä indeksi on joko yli 130:n tai alle 70:n.

Lampaille lasketaan tällä hetkellä jalostusindeksit kasvulle sekä lihaominaisuuksille.

Kasvuindeksillä kuvataan karitsan perinnöllistä kasvukykyä 4 kuukauden ikäiseksi, ja laskenta perustuu 120 päivän iässä tehdyistä punnituksista saatuihin esikorjattuihin painoihin. Mitä korkeampi indeksi, sitä painavampia eläimen jälkeläiset 4 kuukauden iässä ovat.



Libakkuusindeksillä kuvataan eläimen kykyä periyttää lihakkuutta. Laskenta perustuu ultraäänellä mitattuihin lihasmittoihin. Mitä suurempi lihakkuusindeksi on, sitä paksumpia lihaksia eläin jälkeläisilleen periyttää.

Rasvaindeksi puolestaan kuvaa eläinten perinnöllistä taipumusta rasvoittumiseen. Laskennassa käytetään tietoa selkärasvan paksuudesta, joka mitataan sekin ultraäänellä. Mitä korkeampi indeksi, sitä vähemmän rasvoittumistaipumusta eläin jälkeläisilleen periyttää.

EläväTeurasluokkaindeksi, josta aiemmin käytettiin nimitystä EläväEUROP-indeksi, kuvaa sitä, millaisia teurasluokkia eläin jälkeläisilleen periyttää. Arvostelu perustuu eläville eläimille tehtävään

ulkomuotoarvosteluun, jolla arvioidaan teurasluokkaa. Mitä korkeampi indeksi on, sitä parempia teurasluokkia eläimen jälkeläiset elävänä arvioitaessa saavat.

Libantuotantoindeksi on yhdistelmäindeksi, eli ns. lihantuotannon kokonaisjalostusarvo, joka muodostetaan kasvuindeksistä, lihakkuusindeksistä ja rasvaindeksistä. Näin ollen se soveltuu erittäin hyvin jalostuseläinvalintaan. Kasvuindeksin painokerroin on 0,4, lihakkuusindeksin 0,5 ja rasvaindeksin 0,1. Lihantuotantoindeksi standardoidaan kuten muutkin indeksit, eli populaation keskiarvo on 100 indeksipisteen kohdalla, ja yksi hajonnanyksikkö on 10 indeksipistettä. Lihantuotantoindeksin osaindeksien painokertoimet on valittu taloudellisin perustein. Näin ollen indeksi

kuvaa kattavasti sitä, millaisia lihantuotanto-ominaisuuksia eläin taloudellisella mittapuulla arvioituna jälkeläisilleen periyttää. Mitä korkeampi lihantuotantoindeksi on, sitä tuottoisampia eläimen jälkeläiset lihaominaisuuksiltaan ovat.

Jalostusindeksitaulukot sivuilla 26–30.



Kuva: Antti Hirviniemi

7a. Parhaat pässit roduittain kasvuindeksin mukaan (jälkeläisiä vähintään 20 kpl)

Sijoitus	Jalostaja	Käyttötila vuonna 2014	EU-tunnus	Isä-linja	Nimi	Synt. aika	Kasvu-indeksi	4 kk jälk. lkm
SUOMENLAMMAS								
1.	Dahlin Lisbet ja John	Ingo Henrik	FI000025122968	3	Pentti	2011	142	57
2.	Läakkö Erkki ja Ritva	Rahkala Sanna	FI000025088702	6	Rantamaan Alvari	2010	141	110
3.	Pelson vankila	Pelson vankila	FI000025019630	34	Pelson Rölli	2010	137	48
4.	Lhasulan Säätio	Lhasulan Säätio	FI00002517106	21	Eikka	2009	136	49
5.	Alamikkotervo Ari ja Johanna	Rissanen Matti	FI000025611392	1	Vanhalan Morse	2015	135	20
6.	Manninen Riikka	Soini Matti	FI000025453777	44	Siirtolan Lalleri	2014	130	29
7.	Ingo Henrik	Hytönen Liisa	FI000025245024	14	Ingon Nalle	2012	129	24
8.	Laine Peppi	Laine Peppi	FI000025193146	7	Kurt	2011	127	194
8.	Ingo Henrik	Ingo Henrik	FI000025463074	3	Ingon Bob	2014	127	30
10.	Ingo Henrik	HH Embryo Oy	FI000025463076	3	Ingon Ior	2014	126	33
KAINUUNHÄRMÄS								
1.	Leppänen Helinä	Leppänen Helinä	FI000025292669	P	Grammari	2013	133	26
2.	Keränen Sirpa ja Esa	Leppänen Helinä	FI000020052586	I.	Jokirannan Cesar	2012	131	97
3.	Lehtonen Tero ja Sirpa	Lehtonen Tero ja Sirpa	FI000025492696		L Lammastarhan Ville	2014	128	47
4.	Hokkanen Terhi	Helasmo Jonna	FI000025611929	R	Aholan R.Nikki	2015	122	58
4.	Männistö Paula	Männistö Paula	FI000025439633	L	LP21	2014	122	29
6.	Syrjälä Tatu	Virranniemi Silja	FI000025262270	A	A.Kupsalan Vitonen	2012	121	105
7.	Hokkanen Terhi	Iso-Junno Hannu, Pirjo	FI000025611930	R	Aholan Rasseli	2015	120	35
8.	Leppänen Helinä	Leppänen Helinä	FI000025461475	A	Noittaaan Älinä	2014	119	26
9.	Polso Eero ja Kaija	Neuvonen Kati	FI000020045108	P	P.Pekka	2012	118	86
10.	Luukkonen Mika oy	Helasmo Jonna	FI000025297957	P.	P. Laurilan Mustafa	2013	116	58
TEXEL								
1.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025188675	DK	TÄPLÄ Roope	2012	149	46
2.	Sipilä Kalle ja Mirkku	Sipilä Kalle ja Mirkku	FI000025450030	DK	KODA	2013	127	23
3.	Ahola Veli	Ollqvist Christer	FI000000810261	J	Jymy	2006	124	127
4.	Kovala Urpo	Nylund Timo	FI000025297299	DB	BÖRJE	2012	122	245
5.	Kiiski Paula	Näykki Lasse	FI000025471398	DJ	Osmo Prellu	2014	119	41
5.	Ahola Veli	Harju Tuomo	FI000025479111	DB	AHMED	2015	119	33
7.	Kiiski Paula	Ollqvist Christer	FI000025471408	UKR	Onslow Prellu	2014	118	71
8.	Mikkonen Sarita	Kuusoja Tuukka	FI000025350907	DAF	Suosaaren Frans	2014	117	86
9.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025267933	DK	Jätti pässi	2013	116	40
10.	Mikkonen Sarita	Hämäläinen Martti ja Väänänen Minna	FI000025350888	DAF	Herra Bääkkönen	2014	114	22
OXFORD DOWN								
1.	Sirola Outi	Sirola Outi	DK002338502385	R	Sirolan Rudolf	2014	146	33
2.	Nylund Timo	Nylund Timo	FI000025317664	A	Arman	2013	123	20
3.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000025259914	A1	NADAV	2012	121	20
4.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025501035	N	Sirolan Nooa	2014	114	26
5.	Sirola Outi	Enberg Hannele	FI000025501062	N	NINJA	2014	113	30
6.	Sirola Outi	Summanen Asko	FI000025501036	N	Sirolan Nathan	2014	112	21
7.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI00002367453	CI	JACK	2009	111	27
8.	Sirola Outi	Helttunen Saija	FI000025501086	N	Sirolan Niilo	2014	109	33
9.	Sirola Outi	Hankilanoja Juha	FI000025501009	M	Mooses	2014	108	43
9.	Sirola Outi	Brander Matias	FI000025346875	N	Napoleon	2013	108	21
10.	Sirola Outi	Helttunen Saija	FI000025346820	M	Sirolan Max	2013	107	42
DORSET								
1.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025500617	U	UH.Liru	2014	138	53
2.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025500528	F	FN.Lancelot	2014	132	25
3.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025500564	B	BA.Lennart	2014	128	30
4.	Westersträhle Mikael	Laine Peppi	FI000025105687	AU	Harald	2010	126	231
5.	Westersträhle Mikael	Pesonen Helena	FI000025349698	N	NA. Kilpo "kotiin"	2013	120	24
6.	Westersträhle Mikael	Väinölä Päivi	FI000025261253	F	FN. Jallis "Väinölä"	2012	116	115
6.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025105665	A	AU.Hercules	2010	116	26
8.	Westersträhle Mikael	Hämäläinen Martti ja Väänänen Minna	FI000025188512	A	AH.Iikka "Väänänen"	2011	112	110
9.	Westersträhle Mikael	Punkka Altti	FI000025261259	F	FA. Jakob	2012	111	119
10.	Westersträhle Mikael	Sipilä Kalle ja Mirkku	FI000025349647	A	AF. Kunkku U U+U	2013	110	33
RYGJA								
1.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025144661	DD	Daniel	2012	116	25
2.	Fredin Viola ja Kalevi	Äijälä Hanna ja Virtanen Jouni	FI000025276697	C	Eben	2012	113	42
3.	Fredin Viola ja Kalevi	Kovala Urpo	FI000002628011	B	Haribo	2009	108	33
4.	Fredin Viola ja Kalevi	Kovala Urpo	FI000002627847	F	Purtti	2009	107	53
5.	Kovala Urpo	Fredin Viola ja Kalevi	FI000025144626	DD	D Daniel, "Dyyd"	2011	106	60
6.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025297265	E	Espen	2012	104	21
AHVENANMAANLAMMAS								
1.	Määtilä AY Mäkinen	Määtilä AY Mäkinen	FI000002374051	3	Tapsa	2008	116	29
2.	Schutten Mia	Sikka Katja	FI000000235370	1	Isor	2004	108	62
3.	Määtilä AY Mäkinen	Määtilä AY Mäkinen	FI000025205720	3	Aimo	2011	106	90
3.	Juhola Jari	Silokangas Kaarlo	FI000025256023	8	Ali-Unkin Konrad	2013	106	40
5.	Launo Mikko ja Toivonen Nina	Launo Mikko ja Toivonen Nina	FI000025014934	4	Yrjö	2010	105	48
6.	Sikka Katja	Sikka Katja	FI000025193474	2	Iberg b	2011	103	188
7.	Sikka Katja	Sipilä Kalle ja Mirkku	FI000025327222	2	Dino	2013	102	41
8.	Häggblom Majja och Jan	Määtilä AY Mäkinen	FI000001207190	4	Sulho	2007	101	114

7b. Parhaat uuhet roduittain kasvuindeksin mukaan

Sijoitus	Jalostaja	Käyttötila vuonna 2014	EU-tunnus	Isä-linja	Nimi	Synt. aika	Kasvu-indeksi	4 kk jälk. lkm
SUOMENLAMMAS								
1.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI00001014066	6		2009	146	5
2.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000020052283	18		2012	142	2
3.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025249147	12		2011	140	7
4.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025249177	12		2011	139	1
4.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025249148	12		2011	139	5
6.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI00001013494	6		2008	137	7
6.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI00001013902	6		2008	137	7
6.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025249173	12		2011	137	7
6.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025249092	12		2011	137	7
6.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025249121	6		2011	137	8
KAINUUNHARMAS								
1.	Leppänen Helinä	Leppänen Helinä	FI000025499433	P	Ämena	2014	142	3
2.	Niemeläinen Pekka	Niemeläinen Pekka	FI000025518168	R	Niemelän R. Eila	2015	125	2
2.	Neuvonen Kati	Neuvonen Kati	FI000025334607	P	Lumme	2014	125	2
2.	Koivula Risto ja Joki-Kouhia Marjo	Koivula Risto ja Joki-Kouhia Marjo	FI000025586266	P	Kiviniemen Pihla	2015	125	2
5.	Virranniemi Silja	Virranniemi Silja	FI000025504382	A	Johonan Cute	2015	124	3
5.	Neuvonen Kati	Neuvonen Kati	FI000025205842	T	Tuuli	2012	124	5
5.	Virranniemi Silja	Virranniemi Silja	FI000025320920	A	Johonan Anniina	2013	124	6
8.	Virranniemi Silja	Virranniemi Silja	FI000025504343	T	Johonan Birgitta	2014	123	3
8.	Virranniemi Silja	Virranniemi Silja	FI000025320958	A	Johonan Bävä	2014	123	4
9.	Keränen Sirpa ja Esa	Keränen Sirpa ja Esa	FI000025085584		L.ESPRIT	2009	122	5
9.	Virranniemi Silja	Virranniemi Silja	FI000025320937	A	Johonan Ailikki	2013	122	6
9.	Lahtinen Sofia ja Lahti Juho	Lahtinen Sofia ja Lahti Juho	FI000025309617		Hedelmä	2013	122	9
TEXEL								
1.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025483226	J		2014	141	2
2.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025483231	J		2014	139	1
3.	Dahlin Lisbet ja John	Dahlin Lisbet ja John	FI000025123046	DK		2010	136	4
4.	Ollqvist Christer	HH Embryo Oy	FI000025335915	J	Ollqvist Birgitta	2014	133	1
4.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025119573	DK		2011	133	8
6.	Dahlin Lisbet ja John	Dahlin Lisbet ja John	FI000025336444	J		2015	132	2
6.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000000151355	L		2006	132	9
8.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025335879	DK		2013	128	2
8.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025335914	J	rist TS4	2014	128	4
9.	Dahlin Lisbet ja John	Dahlin Lisbet ja John	FI000025336442	J		2015	127	2
9.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025188836	DK		2012	127	6
OXFORD DOWN								
1.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000002365426	A2	JASMIN	2009	122	9
2.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000025259770	CI	MABEL	2012	117	4
3.	Sirola Outi	Hankilanoja Juha	FI000025501076	N	Nadia	2014	115	2
3.	Sirola Outi	Rosvall Heli	FI000025292912	F	Sirolan Filippa	2012	115	7
3.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025028041	C	Laila	2009	115	9
6.	Hankilanoja Juha	Hankilanoja Juha	FI000025576848	M	Minni	2015	114	1
6.	Vikström Heli	Vikström Heli	FI000020039799	F	Jelkama	2012	114	5
6.	Sirola Outi	Mäkinen Vuokko ja Henna	FI000025028234		A ANNALENA	2010	114	7
6.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000000697044	D	Ilta	2006	114	10
10.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025501068	F		2014	113	1
10.	Sirola Outi	Rosvall Heli	FI000025202437	A	Adeliina	2011	113	4
DORSET								
1.	Väinölä Päivi	Väinölä Päivi	FI000025476782	F		2014	139	2
2.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025574834	A	AU.	2015	134	1
3.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025574837	F	FA. Hilman tytär	2015	133	1
3.	Väinölä Päivi	Väinölä Päivi	FI000025476781	F	NULL	2014	133	2
3.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025574897	F	FA. Helmin tytär	2015	133	2
6.	Westersträhle Mikael	Laine Peppi	FI000025574812	A	AU.	2015	132	1
6.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025105583	A	AH.Hilma	2010	132	8
8.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025574810	F	FA. Malla	2015	130	1
9.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025574855	B	BF. litan tytär	2015	129	1
9.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025574893	F	FA.	2015	129	2
9.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025105575	A	AN.Helmi	2010	129	6
RYGJA								
1.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025297320	F		2013	130	3
2.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025048543	E	Ea	2010	119	3
3.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025144636	DD	Lone	2011	117	6
4.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025453677	C		2014	116	1
5.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025297328	F		2013	115	1
5.	Fredin Viola ja Kalevi	Äijälä Hanna ja Virtanen Jouni	FI000025276708	B	Hilja	2012	115	6
7.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025297293	DD	Tove	2012	114	5
8.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025297360	C		2013	113	2
8.	Äijälä Hanna ja Virtanen Jouni	Äijälä Hanna ja Virtanen Jouni	FI000025346513	C	Lumous	2014	113	2
8.	Äijälä Hanna ja Virtanen Jouni	Äijälä Hanna ja Virtanen Jouni	FI000025346518	C	Liitu	2014	113	2
8.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025144572	GD	Gudrun	2011	113	3

Taulukko jatkuu seuraavalle sivulle
Ahvenanmaanlampaan tiedoilla.

7b. Parhaat uuhet roduittain kasvuindeksin mukaan, jatkuu ed. sivulta

AHVENANMAANLAMMAS								
1.	Sikka Katja	Sikka Katja	FI000025193563	1	Ibabe b	2011	134	4
2.	Launo Mikko ja Toivonen Nina	Launo Mikko ja Toivonen N.	FI000025103343		Ketzia	2010	126	5
3.	Launo Mikko ja Toivonen Nina	Launo Mikko ja Toivonen N.	FI000025210158	7	Selma	2011	125	3
3.	Sikka Katja	Sikka Katja	FI000025070782	1	lines b	2011	125	6
5.	Häggbloom Maija och Jan	Sikka Katja	FI000000374244		Jutta	2006	122	3
6.	Määttilä AY Mäkinen	Määttilä AY Mäkinen	FI000025297038	4	Eugenia	2013	121	6
7.	Sikka Katja	Silokangas Kaarlo	FI000025268241	1	Elena	2012	120	4
8.	Sikka Katja	Sikka Katja	FI000025095534		H b	2010	119	1
8.	Sikka Katja	Sikka Katja	FI000025095543	1	Hjördis b	2010	119	2
8.	Sikka Katja	Sikka Katja	FI000025327268	2	Keluna d	2013	119	2
8.	Aholaidan tila	Aholaidan tila	FI000025042656	4	Aholaidan HILLA	2013	119	4
8.	Määttilä AY Mäkinen	Määttilä AY Mäkinen	FI000025205713	3	Alku	2011	119	7

Taulukko 8a. Parhaat pässit roduittain lihantuotantoindeksin (väh. 100) mukaan (väh. 20 jälk.)

Sijoitus	Jalostaja	Käyttötila vuonna 2014	EU-tunnus	Isä-linja	Nimi	Synt. aika	Indeksit			Jälk. lkm
							Lihan-tuotanto	Lihak-kuus	Elävä-EUROP	
SUOMENLAMMAS										
1.	Kotilainen Annaelina	Jalonen Anni	FI000025649715	65	Haukivillan Föli	2015	134	146	141	20
2.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Rahkala Sanna	FI000025088702	6	Rantamaan Alvari	2010	131	99	102	30
3.	Väinölä Päivi	Väinölä Päivi	FI000025319016	43	kookos	2014	127	116	108	28
4.	Helteä Sari	Väinölä Päivi	FI000025239857	43	ASKOLAN JYSKY	2012	126	110	111	123
4.	Manninen Riikka	Soini Matti	FI000025453777	44	Siirtolan Lalleri	2014	126	105	105	20
6.	Lahtinen Sofia ja Lahti Juho	Sorakari Essi ja Aittola Antti	FI000025309766	7	Ala-Uotilan Hessu	2013	125	103	92	71
6.	Leppänen Helinä	Kunnas Heikki	FI000025292698	7	Noittaa Barclay	2013	125	122	123	42
8.	Miikkulainen Sami ja Riikka	Parikka Pia ja Anssi	FI000025470616	1	Mäkitalon Kelpo	2013	123	111	88	53
8.	Lhasulan Säätio	Lhasulan Säätio	FI000002517106	21	Eikka	2009	123	94	89	45
10.	Hukkanen Sakari ja Mari	Suhonen Laura	FI000025104293	6	Valle	2011	120	114	122	106
10.	Havia Simo	Sorakari Essi ja Aittola A.	FI000025334297	21	Järvenpään Mara	2013	120	106	91	73
10.	Westersträhle Mikael	Äström Anna-Maria	FI000025574809	81	Monroe	2015	120	121	111	31
KAINUUNHARMAS										
1.	Polso Eero ja Kaija	Neuvonen Kati	FI000020045108	P	P.Pekka	2012	121	104	102	68
2.	Keränen Sirpa ja Esa	Jaakola Sari	FI000025136101	T	Arvilan Tuhti	2010	120	110	115	173
2.	Leppänen Helinä	Leppänen Helinä	FI000025292669	P	Grammari	2013	120	89	93	26
4.	Luukkonen Mika oy	Helasmo Jonna	FI000025297957	P.	P. Laurilan Mustafa	2013	119	102	103	36
5.	Pelson vankila	Lohva Niina	FI000025498151	T	Pelson Nalkki	2014	118	116	107	65
6.	Pelson vankila	Jaakola Sari	FI000002267825	A	A. Pelson Antti	2009	117	113	107	150
6.	Leppänen Helinä	Leppänen Helinä	FI000025233368	T	Uunijusto	2012	117	110	103	31
8.	Jaakola Sari	Niemeläinen Pekka	FI000025238772	R	R. Herrakunnan Jemi	2012	116	101	104	36
9.	Hokkanen Terhi	Iso-Junno Hannu, Pirjo	FI000025611930	R	Aholan Rasseli	2015	115	95	107	24
10.	Keränen Sirpa ja Esa	Leppänen Helinä	FI000020052586	I.	Jokirannan Cesar	2012	110	79	81	95
10.	Leppänen Helinä	Keränen Sirpa ja Esa	FI000025593143	A	Noittaa Holli	2015	110	107	106	33
TEXEL										
1.	Mikkonen Sarita	Ollqvist Christer	FI000025200640	DB	Playboy	2012	125	125	112	72
2.	Ahola Veli	Harju Tuomo	FI000025479111	DB	AHMED	2015	121	110	104	21
3.	Kiiski Paula	Ollqvist Christer	FI000025471408	UKR	Onslow Prellu	2014	120	110	103	40
4.	Ahola Veli	Pohjasenaho Rauno ja A.	FI000025099204	DAF	DA Pablo	2011	118	126	125	159
5.	Kiiski Paula	Näykki Lasse	FI000020045407	DBV	Masa Prellu	2012	113	121	110	32
5.	Kiiski Paula	Näykki Lasse	FI000020045404	DEP	Makke Prellu	2012	113	111	111	24
7.	Mikkonen Sarita	Mikkonen Sarita	FI000025240975	DAF	DF Heavy	2011	112	125	122	93
8.	Leinonen Lauri	Kiiski Paula	DK008485500668	DB	Danske Bank	2006	111	121	114	42
8.	Näykki Lasse	Näykki Lasse	FI000025284989	DJ	NULL	2012	111	107	101	22
10.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025267933	DK	Jätti pässi	2013	110	98	99	34
OXFORD DOWN										
1.	Sirola Outi	Sirola Outi	DK002338502385	R	Sirolan Rudolf	2014	152	124	105	33
2.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025501035	N	Sirolan Nooa	2014	130	125	119	26
3.	Sirola Outi	Vikström Heli	FI000025346838	B	Boy	2013	128	127	104	57
4.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000025259914	A1	NADAV	2012	126	111	103	20
5.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000025259946	F	NASIR	2013	114	114	110	24
6.	Salonen Marjatta	Sirola Outi	FI000002023603	F	Frodo	2009	113	113	108	224
6.	Sirola Outi	Enberg Hannele	FI000025501062	N	NINJA	2014	113	106	124	30
6.	Sirola Outi	Brander Matias	FI000025346875	N	Napoleon	2013	113	106	107	21
9.	Sirola Outi	Hankilanoja Juha	FI000025501009	M	Mooses	2014	112	102	110	43
10.	Enberg Hannele	Suontausta K. ja Ruopsa P.	FI000025259894	CI	MAKEPEACE	2012	111	108	121	47
10.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000002367453	CI	JACK	2009	111	97	83	27
DORSET										
1.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025500564	B	BA.Lennart	2014	116	96	84	30
1.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025105665	A	AU.Hercules	2010	116	109	100	26
3.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025500528	F	FN.Lancelot	2014	113	94	97	24
4.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025574764	B	BN.MARS	2015	109	105	94	38
5.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025500557	H	HU.Ludwig	2014	103	116	98	50
5.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025261197	A	AF.Jazz	2012	103	103	98	45
7.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000002190617	N	NH.Yrjö	2007	101	102	101	86
8.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025261193	U	UU. Jari	2012	100	96	84	38
RYCJA										
1.	Fredin Viola ja Kalevi	Äijälä Hanna ja Virtanen J.	FI000025276697	C	Eben	2012	115	104	95	41
1.	Fredin Viola ja Kalevi	Kovala Urpo	FI000025197201	A	BOND	2011	115	114	108	21
AHVENANMAANLAMMAS										
1.	Stenberg Harri	Aholaidan tila	FI000025559743	7	Pohjolan Ilkka	2015	104	123	126	23

8b. Parhaat uuhet roduttain lihantuotantoindeksiin (väh. 100) mukaan (väh. 20 jälk.)

Sijoitus	Jalostaja	Käyttötila v. 2015	EU-tunnus	Isä- linja	Nimi	Synt. aika	Lihan- tuotanto	Indeksit Lihak- kuus	Elävä- EUROP	Jälk. lkm
SUOMENLAMMAS										
1.	Alamikkotervo Ari ja Johanna	Alamikkotervo Ari ja Johanna	FI000025105304	43	Vanhalan Hertta	2010	137	127	151	12
2.	Rahkala Sanna	Rahkala Sanna	FI000025274024	6	Jatta	2012	136	126	120	1
3.	Hukkanen Sakari ja Mari	Hukkanen S. ja M.	FI000025589323	65	Oili	2015	135	124	128	1
3.	Väinölä Päivi	Väinölä Päivi	FI000025711012	12	ro	2016	135	124	109	1
5.	Väinölä Päivi	Väinölä Päivi	FI000025711067	43	k	2016	134	128	115	1
6.	Hukkanen Sakari ja Mari	Hukkanen S. ja M.	FI000025466573	6	Mitte	2015	133	110	108	1
6.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025577869	45		2016	133	121	126	1
6.	Väinölä Päivi	Väinölä Päivi	FI000025564190	12	ro	2016	133	122	111	1
6.	Alamikkotervo Ari ja Johanna	Alamikkotervo A. ja J.	FI000025709201	17	Vanhalan Nauku	2016	133	130	120	1
6.	Hukkanen Sakari ja Mari	Hukkanen Sakari ja M.	FI000025589327	65	Hämy	2015	133	129	125	1
KAINUUNHARMAS										
1.	Koivula Risto ja Joki-Kouhia Marjo	Koivula R. ja Joki-Kouhia	FI000025586266	P	Kiviniemen Pihla	2015	134	113	108	2
1.	Leppänen Helinä	Leppänen Helinä	FI000025499518	I	Etydi	2015	134	135	119	2
3.	Tavia Satu	Tavia Satu	FI000025526679	T	Melissa	2015	132	117	109	1
4.	Neuvonen Kati	Heikkilä Timo	FI000025615357	P	PMaa	2015	131	119	107	1
5.	Koivula R. ja Joki-Kouhia M.	Koivula R. ja Joki-Kouhia	FI000025647804	R	R.Kiviniemen Runo	2016	129	106	106	1
5.	Tavia Satu	Tavia Satu	FI000025526678	T	Milana	2015	129	115	112	1
7.	Helasmo Jonna	Helasmo Jonna	FI000025530397	P	Pietilän Maatuska	2015	128	116	114	1
7.	Iso-Junno Hannu ja Pirjo	Iso-Junno H. ja P.	FI000025182719			2011	128	138	105	1
9.	Leppänen Helinä	Leppänen Helinä	FI000025593342	P	Ippu	2016	127	107	110	1
10.	Leppänen Helinä	Leppänen Helinä	FI000025499424	P	Yötönyö	2014	126	116	107	4
10.	Leppänen Helinä	Jaakola Sari	FI000025593254	T	Noittaaan Hamppu	2015	126	119	109	1
10.	Jaakola Sari	Jaakola Sari	FI000025699185	A	A. Nasu	2016	126	125	111	1
TEXEL										
1.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025483229	DB		2014	125	116	111	2
2.	Pohjasenaho Rauno ja Arja	Pohjasenaho R. ja A.	FI000002028598	DK		2007	124	118	115	11
2.	Pohjasenaho Rauno ja Arja	Pohjasenaho R. ja A.	FI000025554371	DN		2014	124	132	128	1
4.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025483204	DK		2014	123	123	111	3
4.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025577950	DB		2016	123	114	105	1
6.	Pohjasenaho Rauno ja Arja	Pohjasenaho R. ja A.	FI000025460353	DAF		2013	121	120	118	3
6.	Pohjasenaho Rauno ja Arja	Pohjasenaho R. ja A.	FI000025554334	DN		2014	121	112	111	1
6.	Ollqvist Christer	Keski-Korpela Hannu	FI000025577916	DB		2015	121	119	110	1
6.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025577918	DB		2015	121	117	102	1
6.	Näykki Lasse	Näykki Lasse	FI000025284940	DJ		2014	121	124	108	1
OXFORD DOWN										
1.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025596618	R		2016	141	117	103	1
2.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025596623	R		2016	139	125	114	1
3.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025596596	R		2016	138	129	115	1
4.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025596591	R	Sirolan Riia	2016	137	124	109	1
5.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025596610	R		2016	135	124	111	1
6.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025202525	C	Sera	2012	133	128	109	4
6.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025712635	R		2016	133	121	111	1
6.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025596590	R	Sirolan Rita	2016	133	121	106	1
9.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025712636	R		2016	132	120	112	1
10.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025104590	D	Dora	2010	131	136	119	6
10.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025501211	G		2015	131	126	105	1
DORSET										
1.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025105583	A	AH.Hilma	2010	127	109	104	6
2.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025105575	A	AN.Helmi	2010	124	107	95	4
3.	Westersträhle Mikael	Laine Peppi	FI000025574812	A	AU.	2015	123	103	92	1
4.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025574834	A	AU.	2015	122	101	93	1
4.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025574893	F	FA.	2015	122	106	99	1
4.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025719044	B	väärä merkki	2016	122	120	98	1
7.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025105624	A	AN.Hallie	2010	121	110	103	9
7.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025500691	U	UA.Liinu	2014	121	107	95	1
7.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025719043	B		2016	121	120	104	1
10.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025500690	U	UA.Leenu	2014	120	110	98	2
10.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025574837	F	FA. Hilman tytär	2015	120	101	101	1
10.	Westersträhle Mikael	Laine Peppi	FI000025574828	A		2015	120	103	95	1
RYGJA										
1.	Koala Urpo	Koala Urpo	FI000025453677	C		2014	128	115	114	1
2.	Koala Urpo	Koala Urpo	FI000025644354	GD		2015	125	130	117	1
3.	Äijälä Hanna ja Virtanen Jouni	Äijälä Hanna ja Virtanen Jouni	FI000025346517	C	Lollipop	2014	122	118	107	1
4.	Fredin Viola ja Kalevi	Äijälä Hanna ja Virtanen Jouni	FI000025109728	DD	Daisy	2012	121	127	116	3
5.	Koala Urpo	Koala Urpo	FI000025048543	E	Ea	2010	119	103	95	5
5.	Koala Urpo	Koala Urpo	FI000025144572	GD	Gudrun	2011	119	105	104	3
5.	Koala Urpo	Koala Urpo	FI000025297293	DD	Tove	2012	119	110	109	2
5.	Äijälä Hanna ja Virtanen Jouni	Äijälä Hanna ja Virtanen Jouni	FI000025346518	C	Liitu	2014	119	107	94	1
5.	Koala Urpo	Koala Urpo	FI000025453633	A		2014	119	111	96	1
5.	Äijälä Hanna ja Virtanen Jouni	Äijälä Hanna ja Virtanen Jouni	FI000025585777	C		2016	119	118	106	1

Taulukko jatkuu seuraavalle sivulle
Ahvenanmaanlampaan tiedoilla.

8b. Parhaat uuhet roduittain lihantuotantoindeksin (väh. 100) mukaan (väh. 20 jälk.), jatkuu ed. sivulta

AHVENANMAANLAMMAS										
1.	Aholaidan tila	Aholaidan tila	FI000025042657	4	Aholaidan HENRIETTA	2013	119	118	98	6
1.	Sikka Katja	Sikka Katja	FI000025193563	1	Ibabe b	2011	119	95	97	3
3.	Aholaidan tila	Aholaidan tila	FI000025042652	4	Aholaidan ELISABET	2012	117	118	109	6
3.	Aholaidan tila	Aholaidan tila	FI000025492493	7	Aholaidan LINA	2016	117	123	119	1
5.	Aholaidan tila	Aholaidan tila	FI000025042642	4	Aholaidan AURORA	2011	116	116	101	8
5.	Aholaidan tila	Aholaidan tila	FI000025492492	7	Aholaidan LUNA	2016	116	125	120	1
7.	Aholaidan tila	Aholaidan tila	FI000025492474	5	Aholaidan ISLA	2014	115	122	110	3
7.	Aholaidan tila	Aholaidan tila	FI000025492471	5	Aholaidan INGRID	2014	115	110	114	1
7.	Aholaidan tila	Aholaidan tila	FI000025492494	7	Aholaidan LISBET	2016	115	123	111	1
10.	Sikka Katja	Sikka Katja	FI000025327243	2	Karma d	2013	114	103	100	3
10.	Aholaidan tila	Aholaidan tila	FI000025042655	4	Aholaidan HUNAJA	2013	114	102	80	3
10.	Sikka Katja	Sikka Katja	FI000025592510	2	ss 9,4	2015	114	98	97	1
10.	Aholaidan tila	Aholaidan tila	FI000025492467	5	Aholaidan KERTTU	2015	114	115	107	1
10.	Sikka Katja	Sikka Katja	FI000025592601	2	ss silmä	2015	114	121	118	1

Taulukko 9. Tilojen tuotostiedot v. 2016, paremmuusjärjestys 6 viikon karitsatuotosten perusteella (yli 2-vuotiaat uuhet)

Sijoitus	Tila	Tuotos-uuhia, kpl	Karitsoneita uuhia, kpl	Karitsointikertoja	Synt. karitsoitu, kpl	Eloon karitsoitu, kpl	Karitsatuotos/uuhi, kg	6 vko paino, kg
KATRASKOKO: 10-29 YLI 2-VUOTIASTA TUOTOSUUHTA								
1.	Luotolinna Timo	10	10	10	35	33	50	13
2.	Jaatinen Marjatta	21	21	22	69	58	46	17
3.	Hoffström Joakim	21	21	21	62	62	43	15
4.	Sutinen Markku	21	21	35	70	70	37	12
5.	Pikkujämsä Juho	22	22	23	63	63	36	13
5.	Huuskola Anna	21	21	21	47	44	36	16
7.	Ruismäki Heljä	21	21	21	53	51	35	14
8.	Manninen Riikka	27	27	28	67	57	33	16
9.	Krannila Juha	29	29	32	89	78	32	13
9.	Pesonen Helena	11	11	11	19	19	32	19
KATRASKOKO: 30-49 YLI 2-VUOTIASTA TUOTOSUUHTA								
1.	Lintunen Ann-Mari	33	33	33	109	100	45	15
2.	Kärkkäinen Jari-Matti Tapio ja Eija	41	41	52	128	112	45	17
3.	Ruokonen Jani	37	37	42	116	104	44	18
4.	Sjöberg Maria	33	33	33	94	88	42	16
5.	Sjöblom Dick	37	37	38	108	108	41	15
6.	Aho Hannele	46	46	52	160	149	38	14
7.	Koivula Risto ja Joki-Kouhia Marjo	33	33	33	100	97	36	13
7.	Balk Raija	35	35	36	94	90	36	14
9.	Wiljakka Juha & Hankala Elina	36	36	38	109	90	35	15
9.	Niemeläinen Pekka	35	35	39	112	107	35	13
KATRASKOKO: 50-99 YLI 2-VUOTIASTA TUOTOSUUHTA								
1.	Mäkelä Ulla ja Antti	87	87	140	344	327	48	14
2.	Sorsa Ritva	61	61	64	197	169	39	14
3.	Nylund Timo	81	81	81	165	161	37	18
4.	Summanen Asko	65	65	67	143	140	36	18
5.	Ingo Henrik	63	63	65	230	163	35	15
6.	Vikström Heli	55	55	56	128	118	34	16
7.	Mikkonen Sarita	50	50	51	84	84	33	20
7.	Dahlin Lisbet ja John	96	96	97	188	181	33	18
9.	Leiviskä Hannu ja Anu	55	55	57	150	139	32	13
9.	Kangasvieri Mika ja Mattila Marianne	61	61	62	162	153	32	13
9.	Marjala Tuula	74	74	75	212	196	32	13
9.	Vesa Rita	76	76	94	195	195	32	14
9.	Hokkanen Terhi	95	95	102	276	248	32	13
9.	Lohva Niina	54	54	54	129	115	32	15
9.	Kotilainen Annaelina	52	52	55	113	97	32	17
KATRASKOKO: VÄHINTÄÄN 100 YLI 2-VUOTIASTA TUOTOSUUHTA								
1.	Laine Peppi	130	130	133	349	320	47	19
2.	Havia Simo	134	134	136	412	359	39	15
3.	Alamikkotervo Ari ja Johanna	101	101	107	335	282	38	14
4.	Westersträhle Mikael	191	191	193	425	398	34	17
5.	Ahola Veli	101	101	106	164	155	33	23
5.	Sirola Outi	145	145	148	276	250	33	19
7.	Lääkkö Erkki ja Ritva	106	106	112	247	206	32	18
8.	Väinölä Päivi	191	191	205	496	460	31	14
9.	Leppänen Helinä	136	136	159	379	344	30	13
10.	Parikka Pia ja Anssi	213	213	217	578	507	29	13



PUTKISALON DORSET

Myymme ultraäänimitattuja ja rakenne-arvosteltuja dorset-jalostuseläimiä.
Tuotamme myös valmiita finndorset-risteytysuuhia lihantuotantokatraisiin.

Susanna Nuutinen ja Mikael Westersträhle
p. 050 340 5130
www.putkisalo.fi



PUTKISALON KARTANO

RUSKEAN SUOMENLAMPAAN

jalostuslampola Keski-Pohjanmaalla



Pässilinjat
14, 19, 23, 33 ja 62.
Ei ORF-oireita.

Lisätietoja: Ulla ja Antti Mäkelä
Perho, puh. 050 320 3680

Elinvoimaa ja terveyttä lampailla maittavilla rehuilla!

Karitsa-Krossi mure Kauravaltainen mureinen täysrehu karitsoille ja lampailla. Raakavalkuaista 19,2 % ka 30 kg säkki	Lammas-Krossi Monipuolinen rakeinen täysrehu lampailla ja karitsoille. Energiaa 11,8 MJ/kg ka Raakavalkuaista 19,2 % ka 25 kg säkki	Luonnon Krono Tiiviste Sopii Luomuun! Vahva rypsi-pohjainen valkuaistäydennysrehu luomulampailla. 700 kg säkki
--	--	--

www.hankkija.fi
www.suomenrehu.fi




Hankkija

KERINTÄPALVELU JA TERIEN TEROITUS



Tmi Toni Kattilakoski, Kaustinen
 puh. 044 440 0983
 toni.kattilakoski@gmail.com



Lahtelan lammastila



Kainuun harmaksen jalostuslampola Pohjois-Savossa

Oiva rotu lammastuotteet monipuolisesti hyödyntävälle tilalle, varsinkin suoramyynäntiin!
 Myynnissä arvosteltuja, indeksit omaavia uuhi- ja pässikaritoita useasta eri linjasta, terveyslukat 1.

Niina ja Ismo Lohva, Salahmi
 puh. 040 752 1860
 lahtela@pp1.inet.fi



Lahtelan lammastila

Lammas & vuohi



Palvelulomake netissä:
 lammasyhdistys.fi/yhdistys/jasenasiat/



Lammasmaailma

**Tunne tilasi –
varmistaa laatua**

Palvelut

- Sisäloistorjunta, papananäytteet
- Eläinlääkärin th-käynnit
- Tiineysneuvonta
- Ongelmatilanteiden selvitykset
- Laadunvarmistusohjelma

Tilaukset: lammasmaailma.fi

Lammasmaailma Oy
 Metsälammentie 20, 34130 Ylinen, info@lammasmaailma.fi
Lammaslääkäri: puh. 0600 306 627 (maksullinen)

Hyvä lammaskuva syntyy maltilla

Lampaiden valokuvaaminen vaatii pitkiä hermoja, hieman ennakkovalmisteluja sekä rauhallisen kuvaushetken. Usein laidunkuva onnistuu helpoimmin, kertoo eläinvalokuvaaja *Tiina Tahvonen*.

Päivi Lievonen

Hyvä kuva kertoo lampaasta kaiken olennaisen. Eläinlajin luonnolliset piirteet on saatava selkeästi näkyviin.

”Tärkeintä on aina muistaa olla hermostumatta ja kuvata ilman kiirettä”, eläinvalokuvaaja Tiina Tahvonen ohjeistaa.

”Myynti- ja jalostuskuvissa rakenne pitää näkyä. Sivukuvassa runkopituus ja jalkojen rakenne ovat parhaiten esillä”, Tahvonen kertoo.

Sukupuolileima saa näkyä; pässin tulee olla maskuliininen ja uuhien näyttää feminiiniseltä.

”Pässin tulee näyttää urokselta, eli lihaksikkuus saa näkyä, varsinkin jos kyse on lihantuotantoeläimestä. Nautoja kuvatessa sonneilla tulee näkyä hyvin kivekset, ja kyllä lammaskuvassakin se eläimen sukupuoli tulisi jotenkin ilmetä heti ensivilkaisulla”, Tahvonen puntaroi.

Perinteisten sivuprofiilien lisäksi markkinointiin kaivataan leppoisampiakin otoksia.

”Toki sellaisia luonnollisempiakin kuvia otetaan, esimerkiksi söpöt pikkukaritsat toimivat aina.”

Villa vaatii viimeistelyä

Eläimen tulee olla parhaimmillaan, joten puhdas turkki viimeistelee kokonaisuuden.

”Lammashan on luonnostaan aika siisti eläin, mutta heinäroskat ja purrut kannattaa nyppiä tarkasti pois vilasta. Kerinnän ja valokuvaamisen välillä saisi olla aikaa viikkoja, että villa ehtisi kasvaa tasaiseksi. Eläin olisi toki puhdas heti keritsemisen jälkeen, mutta en usko kenenkään osaavan keritä niin tarkasti, että villa näyttäisi tasaiselta heti ajelun jälkeen”, Tahvonen naurahtaa.

Potrettikuva vaatii aina vähintään yhden avustajan valokuvaajan lisäksi. Avustajan roolina on vastata eläimen paikallaan pysymisestä, että kuvaaja



Kuva: Sirkka Talu

”Sivukuvassa runkopituus ja jalkojen rakenne ovat parhaiten esillä.”

saa keskittyä kameraansa. Toinen avustaja ontarpeenlampaanhuomion tavoittelussa ja hyvän ilmeen saamisessa.

”Eläin asetellaan luonnolliseen asentoon, jossa sen parhaat puolet ovat edukseen. Avustaja voi yrittää kiinnittää lampaan huomion rapistelemalla vaikkapa väkirehua ämpäriässä.”

Tilanteeseen rauhoittuminen on suurin haaste niin kuvattavalle kuin kuvaajallekin.

”Varsinkin pässeissä on joskus hyvin voimakkaita luonteita, jotka eivät oikein maltaisi asettua poseeraamaan rauhassa. Se on aina yksilökohtainen juttu, millä kunkin eläimen huomion saa hetkeksi pysäytettyä.”

Laidunkuvaus helpointa

Kotikuvaajalle Tahvosella on muutamia vinkkejä. Luonnollinen kuva on usein kokemattomalle helpompi tavoite kuin ammattimainen poseerausotos.

”Jos joutuu kuvaamaan yksin, silloin ainoa toimiva vaihtoehto on kuvata eläimiä laitumella. Kauniilla säällä ja rauhassa odottamalla saa lampaasta rennon ja kivan kuvan, kun se on omassa rauhassaan laitumella”, Tahvonen neuvo.

Siistin lampaan lisäksi myös kuvan taustan on oltava rauhallinen ja selkeä, ja kuvaajan on syytä käydä polvilleen.

”Tärkeää on myös muistaa asettaa itsensä lampaan tasolle, eli kuvata riittävän alhaalta. Jos kuvia muhkeasta selästä haluaa, ne voi ottaa erikseen ylhäältä. Muuten pitäisi aina kuvata samalla tasolla kuin lammaskin on”, Tahvonen muistuttaa yleisimmästä maallikkokuvaajan virheestä.

Teknisesti kuvaaminen digiaikana on helpompaa kuin filmiaikaan.

”Hyviä pikkukameroita saa aika halvalla, ja niillä on helppo kuvata. Itselle kamera on aina se oikea kuvausväline, mutta kännyköissäkin on nykyisin aika hyviä kameroita. Kännykässä on se kiistaton etu, että se on aina mukana, joten sillä voi saada kivoja tunnelmakuvia kun jokin hauska hetki tulee yllättäen eteen.”

”Pitäisi aina kuvata samalla tasolla kuin lammaskin on.”



Koko näyttelykaudesta voi selvitä yhdelläkin pesukerralla, sillä näyttelykohtaiseen puhdistukseen riittää usein tahrojen puhdistus vähällä vedellä ja karstalla sekä kuivaus pyyhkeellä.

PIENI NÄYTTELYAAPINEN – kuinka lammas valmistellaan näyttelyyn englantilaisittain

Karjanäyttelyt ovat edelleen olennainen osa englantilaista karjaloutta. Kausi kestää toukokuulta syyskuun loppuun ja näyttelyjä on kaikissa kokoluokissa pienistä kylätapahtumista valtaviin monipäiväisiin tilaisuuksiin.

Teksti **Kirsi Vertainen**
Kuvat **Otto Summanen**

Osassa näyttelyistä eläimiä vain esitetään, toisissa niitä myös myydään. Englantilainen lampuri vie lampaansa näyttelyyn esitelläkseen jalostustyötään sekä muille lampurille että suurelle yleisölle, mutta myös siksi, että näyttelyssä rodun kasvattajat eri puolelta maata tapaavat toisiaan.

Tässä jutussa kerrotaan näytte-

lyeläimen valmisteluohjeet. Kuvissa esiintyy Weeton Oxfords eli Steelen perheen oxford downit, jotka olivat esillä kauden viimeisessä näyttelyssä Yorkshirissa.

Kulkeminen riimussa

Näyttelyeläimen valmistelu tulee aloittaa hyvissä ajoin, jo kuukausia ennen varsinaista näyttelypäivää. Ensiksi eläin opetetaan kulkemaan riimussa. Tämä onnistuu parhaiten niin, että lammasta vedetään varovasti riimusta ja samalla työnnetään takaa. Aluksi eläin saa kulkea ympyrää vastapäivään ja kun se alkaa kulkea hyvin, sille annetaan vapautta liikkua eteenpäin suoraa linjaa. Harjoittelussa on parempi keskittyä työntämään eläintä takaa, sillä pelkkä riimusta vetäminen aiheuttaa eläimessä vastustusta. Harjoitukset kannattaa pitää lyhyinä, 10 minuuttia päivittäin riittää.

Kerintä

Näyttelyeläinten valmistelu vaihtelee roduittain. Siinä missä alkuperäisrodun kasvattaja pesee lampaaltaan naaman ja jalat, down-rodun omistaja työstää villaa pitkäjänteisesti kuin kuvanveistäjä ikään.

Ensimmäisenä on vuorossa kerintä, joka tehdään rotuyhdistyksen sääntöjen mukaan. Aikuiset oxford down -pässit saa keritä aikaisintaan ensimmäinen tammikuuta ja uuhet ensimmäinen helmikuuta alkaen, tai koska tahansa näiden päivämäärien jälkeen. ”Okseille” jätetään kerittäessä pääläelle niille ominainen villatupsu, ”top knot”. Karitsat esitetään keritsemättöminä.

Down-roduille, erityisesti oxford downeille tehdään Englannissa ”backing down”-muotoilu, jolla korostetaan ruhon lihantuotanto-ominaisuuksia.

KÄÄNNÄ



Näyttely järjestetään torilla keskellä kaupunkia, josta tapahtuma eri muodoissaan levittäytyy ympäröiviin kortteleihin ja jopa kirkkoon.

naisuuksia, kuten selkälinjaa ja takaosaa. Muotoilulla haetaan leveämpää ja pidempää, jopa laatikkomaista ilmettä. Muotoilu tulee tehdä vähintään kuukautta ennen varsinaisia pesuja ja muita valmistautumistoimia.

Pesu

Työ jatkuu eläimen pesulla, joka tehdään vähintään kaksi viikkoa, mielellään kuukausi ennen näyttelyä, sillä eläin tarvitsee aikaa kuivumiseen. Pesu tehdään lampaille sopivalla pesuaineella, joka ei liuota lanoliinia.

Karsta

Kun eläin on puhdas ja kuiva, voidaan aloittaa karsta. Karsta voidaan tehdä kuukausi ennen näyttelyä. Työvaiheeseen tarvitaan kahta erilaista karsta. Harvapiikkisellä karstalla otetaan ensin irtoroskat pois villasta. Seuraavaksi tiheäpiikkisellä karstalla villaa vedetään ulos- ja ylöspäin. Koko eläin käsitellään tällä tavoin aloittaen selästä ja edeten takaosaan ja lopuksi käsitellään kyljet ja pään alue. Korvien kohdalta karstataan alaspäin korvien ja silmien aluetta erityisesti varoen, etujalkojen ympäri ja olkapäitten takaa



Tiheäpiikkisellä karstalla villaa karstataan ylöspäin.



Paikanpäällä valmistelu jatkui trimmauksella ja lampaiden tummia ihoalueita eli naamaa ja korvia pyyhittiin vauva- tai pellavansiemen öljyllä kostutetulla rätillä silkisen kiillon aikaansaamiseksi. Kuvassa Lucy Steele trimmaamassa.

eteenpäin, mahanalustaa unohtamatta.

Trimmaus

Karstauksen jälkeen vuorossa on trimmaus. Sillä tarkoitetaan karstattaessa esiin nousseiden pienten villatupsujen poisleikkaamista ja tasaamista. Keritsimet pidetään kädessä siten, että ne "lepäävät" villaa vasten. Trimmattaessa tulee välttää syviä leikkauksia ja ylimalkaan liikaa leikkaamista. Trimmaus kannattaa aloittaa selästä edeten niskasta häntää kohti. Selkälinjaa tarkastellaan polvistumalla eläimen taakse. Erityistä huolellisuutta tarvitaan niskan ja selän liitoskohdassa, ettei siihen muodostuisi 90 asteen kulmaa. Selän jälkeen trimmataan kyljet. Häntä trimmataan litteäksi. Takajalkojen väli kannattaa trimmata myös, koska ilmavuus takajalkojen välissä saa eläimen takaosan näyttämään leveämmiltä. Trimmaus tulisi tehdä viikkoa ennen näyttelyä, jolloin villa ehtisi kasvaa vähän ja antaa luonnollisemman ulkonäön.

Varusteet

Näyttelyyn lähtijä varustaa lampaille mukaan omat vesiämpärit, täytetyt

”Eläinten esittäminen on oma taiteenlajinsa, jossa kokenut esittäjä saa eläimen näyttämään parhaat puolensa varsin pienillä avuilla.”

heinäverkot, säkilliset purua jokaista karsinaa kohti ja oman tilan nimeä kantavan kyltin. Varustelaatikkoon pakataan karstat ja muut tykötarpeet viime hetken käsittelyä varten. Nastoja tulee olla mukana rusettien kiinnittämistä varten. Oma lukunsa ovat näyttelyprotokollaan kuuluvat hohtavan valkoiset riimut eläimille ja valkoinen takki eläimen esittäjälle. Pisteinä i:n päälle on kravatti, johon on aplikoitu oman rodun siluetti.

Masham Sheep Fair

Näyttelyaamuna edessä oli 2,5 tunnin ajomatka Weetonista, itäisestä Yorkshirestä kohti pohjoisempaa Mashamia. Masham Sheep Fair järjestettiin nyt jo 30. kerran hyväntekeväisyystapahtumana.

Näyttelyluokkia oli pässi- ja uuhikaritoille, nuorille ja vanhemmille pässille, nuorille uuhille ja vuonna 2016 karitsoineille uuhille. Lisäksi oli kolmen ryhmä, johon pääsi samalta kasvataltajalta pässi ja kaksi uuhia aiemmin esillä olleista luokista. Lampaiden kerinnän merkityksestä kertoo, että nuoria, toisella vuodella olevia lampaita kutsutaan nimellä ”shearlings” eli kerittävät eläimet. Nuoret eläimet keritään siis ensimmäistä kertaa toisena elinvuotenaan.

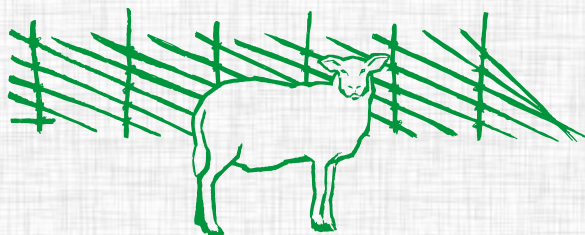
Eläinten esittäminen on oma taiteenlajinsa, jossa kokenut esittäjä saa eläimen näyttämään parhaat puolensa varsin pienillä avuilla. Kokematon voi sen sijaan keskittyä siihen, että tuomarilla on esteetön näkyvyys, ja että eläin seisoo paino tasaisesti kaikilla jaloillaan. Weeton Oxfordin tiimi osasi asiansa: pässi- ja uuhikaritsa sekä shearling-uuhi sijoittuivat luokissaan kolmansiksi ja karitsoinut uuhi sai ykköspalkinnon. Koska näyttely oli kauden viimeinen, kasvattajat eivät suhtautuneet siihen niin vakavasti ja tunnelma oli varsin leppoisa. Pääosassa olivat lampaat ja lammasihmisten kokoontuminen yhteen vielä kerran ennen talven tuloa.

Lähteet

”Showing Sheep. A Guide to Showing and Trimming for Beginners”. G.H. & J.P. Armstrong. Published by Durford Sheep, School House, Weston Beggard, Herefordshire.

MAAN PARHAISTA ANTIMISTA

LUOMU



JO VUODESTA 2005

UUTTA LUOMUSSA LAMPAILLE

LAMMAS-TÄHTI
280 LUOMU

LAMMAS-TÄHTI
LUOMU

Uusi maittava
valkuastiiviste luomulampaille

Uudistettu vahva ja
energiapitoinen luomutäysrehu

Uusi rehu sisältää runsaasti valkuaista ja lampaan tarvitsemia kivennäis- ja hivenaineita sekä vitamiineja, eikä siihen ole lisätty kuparia. Tuote sopii erinomaisesti täydentämään tilan omaa luomuviljaa: lisäksi tarvitset vain vettä ja heinää tai säilörehua.

Uudistetun luomurehun energia tulee luomukaurasta ja -ohrasta. Valkuaislähteenä ovat luomurypsipuriste ja luomuhärkäpapu. Kivennäiset, vitamiinit ja hivenaineet on säädetty lampaan tarpeen mukaan.

- 40 kg:n säkeissä ja 960 kg:n lavoina
- 4,5 mm:n raekoko
- energiaa 12,6 MJ/kgka
- raakavalkuaista 280 g/kgka

- 40 kg:n säkeissä ja 960 kg:n lavoina
- 3 mm:n minirae
- energiaa 12,1 MJ/kgka
- raakavalkuaista 193 g/kgka

KINNUSEN
TÄHTI
REHUT



Murrantie 2
91600 Utajärvi
p. 08 514 4700
www.kinnusenmylly.fi

Jatkoon vai ei – tuotantouuhien valinnasta

Tuotantouuhien valinnassa on kyse toisaalta perinnöllisten ominaisuuksien, toisaalta yksilön luonteen ja ilmiäsuun valinnasta.

Eläinlääkärit **Johanna ja Eero Rautiainen**, Lammasmaailma Oy

H hyvä tapa olisi valita tuotantouuhet huolella vähintään kaksi kuukautta ennen astutusten alkua. Silloin tulisi aloittaa myös niiden kuntoluokittaminen. Sopivat uuhet ovat terveitä ja rakenteeltaan kestäviä. Niillä ja niiden emoilla on hyvät emo-ominaisuudet. Hampaat ovat kunnossa ja sorkat hoidettu. Tavoitteena on valita uuhia, joilla on perusedellytykset kasvattaa tasakokoinen vuonue.

Eri ominaisuuksien periytyvyys vaihtelee tai se tunnetaan huonosti. Suomalaisiin olosuhteisiin ja suomenlampaaseen liittyvää tieteellistä tutkimusta on vain vähän. Lisäksi mitattavat ominaisuudet voivat riippua toisistaan ja eläimen perinnöllisten ominaisuuksien ilmiäsu voi riippua hoidosta ja olosuhteista. Siksi jokaisen lampurin on tehtävä valintaa oman tuotantonsa ja rotunsa lähtökohdista ja kehitettävä ”karjasilmäänsä” sen mukaan. On jokseenkin mahdotonta antaa suosituksia, jotka olisivat tarkoituksenmukaisia kaikissa lampoloissa. Seuraavassa sitä kuitenkin yritetään:

Uuhen tuotannollinen ikä

Uuhen karitsatuotos nousee keskimäärin aina 4.–5. karitsointiin asti. Jos uuhi pysyy terveenä ja hoitaa karitsansa hyvin, tuotos ei välttämättä ala

laskea. Lisäksi hyvä luonne voi olla sellainen ominaisuus, jota halutaan lisätä katraassa valinnan kautta. Iän myötä yksilön terveystriskit alkavat kuitenkin kasvaa ja 7–8-vuotias uuhi alkaa olla vanha. Perinnöllisen edistymisen kannalta uudistusprosentin lieene oltava vähintään 20 prosenttia.

Emättimen ulos työntyminen

Emättimen ulos työntymisen eli emätinprolapsin esiintyvyys vaihtelee tilojen välillä huomattavasti. Se kertoo siitä, että ilmiön esiintymiseen vaikuttavat mahdollisen perinnöllisen alttiuden lisäksi myös ympäristöstä johtuvat syyt. Tällaisia ovat muun muassa uuhen lihavuus, suuri sikiömäärä, uuhen jatkuva makailu ja piilevä kalkinpuute. Emätinprolapsi taas altistaa puutteelliselle kohdunkaulan avautumiselle ja sitä kautta karitsointiongelmille. Varovaisuusperiaatteen mukaan ei tällaisia uuhia eikä edes niiden uuhikaritsoituja pitäisi jättää pitoeläimiksi. Jos vaivaa esiintyy enemmän kuin yksittäistapauksina, pitää katse kääntää myös eläinten ruokintaan, jalkaterveyteen ja kasvatusolosuhteisiin.

Utaretulehdus

Myös utaretulehduksen esiintyvyys vaihtelee huomattavasti tilojen välillä. Altistavat tekijät vaihtelevat sen mu-

kaan, mihin ajankohtaan utaretulehdukset ajoittuvat. Riskit liittyvät muun muassa uuhien ruokintaan, utareen malliin, karitsoiden lukumäärään, ympäristön hygieniaan ja muihin olosuhteisiin sekä mahdollisiin synnynnäisiin tai hankittuihin vedinvaurioihin. Utaretulehdus kehittyä, kun ympäristön bakteerit onnistuvat läpäisemään vedinkanavan ja pääsemään utarekudokseen. Mitä voimakkaammat oireet ovat, sen enemmän utarekudos vaurioituu, eikä uuhta kannatta astuttaa uudelleen. Toisinaan utaretulehdus on piilevä. Siksi utareen terveyttä tulisi tarkkailla niin karitsoinnin yhteydessä kuin vieroituksen aikoihin.

Utare tulee tutkia huolellisesti aina siinä vaiheessa, kun päätetään, mikä uuhi otetaan astutusryhmään. Huonon mallinen utare tai kovettumat itse utarekudoksessa ovat perusteita karsinnalle. Jos uuhella on utareissa pehmeitä selvärajaisia pallukoita, ne ovat nesteen täyttymiä rakkuloita. Ne eivät niinkään ole riski utaretulehdukselle, mutta rakkula vie tilaa toiminnalliselta utarekudokselta. Karsintaa pitää harkita myös silloin, jos imetyskaudella vaikuttaa olleen ongelmia uuhen maidontuotannossa ja karitsat ovat kasvaneet huonosti.

KATRAS
KANNATTAVAKSI

PRO
Agria

PÄSSIHUUTOKAUPPA 2017

Juvalla 8–9.9

JÄRJESTÄJÄNÄ Katras-hanke

LISÄTIETOJA Katras-hankkeen verkkosivuilta

www.proagria.fi/hankkeet/katras-6284

Katras kannattavaksi facebook-sivujen tapahtumista sekä sari.heltela@proagria.fi, 040 593 7528



Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus



Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahoitus:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin



Maidon hidas laskeutuminen, karitsoiden hylkiminen

Nämä ongelmat ovat yleisimpiä ensikoilla. Maidon laskeutumista voi estää rasittava synnytys, jonka seurauksena uuhi on uupunut ja kivulias, eikä jaksu nuolla jälkikasvuun. Karitsatkin voivat olla syntyessään heikkoja. Kaikki tämä hillitsee maidon laskeutumista edistävän hormonin eritystä. Vastaavasti jos karitsat syntyvät virkeinä, ne hakeutuvat nopeasti utareille ja aloittavat imemisyriytykset, mikä kiihdyttää maidon laskeutumista. Osalla ensikoista äidinvaistojen herääminen voi kuitenkin viedä aikansa – joitakin päiviä. Ne voivat myös puskea karitsiaan, kun karitsat yrittävät imeä. Imettäminen on tällaisessa tilanteessa aloitettava varovasti ja karitsat pidettävä eri karsinassa, kuitenkin lähellä omaa emoaan. Aikuisella uuhella tällainen käytös on peruste poistolle, ensikolle voi antaa toisen tilaisuuden.

Hyvin suuri tai pieni sikiömäärä

Sikiöiden lukumäärä on voimakkaasti rotusidonnainen ominaisuus. Suomenlampaan kuuluu olla sikiävä, monissa liharoduissa pidetään kahta elävänä syntynyttä karitsaa optimina. Tiinehtyvyyteen ja sikiömääriin vaikuttavat tietysti myös monet muut astutusajankohtaan liittyvät syyt, kuten pässi, ruokinta, astutusryhmän koko ja vuodenaika. Lisäksi jotkin yksilöt ovat syystä tai toisesta poikkeuksellisen hedelmällisiä. Näidenkin geenien säilyttäminen on tärkeää. Jos ensikko synnyttää vain yhden karitsan, ei sitä sillä perusteella kannata karsia. Mutta jos keväällä karitsoiva uuhi saa toistuvasti vain yhden karitsan, ei siltä kannata jättää pitoon uuhta tai pässiä. Jos liharodun kasvattaja haluaa lisätä karitsalukua, uuhenalut kannattaa valita sellaisilta emiltä, joilla on ollut kaksi virkeää karitsaa ja jonka isällä on ollut ympärysmitaltaan isot kivekset, sillä se on suoraan verrannollinen tyttären hedelmällisyyteen.

Synnytysavun tarve

Synnytysavun tarve on hyvä esimerkki ilmiöstä, jota harvoin voi selittää vain yhdellä uuhesta johtuvalla syyllä, poikkeuksena on ylisuureksi kasvanut sikiö. Tällöinkin kyseessä on

ruokintavirhe tai ensikon astuttaminen väärällä pässillä. Toinen poikkeus on kohdunkaulan puutteellinen avautuminen, usein emätinprolapsin seurauksena. Muita syitä synnytysavun tarpeelle ovat muun muassa uuhien aineenvaihduntasairaudet, uuhien alitai ylikuokinta, karitsointitilojen ahtaus, suuri sikiömäärä (rotuominaisuus), eläinten häiritseminen kesken karitsointien tai yksinkertaisesti lampurin

kokemattomuus. Ennen kuin käyttää karitsointiavun tarvetta perusteena uuhien poistolle, kannatta miettiä juurisyitä, ettei hävitä lampolasta turhaan hyvää geeniaainesta. Jos uuhi osoitautuu syyksi karitsointivaikeuteen, sitä ei kannata jättää astutukseen. Taivoitteena on oltava katras, jossa uuhet karitsoivat ja hoitavat karitsansa mahdollisimman omatoimisesti.



Suosaaren tilalla painotetaan myös uuhien luonnetta

TILA
KERTOO

Meillä Suosaaren texel-jalostuslampolassa yleisimpänä poiston syynä ovat vedinvauriot, kuten niin sanottu naruvedin, joka todennäköisesti on tullut edellisen imetyskauden umpeen panon yhteydessä. Utare on täynnä maitoa, mutta pahasti arpeutunut vedinkanava ei anna sitä pihalle. Harmittava poiston syy. Utaretulehduksen sairastaneet uuhet lähtevät myös poistoon. Myös huonosta utarerakenteesta rokotetaan meillä heti, liian isot, alhaalla roikkuvat utareet ja erittäin paksut vetimet ovat myös poiston syy, josta jalostuksella on lähes päästy meidän katraassa. Tällaisesta utareesta isonkin karitsan on vaikea imeä, kun utare roikkuu hyvin alhaalla ja vedin muistuttaa jättibanaanina. Siinä tulee lypsyn kanssa lampurille valtava lisätyö.

Texelillä ei juuri ole ongelmia selän kanssa, mutta jos olisi notkoselkää tai kourumaa, niin nämä eivät pääsisi jatkoon. Rinta pitää olla leveä, kuin myös lavat. Jalaka-asennoista yritämme karsia liian suorita kintereitä. Näitä ilmaantuu silloin tällöin, usein aikuisella iällä kintereet alkavat suoristua, harvoin karitsalla huomaa. Tämä ei ole maailmanlopun ongelma jos ei haittaa eläintä, mutta asiaa seurataan ja valinnoilla yritetään jatkuvasti jalostaa parempaa kinnerkulmaa. Vennot vuohiset ovat ehdoton poiston syy, sellainen karitsa ei pääse jatkoon.

Uuhien pitää myös olla hyvä ja huolehtiva emä, joka ei tarvitse apua karitsoiden hoidossa. Synnytysapua annetaan tarvittaessa, mutta jos vuodesta toiseen näyttää, että samalla emällä on asentovirheitä tai vaatii isoa apua, uuhi poistetaan. Myös luonne on tärkeä, liian arat eivät jatka, eivätkä röyhkeät ja liian rohkeat (ne ovat niitä paalin päälle hyppijöitä ja aitureita). Rauhalliset ja lempeät emot saavat isoja plussia pisteitä.

Tuotoksien pitää tietysti olla hyvät. Vuosikkaat ensikot saavat usein anteeksi ensimmäisen vuoden, mutta jalostuksella tämäkin asia parantunut, ensikotkin tekevät jo usein huipputulosta. Uuhien pitää olla tuottoisa, terve, hyvärakenteinen ja hyvä luonteinen, sellainen unelmauuihi.

Sarita Mikkonen

Lihan laatu – monen tekijän summa

Lampaanlihan laatuun vaikuttavat muun muassa eläimen kasvatus, teuraskuljetus, teurastamo-olosuhteet, ruhon jäähdyttäminen sekä lihan leikkaus ja pakkaus.



Teksti **Sari Kotivirta**
Kuvat **Asko Männistö**

Lihan laatutekijöitä on tutkittu tarkasti Punkkalaitumella, Torpparin lihan lihanjalostuslaitoksella. Yritys on erikoistunut lihan leikkaamiseen, laadun vaalimiseen ja asiakaspalveluun. Toiminta on keskitynyt lampaan, naudan ja riistan leikkaamiseen ja paloitteluun.

Yrittäjä *Asko Männistö* johdolla lihanjalostusta on tehty vuodesta 2014. Yrityksen perustivat vuonna 1993 Männistön vanhemmat, ja heidän jäätyä eläkkeelle vuonna 2014 toiminta jatkui Männistön johdolla. Yrityksessä on kolme vakituista työntekijää ja yksi osa-aikainen.

Erikoistumista leikkaamiseen ja palveluun

Torpparin liha tarjoaa lihan leikkauspalvelua ja teurastuspuoli on ulkoistettu. Tuottaja-asiakkaat käyttävät omien lähiteurastamoidensa palveluja, jotta eläinten kuljetusmatkat saadaan lyhyiksi. Teurastamoilta liha kuljetetaan ruhoina leikkaamoon, jossa se leikataan asiakkaan toiveiden mukaisesti.

Yrityksellä on oma teurastamo, mutta teurastuspalvelut on päädytty

ulkoistamaan, sillä on haluttu keskittää ammattitaito ja osaaminen leikkaamiseen. Lammaspuolen asiakkaat ovat tyypillisesti suoramyymntiloja, joiden asiakkaina ovat kuluttajat, ja yhä kasvavassa määrin kaupat ja ravintolat. Käytännössä leikkaamalla on kuitenkin melko paljon yhteistyötä loppukäyttäjän eli esimerkiksi ravintolan kanssa. Asetelmaa on tavoiteltu tietoisesti jo muutaman vuoden ajan. Tavoitteena on pienentää tuottajan ja keittiöpäällikön välistä kuilua ja toimia liha-alan asiantuntijana ja konsulttina osapuolten välillä.

Ravintola-alan vaatimukset

Hotelli- ja ravintola-alalla on yleensä erilaiset vaatimukset lihalle kuin tavallisella kuluttajalla. Vaatimustaso lähtee liikkeelle jo siitä, että lihaan käytetään eri työkaluja, eri mittakavassa. Ravintola-alalla on aina uusin tietotaito siitä, millaista hyvän lihan on oltava. ”Yleensä hyvät keittiömestarit tietävät millaista on hyvä liha, mutta he eivät tiedä mistä hyvä syöntilaatu tulee”, Männistö kertoo. Hän toivoo, että suomalainen liha saataisiin syöntilaadultaan vastaavaksi kuin ul-

komainen. Valitettavan monet kokit käyttävät ulkomaista lihaa sen vuoksi, että se on laadultaan parempaa. Suomalainen tuottaja kasvattaa hyvää lihaa, mutta lihan jalostuksessa ja käsittelyssä on vielä petrattavaa.

Muutosstressi heikentää lihan laatua

Männistön mukaan kuljetus ei sinänsä ole ongelma ja aiheuta eläimelle stressiä, vaan oikeampaa olisi puhua muutosstressistä. Kuljetuksissa eläimiä kerätään tavallisesti eri tiloilta ja samassa autossa on sekaisin eri sukupuolia ja osa uuhista saattaa olla kiimassa, joka puolestaan vaikuttaa pässiin. Outo, vieras ympäristö ja vieras seura aiheuttavat stressiä ja eläimen lihaksiin alkaa kertyä maitohappoa ja urokset alkavat erittää testosteronia. Nämä tekijät vaikuttavat haitallisesti lihan laatuun.

Isoilla teurastamoilla ja tehokuusajattelulla on myös lihan laatua heikentävä vaikutus. Suurissa teurastamoissa eläimiä on tyypillisesti paljon samassa tilassa ja ympäristö voi olla rauhaton. Eläinten kannalta olisi parasta, jos ne pääsisivät suoraan

”Hyvät keittiömestarit tietävät millaista on hyvä liha, mutta he eivät tiedä mistä hyvä syöntilaatu tulee.”



**Uusi jäsenetu
suoramyymntiloille:**
Yhteystiedot
suoramyymntikarttaan

Lampurin sähköiset kanavat

SLY:n verkkosivut lammasyhdistys.fi
Eläinvälityskanava lammasnetti.fi
Tietopankki lammaswiki.fi
Lammasneuvonta proagria.fi/lammas



Lammasyhdistys Facebookissa



Tiedustelut: Marjo Simpanen
marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi puh. 044 973 7000

kuljetuksen jälkeen teurastettavaksi, jottei uutta muutostilannetta ehdi syntyä. Vaihtoehtoisesti niillä pitäisi olla teurastamolla riittävän pitkä aika rauhoittua ennen teurastusta. Ihanteellinen onkin pienteurastamo, jossa voisi kuljetuksen jälkeen rauhoittua useita tunteja, syödä ja levätä ennen teurastusta, jotta stressi- ja hormoni- tasot ehtivät laskea. ”Varsinainen teurastustapahtuma ei Suomessa vaikuta lihan laatuun, sillä hygieniatasomme on hyvä”, Männistö muistuttaa.

Liha jäähdytettävä hitaasti

Teurastamoissa liha yleensä jäähdytetään liian nopeasti. Se on vahingollista erityisesti tummissa lihoissa, kuten lammas, nauta ja riista. Teurastuksen jälkeen olisi tärkeää, että ruho ”totutetaan” kylmyyteen. Tämä tapahtuu siten, että ruhot säilytetään ensin kaksi tuntia +6–7 asteessa. Jäähdytystilan tulisi olla vedoton, joten puhaltimien käyttö ei ole suositeltavaa. Sen jälkeen aloitetaan ruhon hidas jäähdyttäminen tavoitelämpötilaan eli +1–2 asteeseen siten, että esimerkiksi ensimmäisen vuorokauden liha on +5 asteessa. Riiputus tulisi kestää kokonaisuudessaan 1,5–2 päivää, sillä riiputus parantaa lihan laatua. Hitaalla jäähdytyksellä liha ei joudu niin sanotusti kylmäkramppiin ja menetelmä alentaa happojen määrää ja lihaksien pH-arvoa. Riiputuksen jälkeen ruho leikataan ja pakataan välittömästi.

Leikkaamossa lihan käsittely minimiin

Kylmiön jälkeen leikkaamo pystyy edelleen omalta osaltaan vaikuttamaan lihan laatuun. Leikkaamossa olisi hyvä, jos lihaa käsiteltäisiin mahdollisimman vähän. Erityisesti koneellinen käsittely heikentää lihan laatua. Huippuravintolat panostavat laatuun ja haluavat lihansa tyyppillisesti mahdollisimman suurina kappaleina: isoina lihaksina, joissa rasva on jätetty päälle, sillä rasva suojaa lihaksia kuivumiselta. Kauppojen pakastealtaissa myynnissä olevissa uusiseelantilaisissa lihoissa on juuri tästä syystä jätetty rasva mukaan. Rasvaa tulee olla näkyvissä lihan pinnassa, jotta sitä löytyisi myös syvemmältä lihaksista. Suomessa ihannoidaan vähärasvaista



Suomenlampaan ulkofilee, jossa rasvan määrä on riittävä.

lihaa, mikä on valitettava harhaluulo, sillä korkealuokkaisessa lihassa on oltava rasvaa mukana.

Hyväksi havaittuja käytäntöjä ja uusia tapoja

Lampaanlihan leikkuussa on monia tapoja ja Suomessa on perinteisesti oltu aika kaavamaisia ja lampaan kohdalla puhutaan usein niin sanotusta vakioleikkuusta. Tämä tapa on määrittynyt lihateollisuuden ja tehokkuuden kautta. ”Me olemme kyseenalaistaneet, että mikä ylipäänsä on vakioleikkuu”, kertoo Männistö. Leikkuutavat ovatkin muotoutuneet yrityksessä markkinavetoiseksi: kysytään mitä asiakas haluaa ja haetaan eri mahdollisuuksiin mallia myös ulkomailta. Männistön mukaan lihan käsittelyssä ei ole Suomessa pitkiä perinteitä, joten paljon riittää vielä opittavaa, mutta samalla syntyy myös monia uusia mahdollisuuksia.

Torpparin liha välttää toiminnassaan eläinten kuljetus- ja muutosstressin: kun eläin teurastetaan kunkin ti-



Suomen alkuperäiskarjan Dry Aged selkä, jossa on hyvä rasva

lan omassa lähiteurastamossa, se ei ehdi kärsiä pitkistä kuljetusmatkoista. Riiputus hoituu luontevasti kuljetusmatkan aikana, kun liha siirtyy ruhoina teurastamolta leikkaamoon. Näin vältetään samalla kalliimmat, elävistä eläimistä koituvat kuljetuskustannukset.

HYVÄLAATUISEN LIHAN PERUSTA

- lyhyet teuraskuljetusmatkat
- välitön teurastus kuljetuksen jälkeen tai vaihtoehtoisesti eläimelle mahdollisuus useamman tunnin rauhoittumiseen ennen teurastusta
- ruhon hidas jäähdyttäminen ja riiputus 1,5–2 päivää
- leikkaamossa mahdollisimman vähän lihan koneellista käsittelyä
- lihassa oltava mukana riittävästi rasvaa

Teurasruhojen EUROP-luokitus määrittelee ruhon käyttöarvon

Teurasruhojen luokitus on hyvä ja käyttökelpoinen työkalu sekä teurastamoille että lihantuottajille.

Teksti **Markku Niemistö** ja **Heikki Koivumäki**
Foodwest Oy

Teurasruhojen laatuluokitus on EU:n jäsenmaissa lakisääteistä. Luokitus on pakollinen kaikille täysikasvuisille nautaeläimille sekä lihasioille, joitain pieniä teurastamoita lukuun ottamalla. EU:n jäsenmaat voivat sen sijaan itse päättää sen, sovelletaanko yhteisön luokitusasteikkoa myös lampaanruhojen luokittamiseen. Jos lampaat ja karitsat luokitetaan, niin luokitus on tehtävä EU:n asetusten mukaisesti. Suomessa virallisen luokitusvalvonnan piirissä on yhteensä kahdeksan lampaita teurastavaa teurastamoa. Näistä kolme teurastamoa teurastaa enemmän kuin keskimäärin 80 lamasta viikossa.

Luokituksen avulla teurastamot ja leikkaamot voivat määrittää ruhon todellisen käyttöarvon, joka puolestaan mahdollistaa oikeudenmukaisen hinnoittelun ja parantaa tuotannon ohjausta. Tuottajille luokitus on palautteen työn onnistumisesta, sillä parempilaatuisista ruhoista maksetaan parempi hinta kuin heikompilaatuisista ruhoista.

Suomessa kuusi muotoluokkaa ja viisi rasvaluokkaa

Teurastamoissa luokituksen suoritavat valtakirjan omaavat, luokittajakoulutuksen saaneet harjaantuneet luokittajat. Luokittaja arvioi ruhon lihakkuuden (muotoluokka) ja rasvaisuuden (rasvaluokka) siten, kuin ne on asetuksessa säädetty.

Lampaan muotoluokituksessa on Suomessa käytössä viisi pääluokkaa (E, U, R, O, P) ja yksi osaluokka P-. Muotoluokituksessa kiinnitetään huomiota ruhon arvokkaisiin osiin eli paisteihin, satulaan ja lapoihin. E-luokan ruhoissa lihakset ovat poikkeuksellisen hyvin kehittyneet ja ruhon muodot ovat kauttaaltaan pyöreät tai erittäin pyöreät. Vastaavasti

P ja P-luokan ruhoissa lihakset ovat heikosti kehittyneet ja ruhon muodot ovat sisäänpäin kaarevat.

Rasvaluokituksessa on käytössä viisi rasvoittumista kuvaavaa luokkaa (1,2,3,4,5). Rasvaluokituksessa kiinnitetään huomiota sekä rasvakerroksen paksuuteen että siihen, miten laajasti rasva peittää punaista lihaa. Rasvaluokan 1 ruhot ovat joko rasvattomia tai erittäin vähärasvaisia. Vastaavasti luokan 5 ruhot ovat erittäin rasvaisia, jolloin koko ruho on paksuhkon rasvakerroksen peittämä. Viime aikoina on käyty keskustelua osaluokkien käyttöönotosta varsinkin muotoluokitukseseen, mutta ainakaan vielä sitä mahdollisuutta ei ole lähdetty toteuttamaan, ja se vaatisi myös muutoksen nykyiseen lainsäädäntöön. Euroopassa osaluokat ovat käytössä vain neljässä unionin jäsenmaassa.

Suurin osa Suomessa teurastetuista lampaista ovat muotoluokkia O ja R. Heikkolaatuisimmat ruhot, eli P ja P-, ovat vaikeasti hyödynnettävissä, sillä niissä lihapitoisuus on erittäin alhainen. Rasvaisuudeltaan suurin osa lampaanruhoista ovat luokkia 2 ja 3. Rasvaisuusluokan 4 ja 5 ruhot ovat harvinaisempia ja ne ovat myös vaikeasti hyödynnettävissä kaupallisesti. Merkittävimmät ruhon laatuun vaikuttavat tekijät ovat rotu ja ruokinta.

Luokitusvalvonta

Suomessa ruhojen laatuluokituksesta vastaava viranomainen on Maaseutuvirasto. Käytännön luokitusvalvonasta ja luokittajien koulutuksesta vastaa puolestaan Maaseutuviraston valtuuttamana nykyään Foodwest Oy. Foodwestin asiantuntijat osallistuvat valvonnan lisäksi myös EU:n luokituskokouksiin.

Luokitustarkastus tehdään pääasiassa lampaita teurastaviin laitoksiin neljä kertaa vuodessa. Mikäli laitos

”Luokituksen avulla teurastamot ja leikkaamot voivat määrittää ruhon todellisen käyttöarvon, joka puolestaan mahdollistaa oikeudenmukaisen hinnoittelun ja parantaa tuotannon ohjausta.”

teurastaa pääasiassa nautaa, niin tällöin tarkastus voidaan tehdä useammin, kun nautojen lisäksi tarkastetaan myös ruhovarastossa olevat lampaanruhot. Luokitustarkastusten yhteydessä ei tarkisteta pelkästään luokituksen oikeellisuutta, vaan samalla käynnillä tarkistetaan myös ruhojen oikea tarjontamuoto eli viimeistely ja puhdistusaste. Suomessa lampaanruhojen puhdistusaste on pääsääntöisesti erittäin hyvä ja vastaa EU:n standardia. Näiden lisäksi luokitustarkastusten yhteydessä valvotaan punnitukseen liittyvien asioiden oikeellisuutta. Oikein luokitettujen lampaanruhojen osuus oli viime vuonna reilusti yli 90 prosenttia, joten siinä mielessä tilanne Suomessa on erittäin hyvä.

EUROP-luokitus tarkoittaa siis vain ja ainoastaan teurasruhojen luokittamista. Joskus EUROP-luokitus mainitaan harhaanjohtavasti myös elävien eläinten lihakkuuden arvioimisessa. Toki eläviä lampaita ja karitsoja voidaan mitata, punnita ja arvioida eri menetelmillä ennen teurastusta. Näillä mitta- ja punnitustuloksilla ei ole kuitenkaan todettu olevan merkitsevää ja luotettavaa korrelaatiota varsinaisen EUROP-luokituksen kanssa.

”Suurin osa Suomessa teurastetuista lampaista on muotoluokkia O ja R.”



Aidan toiselta puolen – lammasaiheisia kuulumisia maailmalta

Palstalle kootaan lammas- ja vuohiaiheisia uutisia ja kuulumisia ulkomaisista lähteistä.

Koonnut **Sari Kotivirta**

ISLANNIN LAMMASTALOUS KESTÄVÄLLE POHJALLE VUOTEEN 2027 MENNESSÄ

Islannin lammastalous aikoo tehdä alasta ympäristön kannalta kestävän ja hiilidioksidineutraalin vuoteen 2027 mennessä. Tavoitteena on myös kieltää geenimuunneltu (GMO) ruokinta ja saada lihalle käyttöön GMO vapaudesta kertova sertifikaatti.

Lampurit aikovat pienentää hiilijalanjälkeä muun muassa kasvattamalla metsiä. Islanti ei käytä geenimuunneltua rehua lampaiden ruokinnassa, mutta tavoitteena on saada käyttöön kansainvälinen sertifikaatti.

Haasteena sertifikaatin tavoittelussa on laidunnustapa: islantilaiset lampaat laiduntavat koko kesän vapaina ja syövät villinä kasvavia kasveja. Lampureiden on siten vaikeaa seurata tarkasti lampaiden ravinnonsaantia ja kansainvälinen sertifikaatti vaatii kuitenkin tarkkaa ruokinnan seuranta. Tavoitteena on vuoteen 2027 mennessä selvittää, miten ruokinnan seuranta saadaan ratkaistua ja sertifikaatti käyttöön.

Iceland Magazine 4/2017

KARITSANLIHAN HINTA NOUSUSSA AUSTRALIASSA

Meat and Livestock Australian (MLA) mukaan karitsanlihan hintoihin on odotettavissa nousua tänä vuonna, sillä lampurit kasvattavat katraskokoja sen sijaan, että laittaisivat karitsoita teuraaksi. MLA:n huhtikuisen tilaston mukaan on odotettavissa, että karitsoita teurastetaan vuonna 2017 noin 12 prosenttia vähemmän ja lampaita noin 17 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2016. Tuotantomäärien putoaminen pitää lihasta maksettavan hinnan korkealla vuonna 2017 ja lihan kulutuksen odotetaan pysyvän ennallaan.

Samanaikaisesti Uudessa-Seelannissa harkitaan karjan määrän pudottamista 35 prosentilla, johtuen ilmastoon muutoksen vastustamiseen liittyvistä sitoumuksista. Maatalouden päästöt ovat miltei puolet maan kokonaispäästöarvoista, ja ne ovat suurimmat kuin millään muulla kehittyneellä maalla.

Supply Management 4/2017

LAMMASJÄRJESTÖ KERÄÄ KOKEMUKSIA KOIRIEN HYÖKKÄYKSISTÄ

Iso-Britannian kansallinen lammajärjestö (National Sheep Association, NSA) on selvittänyt lampureiden kokemuksia lammaskattraisiin kohdistuneista koirien hyökkäyksistä. Kyselyllä tavoitellaan ajantasaista ja oikeaa kuvaa ongelmasta. Kyselyn avulla NSA etsii keinoja, joilla koiranomistajat voivat nauttia maaseudusta vastuullisesti ja samalla parantaa lampureiden asemaa.

Koirien lammaskattraisiin kohdistunut häirintä on lampureiden ongelma ympäri saarivaltiota. Viimeaikaiset median esiin nostamat tapaukset ovat lisänneet tietoisuutta ongelmasta.

The Press and Journal 4/2017

VENÄJÄLLE SUUNNITTEILLA SUURI LAMMASTILOJEN KESKITTÄMÄ

Venäläinen maatalousyritys Miratorgsuunnittelee rakennuttavansa 30 000 lampaan lampolan Venäjälle, ja tulevaisuuden tavoitteena on rakennuttaa 10 vastaavankokoista tilaa samalle alueelle. Kunnianhimoinen projekti on suunnitteilla Kurskin alueella, Venäjän länsiosassa. Ensimmäisen tilan menestyminen määrittää rakennetaanko myös loput tilat. 330 miljoonan dollarin hanke on urauurtava Venäjällä, sillä maan lammasmarkkinat eivät ole järjestäytyneet ja projekti lisänee lampaanlihan kulutusta maassa.

Yritys aikoo keskittyä vain dorper-rodun lampaisiin ja suunnittelee tuovansa eläimet maahan Australiasta. Liha-alan toimijat ovat kuitenkin huomauttaneet, että pelkästään Australiassa ei ole riittävästi dorper-lampaita saatavilla hanketta varten.

GlobalMeatNews.com 4/2017

SÄNKYJÄ VALMISTAVA YRITYS TAVOITTELEE MOHAIRVILLAN OMAVARAISUUTTA

Pohjois-Yorkshiren Leedsissä toimiva sänkyjä valmistava yritys, Harrison Spinks, hankki omat angoravuohet mohairvillan saatavuuden turvaamiseksi. Yrityksen toimitusjohtaja Simon Spinks linjaa, että tulevaisuudessa yrityksen strategisena tavoitteena on lisätä omavaraisuutta luonnonmateriaalien osalta.

Yritys käyttää angoravuohesta saatavaa mohairvillaa patjojen täyteenä. Harrison Spinks on ainoa sängynvalmistaja maailmassa, joka tuottaa patjojen täytteet omalla tilalla. Hankitut angoravuohet liittyivät 600 muun eläimen laumaan, jossa on muun muassa texeleitä, suffolkeja ja alpakoita. Niitä kaikkia kasvatetaan yrityksessä villantuotannon vuoksi.

The Yorkshire Post 4/2017

KOULUJEN LUKUKAUSIMAKSUIKSI VUOHIA JA LAMPAITA

Zimbabwelaiset vanhemmat, joilla ei ole varaa koulujen lukukausimaksuihin, voivat tarjota kotieläimiä, kuten lampaita tai vuohia, kattamaan maksut. Huhtikuussa Zimbabwen hallitus salli, että ihmiset voivat käyttää karjaa pankkilainojen vakuutena. Käytäntö laajenee nyt myös kouluihin ja asiasta on tekeillä lainmuutos.

Lainmuutoksen taustalla on Zimbabwen paheneva käteisrahan puute. Hallitus sanoo kriisin johtuvan siitä, että käteisrahaa on viety liikaa pois maasta. Kriitikoiden mukaan kyse on sijoitusten vähäisyydestä ja kasvavasta työttömyydestä.

BBC 4/2017

Savon lammaskerhot

Savon kaksi ennakkoluulotonta lammaskerhoa toimivat vireästi ja aktiivinen jäsenistö tarttuu uusien suunnitelmien toteuttamiseen avoimin mielin.

Eila Pennanen

Suur-Savon lampurit perustettiin vuonna 1984 vastaamaan entisen Mikkelin läänin alueen lampureiden kohtaamiin tuotannon alan haasteisiin. Kerhotoiminnan alkuvuosina toiminnan päätarkoituksena oli tietojen ja taitojen lisääminen sekä yhteistoiminnan kehittäminen ja vertaistuki. Kerhon edistyksellinen toiminnan ansiosta alueelle saatiin jo 1980-luvulla lammassuojat tukemaan paikallista tuotannonalan kehitystä.

Suur-Savossa toiminta nojaa vahvaan jäsenistöön

Laitevuokraus on ollut mukana kerhotoiminnan alusta asti, tällä hetkellä kerho vuokraa sorkkanleikkuutelinettä ja telttaa. Kentän toiveiden mukaan räätälöidystä toiminnasta puheenjohtaja *Kirsi Vertainen* nostaa esille eläinkuljettajaluvan hankinnan ja koulutusaiheista keritsinkoneen huollon, kasviväriäyksen ja tukikoulutukset. Mainitsemisen arvoinen tulonhankintakeino, vinkiksi muillekin aluekerhoille, on Suur-Savon lampureiden solmima ympäristöhoitosopimus, jonka puitteissa kerho hoitaa liki 10 hehtaarin aluetta Patoitin perintötalalla Juvalla.

Kuluvana vuonna perinteistä toimintaa edustaa syksyille kaavailtu markkinointitapahtuma ja uutta Pro-Agrian kanssa 9. syyskuuta toteutet-

tava pässihuutokauppa Juvalla sekä HHEmbryon kanssa suunniteltu lampaiden hedelmällisyys- ja keinosiemennyskoulutus.

Jäsentiloja on tällä hetkellä viitisenkymmentä ja mukaan mahtuvat kaikki halukkaat maakuntarajoista tai lampolan koosta riippumatta. Lammastalouden tasosta kertovat kerhon alueella sijaitsevat neljä jalostuslampolaa.

Kerhon historiasta nousee esille neljän vahvan voimanasen suora – perustajajäsen *Annukka Talvela*, puheenjohtaja ja rivijäsen *Johanna Hirvonen*, neuvonnan vaikuttaja *Sari Heltelä* ja viimeisimmän kymmenvuotiskauden puheenjohtaja *Susanna Nuutinen*. ”Nuutisen johdolla kerho on luotsattu uinuvasta yhdistyksestä aktiiviseksi toimijaksi”, summaa Vertainen kerhon nykytilan.



Erilaiset teemapäivät ovat aina kuuluneet Suur-Savon lampureiden ohjelmaan.



Kuva: Susanna Nuutinen

LAMMAS- JA VUOHIKERHOT

1. Etelä-Karjalan Lammaskerho r.y., pj. Heli Kärnä, puh. 045 349 9399, heli.karna@gmail.com, ekarjalanlammaskerho@gmail.com, www.facebook.com/ekarjalanlammaskerho, www.lammaskerho.yhdistysavain.fi
2. Etelä-Pohjanmaan Lammaskerho r.y., siht. ja rahastonhoit. Suvi Viander, puh. 045 808 2600, suviande@gmail.com
4. Keski-Pohjanmaan Lammaskerho, siht. Leila Niemelä, Niemeläntie 41, 68230 Lohtaja, puh. 040 570 1599
5. Keski-Suomen Lampurit, siht. Sirpa Tyrväinen, Koivuniementie 90, 51260 Tahkomäki, puh. 0500 544 084
6. Kymenlaakson Lampurit, pj. Viivi Soimes, Alasranta 12, 46930 Huruksela, puh. 040 777 7428, viivi.soimes@hotmail.com, siht. Päivi Väinölä, Metsäläntie 542a, 47450 Perheniemi, puh. 040 588 5259, paivi.vainola@pp1.inet.fi
7. Lapin Lampurit r.y., siht. Petri Leinonen, Mäkkierintie 9, 95520 Tornio, puh. 040 581 8477, petri.leinonen@elomestari.fi
8. Pirkanmaan Lammaskerho, pj. Ira Hellsten, ira.hellsten@kurjentila.fi, puh. 041 528 9672
9. Pohjois-Pohjanmaan Lammaskerho, siht. Risto Hänninen, Rautionmäentie 56 92220 Piehinki, puh. 040 558 5421
10. Pohjois-Karjalan Lampurit, siht. Eila Pennanen, puh. 050 361 4144 pk.lampurit@gmail.com, www.pohjoiskarjalanlampurit.blogspot.fi, www.facebook.com/PohjoisKarjalanLampurit
11. Pohjois-Savon Lammaskerho/LF-team, siht. Niina Lohva, Kulvemäentie 164, 74230 Salahmi, niina.lohva@kiuruvesi.fi
12. Satakunnan Lammaskerho, siht. Hanna-Leena Juhola, Taipaleentie 73, 27150 Eurajoki, puh. 044 3124 272, www.satakunnanlammaskerho.nettisivu.org
13. Skärgårdens Fårklubb, siht. Bianca Norrman, Sommarö, 21660 Nagu, puh. 02 465 5181
14. Suur-Savon Lampurit r.y., pj. Kirsi Vertainen, Levänomaisentie 648, 51820 Hatsola, puh. 040-590 6959
15. Uudenmaan Lampurit r.y. – Nylands Fårfarmare r.f., siht. Mikko Näri, Kabböfäntie 393, 07750 Isnä, puh. 019 634 446 tai 040 707 5194
16. Varsinais-Suomen Lammaskerho, siht. Terhi Oinonen, Hanhijoentie 6, 21540 Preitilä, puh. 0400 881956, terhi.oinonen@kolumbus.fi
17. Ålands Fåravelsförening r.f., siht. Cecilia Persson, 22240 Hammarland, tel. 045 7523 0723
18. Österbottens svenska färförening r.f., siht. Magnus Berg, Nedravägen 29, 66840 Pensala, tel. 040 545 7826, sofie.berg@yahoo.se
19. Suomen Vuohiyhdistys r.y., siht. Marita Ollila, Saarenpääntie 32, 61350 Huissi, puh. 050 339 040, marita.ollila@netikka.fi



Pohjois-Savon myyntikoju Iskelmäniitytapahtumassa Kiuruvedellä

Yhteistoiminta avainasemassa Pohjois-Savossa

Pohjois-Savon Lammaskerho, LF-Team, on toiminut vuodesta 1984. ”Kerhon perustamisen alkusysäyksestä oli Kiuruvedellä toimineiden maa-seudun kehittämishankkeiden virkistämällä Ylä-Savon lammastalous”, kertoo kerhon sihteeri *Niina Lohva*. ”Tuotannon parantaminen, lammastuotteiden monipuolinen hyödyntäminen, tuotteiden jatkojalostus, markkinointi ja lampaanlihan menekien edistäminen ovat edelleen lammastalouden kehittämisen avainkysymyksiä”, summaa Lohva kerhotoiminnan painopisteitä.

Kerhon tiedotus ja kokoukset sekä noin 30 jäsentilan yhteydenpito hoidetaan sujuvasti sosiaalisen median kautta, vaikka perinteisiä paperisia jäsenkirjeitä kolahtaakin silloin tällöin jäsenten postilaatikoihin. Kuluva vuonna kerho on järjestänyt muun muassa toivotun tuki-illan, jossa paneuduttiin täydentäviin ehtoihin ja niiden seuraamuksiin. Kerhon toiminta suunnataan nyt erityisesti lampureiden yhteistoimintaan – suunnitteilla on tutustumisretki muokkaamolle ja yhteisen markkinointimateriaalin luominen. Yhteistoimintaa ollaan valmiita laajentamaan yli maakuntarajojen ja toiminnan levittäminen kerhon nykyisen toiminta-alueen ulkopuolelle onkin vireillä.

Kerhon toiminta-alueen pohjois-osa on varsinaista nauta-Suomen ydintä, jossa lammastilat erottuvat tuotantotilojen enemmistöstä. ”Lieneekö lampurien kokema ympäristön paine osasyynä siihen, että vähäisten lammastilojen joukossa on poikkeuksellisen monta jalostuksellisesti korkeatasoista suomenlammas- ja kainuunharmaskatrasta.”, pohtii Lohva tyytyväisenä tilanteeseen.

PROAGRIAN LAMMAS- JA VUOHITIIMI

sähköpostiosoitteet: etunimi.sukunimi@proagria.fi

UUSIMAA, PIRKANMAA, VARSINAIS-SUOMI, SATAKUNTA JA HÄME SEKÄ KYMENLAAKSO JA ETELÄ-KARJALA

E=Etelä-Karjala, H=Häme, K=Kymenlaakso, P=Pirkanmaa, U=Uusimaa

Tuotantoasiantuntijat

Kaie Ahlskog, p. 0400 731 811, *Marja Jalo-Ryynänen*, p. 040 572 8387

tallennukset ja todistukset: *Merja Hietamäki*, p. 050 345 5449

Talusasiantuntija

Etelä-Suomi: *Anna Turunen*, p. 040 595 7543

Investointipalvelun yhteyshenkilöt

Etelä-Suomi: *Osmo Piekkari*, p. 040 709 2471 (H), *Jarmo Keskinen*, p. 0400 461 712 (U),

Alpo Jaakkola, p. 0400 943 227 (K), *Juha Tynkkynen*, p. 0400 358 667 (E-K),

Katri Myry, p. 050 518 4611 (P)

Länsi-Suomi: *Seppo Jokiniemi*, p. 050 66 471

Nurmentuotannon asiantuntijat

Etelä-Suomi: *Asko Laapas*, p. 040 721 9991 (E, K), *Markku Puttonen*, p. 040 709 2484 (H),

Outi Haalijoki, p. 0400 363 441 (H, U), *Tuomas Granni*, p. 0400 859 339 (H),

Esko Havumäki, p. 040 742 4981 (P), *Ritva Tolppa*, p. 0400 163 753 (P),

Tuula Kokkonen, p. 040 755 5480 (E), *Kari Siitarinen*, p. 040 135 0364 (E)

Länsi-Suomi: *Anu Ellä*, p. 040 180 1260, *Jarkko Storberg*, p. 0400 849 992

ETELÄ- JA POHJOIS-SAVO, POHJOIS-KARJALA

Tuotantoasiantuntijat

Sari Heltelä, ProAgria Etelä-Savo, PL 28, 51901 Juva, p. 040 593 7528,

Jarmo Piiparinen, p. 040 678 4212

Talusasiantuntijat

Etelä-Savo: *Vuokko Ahonen*, ProAgria Etelä-Savo, Mikkelin toimipaikka,

Mikonkatu 5, 50100 Mikkeli, p. 040 524 9945

Pohjois-Savo: *Tuomo Rissanen*, ProAgria Pohjois-Savo, PL 1096, Puijonkatu 14,

70111 Kuopio, p. 040 563 8749

ETELÄ- JA KESKI-POHJANMAA, KESKI-SUOMI, ÖSTERBOTTENS SVENSKA LANTBRUKSSÄLLSKAP

Tuotantoasiantuntijat

Sini Sillanpää, p. 043 8250 526, *Milla Alanco-Ollqvist* p. 040 706 0558,

ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki

Talusasiantuntijat

Keski-Pohjanmaa: *Heikki Ojala*, ProAgria Keski-Pohjanmaa, Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola, p. 040 534 2166

Keski-Suomi: tulosanalyysi: *Irene Mäkinen*, p. 040 587 3245, Likvi ja elinkeino-suunnitelma: *Hannu Laitinen*, p. 0400 321 907, ProAgria Keski-Suomi, Kauppakatu 19, PL 112, 40101 Jyväskylä

Österbotten: *Tor-Erik Asplund*, ProAgria Österbottens Svenska Lantbrukssällskap ry, Handelsplanaden 16 D, 65100 Vasa, p. 050 386 5922

Etelä-Pohjanmaa: *Marjut Viitasalo*, ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki, p. 040 353 0227

OULU, KAINUU JA LAPPI

Tuotantoasiantuntijat

Anu Haataja, ProAgria Oulu, Kauppurienväylä 23, PL 106,

90101 Oulu, p. 043 827 2281, anu.haataja@proagria.fi (*Heini Rautiola äitiyslomalla*)

Lapin alueella UÄ-mittauksia ja tiineystarkastuksia tekee myös *Johanna Alamikkotervo* johanna.alamikkotervo@gmail.com, Vanhalantie 17, 95300 Tervola, p. 041 459 6657.

Talusasiantuntijat

Pohjois-Pohjanmaa: *Sari Isotalus*, ProAgria Oulu, Pappilantie 1, 85200 Alavieska, p. 040 764 7904 (opintovapaalla)

Kainuu: *Tarja Poikela*, ProAgria Kainuu, Osmonkatu 9, 87100 Kajaani,

p. 0400 386 274

Lappi: *Pekka Kummala*, ProAgria Lappi, Eteläranta 55, 96300 Rovaniemi,

p. 0400 260 103

ÅLAND

Ålands Hushållningssällskap, 22150 Jormala, p./tel 018 329 644 tai/eller

0457 526 7304, *Kerstin Lundberg*, kerstin.lundberg@landsbygd.ax

Föreningen Ålandsfåret r.f. (ahvenanmaanlammasta koskevat asiat)

Maija Häggblom, maija.h@maijas.ax

Ängo-bussövägen 288, 22630 Lumparland, p. 040 742 8967

Kaikilla ei ole säännöllistä toimistopäivää, varmimmin tavattavissa maanantaisin.





HH Embryo Oy aloittaa vuohen sperman myynnin ja siemennykset

Suomen ainoa passi- ja pukkiasemaa isännöivä yritys aloittaa vuohien siemennykset tuontispermalla. Rotuina ensin Saanen, Alpine ja Boer.

Mikko Ranta-Huitti

markkinointijohtaja HH Embryo Oy

HH Embryo Oy:lla on Suomen ainoa passi- ja pukkiasema FINPO-1 Lopella.

”Pukkien sperman keruu asemalla tulee kuitenkin kalliiksi, ja on vielä aseman toiminnan alkuvaiheessa taloudellisesti liian iso riski. Olemme päättäneet aloittaa toiminnan tuontispermalla”, kertoo markkinointijohtaja *Mikko Ranta-Huitti*.

”Olisi hienoa saada kotimaista pukin spermaa myyntiin, mutta ehkä tulevaisuudessa saamme tukea Suomesta kerättävän sperman hankintaan”, hän toivoo.

Lainsäädäntö on tiukka, ja tiloilla kerättävää siementä ei ole ilman asemaa mahdollista käyttää kaupallisessa siemennystoiminnassa. Pukkivalikoima asemalla mahdollistaisi tuoreen sperman käytön siemennyksissä ja varastot suomenvuohen spermasta.

Turvallinen tapa tuoda eläinainesta

Seminologi *Jonna Ukkola* HH:lta on selvittänyt tuonnin esteitä ja vaihtoehtoja. Keinosiemennyksen etuna on eläintautien leviämisen estäminen tuontien yhteydessä. Elävien eläinten tuonti on kallista ja haasteellista.

Löysimme norjalaisten avulla yhteistyökumppanin Ranskasta ja olemme saaneet jo listauksia eriroduista ja pukeista. Norjassa on oma pukkiasema ja vuohien siemennys on arkipäivää. Myytävää siementä ei Norjasta saa ja he myös käyttävät tuontia, Ranta-Huitti kertoo.

Ensimmäinen tilaus annoksista on tarkoitus tehdä kesällä ja siemennyksiin päästään heti sperman saavuttua.



Lähde: www.evolution-int.com/data/catalog/goats_2017_en_fr_europe.pdf

”Nyt on tärkeää että halukkaat asiakkaat ottavat yhteyttä.”

Spermaa tulee ensiksi vain muutamasta pukista, mutta kysynnän mukaan valikoimaa voidaan laajentaa. Rotuina ovat sveitsiläislähtöinen Saanen (4 pukkia), Ranskan Alpeilla kehitetty Alpine (4 pukkia) ja Etelä-Afrikasta peräisin oleva Boer (2 pukkia). Saanen ja Alpine ovat maitorotuja, Boer liharotu.

Luettelo pukeista ilmestyy kesällä

HH valitsee saatavilla olevasta valikoi- masta pukkeja, ja saa niistä esittelyyn arvostelutiedot. Jatkossa tiedot uusista pukeista tulevat aina arvostelujen valmistuttua.

Pukkiluettelo ilmestyy kesällä. Siinä kerrotaan miten arvosteluja luetaan, sekä pukkien sukutiedot. Myös hinnat ovat luettelossa.

Tilasiemennyskurssseja tulossa

Siemennys tehdään pakastespermalla käyttäen kiimojen synkronointiin hormonikierukoita ja -ohjelmaa. Vuohia voi siementää myös luonnolliseen kiimaan. Synkronoinnin etuna on saada siemennys ja sperman käsittely ostopalveluna. Yksittäisiä kuttuja voidaan siementää HH:n seminologin kautta.

Vuohet siemennetään shot in dark menetelmällä. Kesällä järjestetään Seinäjoella sijaitsevan Koulutuskeskus Sedun kanssa yhteistyössä vuohien tilasiemennyskurssseja ja hedelmäl-

lisyys-managementti-kursseja. Omi- en kuttujen siemennys tilalla vaatii pätevyyden, jonka saa suorittamalla arviointitilaisuuden omalla tilalla siementämällä yhden kutun.

HH Embryo Oy tekee vuohitilan kanssa sopimuksen ja yhteisesti mietitään paras mahdollinen tapa käyttää keinollista lisääntymistä. Lampaiden siemennyksissä on saatu hyviä tuloksia juuri synkronointiohjelmien onnistumisen myötä.

Maailmalla vuohien keinosiemen- nys on yleistä ja auttaa jalostuksessa. Tilastojen mukaan siemennystä käytäneiden Ranskalaisten kuttujen tunnuslukuja on ollut:

	Saanen	Alpine
Laktaatioiden määrä	150 072	105 088
Laktaation pituus	296	308
Maito tuotos	909	954
Rasvaa g/kg	37,6	35,5
Proteiini g/kg	33,3	32,0

Indekseinä saamme pukeista IPC- ja IMC-indeksit kokonaisindekseinä. Maitotuotokseen maitoindexi. Solujen määriin solujen indeksit. Genomitutkimuksen myötä lisäantyy pukkien genomi-indeksien tieto.

Lisätietoja:

markkinointijohtaja, lammas- ja vuohi
seminologi Mikko Ranta-Huitti
p. 040 581 9616
seminologi Jonna Ukkola
p. 040 757 3757
www.huitinholstein.net



Afrikassa on noin kolmannes maailman vuohieläimistä. Vuohet ja lampaat laiduntavat Keniassa usein sekalaumoissa, paimenen johdattelemina.



Vuohta kenialaisittain

Itäafrikkalainen vuohenliharesepti sopii mainiosti myös kotimaisesta vuohesta valmistettavaksi.

Teksti **Teemu Peltonen** ja **Maija Suutarinen**, kuva **Sari Jaakola**

Keniassa arkiruoka valmistetaan usein erilaisista palkokasveista tai maissista. Erilaiset kasvispadat ovat maistuvia ja ravitsevia. Niitä valmistetaan monipuolisesti kaa-leista, pavuista, maissista ja muista vihanneksista. Mausteissa ja valmistustavoissa on intialaisen keittiön vivahteita. Lihaa syödään melko harvoin, lähinnä juhla-aterioilla. Ruuan lisäkkeenä tarjoillaan usein hirssiä ja chapateja, suolaisia lettuja.

Jyväskyläläinen kokki **Teemu Peltonen** tutustui kenialaiseen keittiöön keväällä ja kehitti *Lammas & vuohi*-lehden lukijoille kenialaishenkisen curryn kotimaisesta vuohen (tai lampaan) lihasta valmistettavaksi. Chapatien resepti curryn oheen löytyi kenialaisen ystävän avulla. Ohjeessa chapatit valmistetaan paistinpannulla, mutta esimerkiksi muurin pohjapannu voisi toimia hyvin näiden letun ja rieskan sukulaisten paistamisessa. Samassa pihakeittiössä valmistuisi kerralla koko ateria, kenialaiseen tyyliin.

Koska lihaa syödään harvoin, sen saatavuus vaihteli kaupungeissa sen mukaan, millaisella alueella kauppa sijaitti. Varakkaampien asuinalueiden marketeista löytyi hyvin länsimaisia lihavaihtoehtoja makkaroineen ja muine jalosteineen. Köyhempien asuinalueiden kaupoista lihaa ei välttämättä löytynyt ollenkaan ja jos sitä oli, se oli vain jotain ruhon osaa sen kummem-

min erittelemättä. Myyjälle ilmoitettiin ennemminkin paino ja pakettiin päätyi luullista lihaa jostain nimettömästä ruhon osasta. Pihvi oli kaupoissa lähes vieras käsite. Kanaa taas ei edes lasketa lihaksi, mutta kasvisvaihtoehtona sitä ei kuitenkaan tarjoiltu, Peltonen kertoo matkakokemuksiaan.

Suomalainen ruokaturisti pääsi ystävän perheen luona perinteiselle aterialle, johon vieraat toivat tuliaisiksi katukeittiöstä ostettua lihaa. Hän myös valmisti vuohi-makkaracurryä isäntäperheelle.

”Oli mielenkiintoista huomata, miten ruokailioiden vatsa täyttyi etupäässä muilla ruokapöydän antimilla, eikä länsimaiseen tapaan lihalla. Lihaa maisteltiin ja sillä herkuteltiin, mutta vatsan täytteeksi syötiin uusien ravitsemusoppien mukaisesti kasviksia ja papuja”, Peltonen kertoo.

Lihaa, kuten muitakin elintarvikkeita, hankitaan Keniassa kauppojen lisäksi slummeista, jotka levittyvät kaupunkien laitamilla. Slummeissa monet kasvattavat ruokaa omiksi tarpeiksi ja sitä riittää myös pienimuotoiseen myyntiin. Lihaa sai ostaa myös katujen varsilta, mutta lajista, saati teurastuksen ajankohdasta oli mahdollisuus saada tietoa. Pienmärehtijöiden suosioon saattaa vaikuttaa myös se, että monet paikalliset kokevat naudan maistuvan epämiellyttävältä etenkin kuivien kausien aikana. KÄÄNNÄ

Suomen vuohiyhdistys ry

Perustettu

23.04.1979

Postiosoite

Poikojantie 331, 31400 SOMERO

Pankkiyhteys

Kiikalan Rekijoen OP 514408-210870

Jäsenmaksu

20 € (ilmoita tietosi jäsenrekisteriin)
www.suomenvuohiyhdistys.fi

HALLITUS

Puheenjohtaja

Riitta Saloniemi, Laitila
040 557 3544, rj.saloniemi@lailanet.fi

Varapuheenjohtaja

Marita Ollila, Ilmajoki
050 339 0401, marita.ollila@netikka.fi

Sihteeri ja rahastonhoitaja

Susanna Kujala, Panelia
050 3391834
susanna.kujala1@gmail.com

Jäsensihiteeri, tuotteet ja netti

Marita Ollila, Ilmajoki
050 339 0401, marita.ollila@netikka.fi

Muut hallituksen jäsenet

Markus Koivisto, Kihniö
050 463 5354, koiviston.tila@hotmail.com
Milla Alanco, ProAgria Etelä-Pohjanmaa
040 706 0558, milla.alanco@proagria.fi
Miina Huittinen, Punkalaidun
050 554 1110, miina.huittinen.yahoo.co.uk
Jaakko Niemi, Kurikka
044 564 8522, jaska@vatajanranta.net
Erkki Väisänen, Keikyä, MTK:n edustaja
0400 722 027, ervaisan@gmail.com

Varajäsenet

Nils Grotenfelt
Jani Sivunen
Mirva Hakamaa
Anna-Kaisa Niemi
Jonna Ukkola

Jäsenmaksu vuodelle 2017: 20 €
FI77 5144 0820 0108 70

Laitakaa viestikenttään:

”jäsenmaksu 2017 ja omat tietosi”
(nimi, osoite, s.posti, puhnro) muista laittaa sähköpostia jäsensihiteerille jossa ilmoitat jäsenyytesi ja omat tietosi;
marita.ollila@netikka.fi

Suomen Vuohiyhdistys toimii yhdysiteenä vuohenkasvattajien välillä. Lisäksi sen tehtävänä on edistää vuohitaloutta ja jalostusta sekä vuohien ja vuohitaloustuotteiden käyttöä ja tunnettuutta. Yhdistyksen jäseneksi ovat tervetulleita kaikki vuohenkasvattajat sekä vuohista ja vuohitaloustuotteista kiinnostuneet harastajat ja ammattilaiset.

Makumatka Keniaan

Reseptit **Teemu Peltonen**, kuvat **Eila Pennanen**

Vuohi-makkaracurry kenialaisittain

Neljälle

Noin 500 g luullista vuohen lihaa
200 g hyvää makkaraa (esim. maustettua raakamakkaraa)
5 dl pitkäjyväistä riisiä
2 sipulia
2 rkl valkosipulia maun mukaan
intialaistyylistä mausteseosta (esim. garam masala tai curryseos)
Kasvisöljyä paistoon
Reilu litra naudanlihalientä (tai vettä ja naudanliemi-kuutioita)
Tuoretta yrttiä, kuten korianteria tai persiljaa

Afrikkalaiseen tapaan ruoka tehdään yhdessä kattilassa.

Pilko sipulit ja lihat pienemmiksi paloiksi. Lisää öljyä kattilaan, mitata mukaan mausteos. Paista lihaan ja makkaraan ruskea pinta. Vähennä lämpöä ja lisää mukaan sipulit.

Anna hautua kannen alla miedolla lämmöllä noin tunti. Lisää riisi kattilaan ja sekoittele muutama minuutti.

Lisää lientä muutama desi, anna hautua edelleen miedolla lämmöllä,

kunnes neste imeytyy lähes kokonaan. Jatka nesteen lisäämistä, kunnes kaikki on imeytynyt, padasta tulee mehevä ja riisi on kypsytynyt kokonaan.

Lisää lopuksi maun mukaan tuoretta, silputtua yrttiä. Voit myös viimeistellä ruuan lorauksella kookosmaitoa.

Kenialainen chapati

6 dl vehnä jauhoja
2 rkl öljyä
1 tl suolaa
1 tl sokeria
2,5 dl vettä

Jauhoja kaulitsemista varten
Öljyä paistamiseen
Kaulin, paistinpannu

Sekoita kuivat aineet keskenään kulhossa ja lisää vesi. Sekoita. Lisää jauhoja, mikäli taikina jää liian löysäksi. Vaivaa rauhallisesti. Kun taikina on käteen sopivaa, ennemminkin löysää kuin kovaa, lisää 2 ruokalusikallista öljyä. Taikina jää pinnalta kiiltäväksi.

Anna taikinan levätä peitettynä noin puoli tuntia. Jaa taikina palloiksi ja kaulitse ne sopivaksi pannun kokoon nähden. Kuumenna öljy ja paista yksitellen pannulla molemmin puolin. Liian kuuma pannu tekee chapatista kovan ja kenilalaiseen chapatin tulisi pysyä pehmeänä.

Peitä paistetut chapatit, jotta ne säilyttävät kosteutensa.



Tutustu laajaan
tuotevalikoimaan
verkkokaupassamme
ja tee hyviä ostoksia

kauppa.pelma.fi

Valikoimassa mm.

- karvanleikkurit
- aitaustarvikkeet
- työasut ja turvasaappaat
 - pesuaineet
- ruokinta ja vesituotteet

Pelma Oy

www.pelma.fi



**Heiniger
Xpert**
karvanleikkuri
lampaille

Ainutlaatuinen ja innovatiivinen, vahva liitos leikkupään ja lasikuituvahvistetun rungon välillä mahdollistaa vähäisen tärinän leikkuun aikana. Sisältää salkun, terät, ruuvimeisselin, öljyn ja harjan. Moottorin teho: 200 W. Nopeus: 2500 dbs/min. Pituus: 301 mm. Paino: 1,18 kg. Melu (LpAm) 79 dB (A).

Tarvikkeet



Leijona ProX työasut



**Laadukkaat,
kestävät
asut**



**Dunlop Purofort-
ja Acifort- turvasaappaat**



**Löydät meidät myös
Facebookista!**

Pelma Oy, Kangasala, tilaukset@pelma.fi, p. 020 755 1220

Menestystä maalle ja edunvalvontaa puun juurelta Brysseliin

MTK:n jäsenenä pääset osalliseksi
MTK:n edunvalvonnasta,
jäsenpalveluista ja jäseneduista.

Lisätietoja: www.mtk.fi, www.kasvutarinoita.fi



MTK

100 VUOTTA KASVUA

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
PL 510, 00101 Helsinki
(vaihde) 020 4131
etunimi.sukunimi@mtk.fi
www.mtk.fi

Ammattilaisen valinta! Lampaiden kerintään ja sorkkien hoitoon



Huolto- ja teroituspalvelut

Huolto- ja teroituspalvelut
kerintäkoneille ja
tarvikkeille!

Rantsilta kaikki
tuotteet helposti
ja vaivattomasti
kotiovellesi!



Aesculap-trimmereiden yli 100 vuoden historia takaa tarkkuuden ja laadun. Nämä leikkurit on suunniteltu kestämään päivittäistä työskentelyä ja ammattilaisten kovaa käyttöä.

Felcon sorkkasakset on suunniteltu yhteistyössä lammas- ja vuohikasvattajien kanssa! Erinomainen leikkuutehokkuus ja ergonominen muotoilu.

rantsi

Rantsi, Honkasaarentie 98, 32200 LOIMAA, Finland - puh. 040-8355233 www.rantsi.fi - janne.makelainen@rantsi.fi